Дачникам
садівникам
городникам

ISSN 1814-4357

Всеукраїнський щомісячний журнал

Дім · Сад · Город

4 квітень 2005

- Новозеландський шпинат

- Обрізування персика

- Садіть кращі сорти суниці

Вітчизняний мотоблок "АРТАНІЯ" МА 400

Двигун 6 к.с. 4-тактний (США)
Зчеплення дисково-фрикційне
Редуктор черв'ячний
Ширина обробітку 35 — 87 см
Маса — 61 кг
У комплекті — підгортальник
Гарантійний строк — 1 рік
(починаючи з 1 квітня)

А також у наявності: імпортні мотоблоки, снігоприбиральні машини, сінокосарки, газонокосарки, кущорізи, пилки, обприскувачі.

ТОВ НВП "Агро-Мото". 03056, м. Київ, вул. Польова, 24, т./ф. 456-17-51, моб. 8 (067) 269-31-90

Товариство з обмеженою відповідальністю

«Агро-Максі»

ЗАСОБИ ЗАХИСТУ РОСЛИН

Антіжук Ратибор Моспілан

а також:

Актара, Вектор, Конфідор Максі, Регент, Престиж, Татту, Чемпіон, Ридоміл Голд, Гліфос, Зенкор, Оберіг, Чистопол

та інші препарати провідних виробників світу у дрібній упаковці для саду та городу

м. Київ (044) 269 -20-39, 269-45-75, 269-39-31

ТМС "Алекс"

Пропонує насіння овочевих і квіткових культур вітчизняних та зарубіжних виробників, а також вагове насіння, стимулятори росту та засоби захисту рослин, цибулини квітів, саджанці троянд, широкий асортимент добрив та саджанці квітів.
Реалізація яскравих порожніх пакетів.
Склад-магазин: м. Київ, ст. метро "Чернігівська", вул. Попудренка, 52
Магазин (оптово-роздрібна торгівля): м. Київ, ст. метро "Дарниця", бул. Праці, 5

Тел.:(044) 551-63-86; тел./факс: (044) 543-10-25
Моб.тел. 8-067-905-46-78; 8-067-905-46-79
Для листів: 02094, п/с 003, ТМС "Алекс"
E-mail: tmsalex@online.com.ua
Дилери: м. Мукачеве, 89600, вул. Короленка, 24, тел. (03131) 525-55, (050) 515-92-57, (097) 213-91-97
м. Одеса, 7-й кілометр, (067) 483-49-20

Найкраще від фірми "ВІДА"

СУЧАСНІ МОТОБЛОКИ
"ЄВРО", "НЕВА", "ДНІПРО"
ПИЛКИ, ОБПРИСКУВАЧІ, ТРИМЕРИ, КОСАРКИ, КОСИ (Австрія)

гарантія до 3-х років

УНІКАЛЬНА КОНСТРУКЦІЯ КАРТОПЛЕКОПАЧА
ЄВРО 2 та ЄВРО Z2
захищена патентом України №43509

Електрокультиватори
Лучіола вага 4,8 кг
Євро-2Е вага 19 кг

Обприскувачі "Д. та Л. Волпі"
Італія. Фірма заснована у 1879 р.
Латунні форсунки,
тиск до 6 бар. Гарантія 2 роки!

Газонокосарки та тримери марок "Альпіна" та "МА.РИ.НА" серії "ProLine", "BOSS" та ін.
Незамінні помічники при догляді за Вашим газоном.

ТОВ "ВІДА": 03057 Київ, вул. Желябова, 2-а; для листів: 03057 а/с 89;
e-mail: vida@visti.com; тел.: (044) 453-28-97, 455-56-52, 456-62-64, 456-17-51

Магазини: Київ - Епіцентр, вул. Братиславська, 11; Кривий Ріг - Зелений світ, пр-т Металургів, 9; Харків - Фермер, вул. Гордієнківська, 36, тел. (0572) 547-861; Донецьк - Мрія, вул. Університетська, 109; Черкаси - Сіон, вул. Ільїна, 413.

УКРАГРО НПК

КОМПЛЕКСНІ БЕЗХЛОРНІ МІНЕРАЛЬНІ ДОБРИВА

ДЛЯ ПРИСАДИБНИХ ДІЛЯНОК, САДІВ, ГАЗОНІВ, КВІТІВ І ДЕКОРАТИВНИХ РОСЛИН

Київ:
(044) 201-44-42, 201-44-43;
м. Жашків:
(04747) 2-13-62, 2-16-00;
Хмельницький:
(03822) 4-11-56, 4-46-17

1,5 кінські сили покірні жінкам і дітям!

HONDA
Енергія мрії

HONDA FG100
Harmony

Ідеальний МОТОБЛОК на весь сезон

Втілення МРІЇ садівників, городників, дачників

Він легкий
Він надійний
Він маневрений
Він економічний
Він досконалий

Сапа та лопата з мотором!!!

Будь-який грунт, будь-який бур'ян, в будь-якому напрямку, під будь-яким кутом!

4-х тактний! 11,8 кг! Гарантія! Сервіс!

Єдиний мотоблок, який вміє полоти!!!

Надлегкий супермотоблок XXI століття
Найтихіші в світі 4-х тактні бензокоси!!!
Мотокультиватори, мотопомпи, електрогенератори, газонокосарки, мотори для човнів фірми HONDA

Прополювання: > 5 соток на годину!!!
Підгортання: > 4 соток на годину!!!
Витрати бензину: < 0,25-0.5 л. на годину!!!

Доставка по Україні

Оре, прополює, культивує, підгортає, риє борозни, копає ями, та... робить багато іншого!!!

ТОВ "КЛІНТ" тел./факс 044-414-74-30,537-68-37, 230-84-24
04210 Київ, пр. Героїв Сталінграда, 10а, корп. 2, оф. 3 E-mail:binar@i.kiev.ua

ФЛІНТ

ГАРАНТОВАНА ЯКІСТЬ ВРОЖАЮ

Р.П. Б №00408 Ліц. АА №315961

Що таке ФЛІНТ?

ФЛІНТ – новий високоефективний засіб з тривалим захистом яблуні, груші від парші та борошнистої роси і виноградників від оїдіуму та мілдью.

У чому унікальність ФЛІНТу?

- Активно поглинається восковим шаром рослин та запобігає проникненню збудників хвороб.
- Швидко перерозподіляється по поверхні рослини, що дозволяє захистити пагони не оброблені препаратом.
- Стійкий до змивання дощем.
- При потраплянні препарату з однієї сторони листа він добре проникає на протилежну, захищаючи від хвороб (транcламінарна активність).
- Покращує лежкість плодів при зберіганні та транспортуванні.

ФЛІНТ

та іншу продукцію компанії "Байєр КропСаєнс"
можна придбати у національній мережі ТКЦ "Зелений Світ"
та в їх авторизованих місцях продажу (при наявності стенду та наліпки "Партнер - ТКЦ "Зелений Світ").

Завітай до нас вчасно і земля вродить рясно!

Вінницька обл.
м.Вінниця, Немирівське шосе, 78, тел.: (0432) 62-13-65
м. Ладижин, вул. Працишина (біля автовокзалу), тел.: (04343) 6-10-59
Волинська обл.
м. Луцьк, вул. Медведева, 4, тел.: (03322) 7-47-59
Дніпропетровська обл.
м. Дніпропетровськ, вул. Шмідта, 11, тел.: (0562) 31-80-97
м. Кривий Ріг, пр-т Металургів, 9, тел.: (0564) 23-25-62
м. Кривий Ріг, Центральний ринок, тел.: (0564) 23-25-62
с. Мар'янське, Апостолівський р-н, вул. Шевченка, 24-г, тел.: (0564) 23-25-62
Донецька обл.
м. Донецьк, Київський пр-т, 3, тел.: (062) 381-84-75
Запорізька обл.
м. Запоріжжя, пр-т Металургів, 5, тел.: (0612) 13-51-71
м. Мелітополь, пр-т Богдана Хмельницького, 27, тел.: (0619) 43-60-28
Житомирська обл.
м. Житомир, вул. Київська, 39, тел.: (0412) 22-99-04
Закарпатська обл.
м. Ужгород, вул. Минайська, 15-а, тел.: (03122) 2-79-82
Івано-Франківська обл.
м. Івано-Франківськ, вул. Угорницька, 12-а, тел.: (0342) 55-06-65
Київська обл.
м. Київ, вул. Нижній Вал, 13/15, тел.: (044) 467-69-69
Кіровоградська обл.
м. Олександрія, вул. 50-річчя Жовтня, 19/2, тел.: (05235) 2-28-22
Луганська обл.
м. Луганськ, Квартал Гаєвого, 20, тел.: (0642) 95-02-86
м. Антрацит, вул. Молодогвардійська, 4-б, тел.: (06431) 3-71-85
м. Новопсков, вул. Леніна, 32, тел.: (06463) 2-11-15
п. Марківка, вул. Леніна, 22, тел.: (06464) 9-27-47
м. Старобільск, пл. Базарна, тел.: (0642) 52-05-55
с.м.т.Троїцьке, вул. Лихачьова, 37, тел.: (06456) 2-27-97
с.м.т. Мілове, вул. Армійська, 2, тел.: (0642) 52-05-55
Львівська обл.
м. Львів, вул. Городецька, 110, тел.: (0322) 33-03-91
м. Стрий, вул. Болехівська, 34, тел.: (03245) 5-10-05
Миколаївська обл.
м. Миколаїв, пр-т Миру,2 , ринок "Колос", тел.: (0512) 42-44-56
м. Снігурівка, вул. Леніна, 142, тел.: (05162) 2-14-03
Одеська обл.
м. Одеса, вул. Водопровідна, 6, тел.: (048) 777-31-28
с. Троїцьке, Любашівський р-н, вул. Леніна,10, тел.: (04864) 3-31-18
м. Кілія, вул. Пролетарська, 63, тел.: (04843) 4-40-27
Полтавська обл.
м. Полтава, вул. Шевченка, 51, тел.: (0532) 56-29-29
Рівненська обл.
м. Рівне, вул. Соборна, 2-а, тел.: (0362) 26-44-45
м. Сарни, вул. Ярослава Мудрого, 6, тел.: (0362) 26-44-45
м. Дубно, вул. Замкова, 51, тел.: (0362) 26-44-45
с.м.т. Володимирець, вул. В. Стуса, 5, тел.: (03654) 2-60-57
Сумська обл.
м. Суми, вул. Засумська, 14, тел.: (0542) 21-34-30
м. Суми, вул. Інтернаціоналістів, 21 (ринок), тел.: (0542) 21-34-30
м. Охтирка, вул. Тельмана, 19, тел.: (05446)2-30-38
с.м.т. В.Писарівка, вул. Коцюбинського, 4, тел.: (0542) 21-34-30
м. Путівель, вул. Кірова, 36, тел.: (0542) 21-34-30
Тернопільська обл.
м. Тернопіль, бул. Шевченка, 43, тел.: (0352) 52-80-71
Харківська обл.
м. Харків, вул. Червоноармійська, 4/6, тел.: (0572) 12-40-53
м. Красний Кут, вул. Перемоги, 16-а, тел.: (05756) 3-10-04
м. Лозова, вул. Леніна, 7, тел.: (05745) 2-20-19
м. Первомайський, вул. Комарова, 5-а, тел.: (05748) 3-35-27
м. Вовчанськ, вул. Короленка, 11, тел.: (05741) 2-20-00
м. Балаклея, вул. Жовтнева, 57-б, тел.: (05749) 5-34-82
м. Зміїв, пл. Радянська, 24, тел.: (0572) 19-59-90
с.м.т. Близнюки, вул. Радянська, 22, тел.: (05754) 5-15-03
с.м.т. Дворічна, вул. Радянська, 8, тел. (05750) 7-13-56
Херсонська обл.
м. Каховка, вул. Південна, 2, тел.: (0552) 32-60-59
м. Гола Пристань, вул. Червоноармійська, 115-а, тел.: (067) 687-04-85
Хмельницька обл.
м. Хмельницький, вул. Шевченка, 85-а, тел.: (0382)65-43-97
м. Шепетівка, центральний ринок, тел.: (03840) 4-12-69
м. Кам'янець-Подільський, вул. Огієнко, 24, тел.: (03849) 3-16-62
м. Красилів, вул. Булаєнка, 10, тел.: (03855) 4-27-72
Чернівецька обл.
м. Чернівці, вул. Б. Хмельницького, 18, тел.: (03725) 2-21-29
м. Чернівці, вул. Дубінська, 8, тел.: (03725) 2-21-25
Чернігівська обл.
м. Чернігів, вул. 50 років СРСР, 5, тел.: (0462) 17-04-24
Черкаська обл.
м. Черкаси, вул. Смілянська, 40, тел.: (0472) 32-14-19
м. Умань, вул. Залізняка, 8, тел.: (04744) 3-42-48
АР Крим
м. Сімферополь, вул. Гоголя, 36, тел.: (0652) 54-88-85, 54-88-86

Національна мережа торговельно-консультаційних центрів

ПРИРОДА • ЯКІСТЬ • УРОЖАЙ

Довідки цілодобово: 8-800-500-18-80 (по Україні дзвінки безкоштовні)

www.zelenysvit.com

Bayer CropScience

ВИКОРИСТОВУЮ ПЕРЕВАГИ ТРЬОХ ТЕХНОЛОГІЙ

Донедавна я вважав, що вирощування овочів — трудомістка й витратна справа, займаючись нею, можна задовольнити лише власні потреби сім'ї, не кажучи вже про прибутки від реалізації продукції. Проте безробіття та бажання зміцнити своє матеріальне становище підштовхнули мене до активних пошуків інформації про інтенсивні агротехнології, які дали б змогу за допустимих витрат максимально збільшити врожайність й одержувати екологічно чисту продукцію.

Аналізуючи спеціальну літературу, Internet, я зацікавився трьома технологіями: біоінтенсивною, Міттлайдера, ЕМ-технологією. У кожної з них є свої переваги та недоліки.

Суть біоінтенсивної технології полягає у двоетапному перекопуванні ґрунту на 60 см, з внесенням великої кількості перегною та формуванні гряд шириною 0,8—1,2 м. Ширина міжрядь — 0,5 м. Рослини висаджуються з оптимальною густотою в шаховому порядку. У помідорів відстань між рядами і між рослинами становить 45 см, у капусти — 40 см.

За такою технологією я вирощував картоплю сорту Бородянська рожева. За три тижні до садіння бульби озеленюю на світлі, обробляю стимулятором росту фумаром (1 ампула на 10 л води) та пророщую у вологій тирсі з перегноєм до появи паростків з корінцями.

У середині квітня на місце майбутньої грядки кладу перегній — 15 кг/м² і перекопую на штик лопати, перемішуючи землю з добривом. Потім відкладаю цей шар землі вбік, кладу перегній — і знову перекопую. Таким чином зробив чотири високі гряди шириною 1 м, довжиною 10 м, з міжряддями 0,5 м.

Картоплю висаджував за схемою 30 х 30 см на глибину 20 см. Перед садінням гряди добре полив водою. Після появи сходів замульчував тирсою, соломою. Мульча зберігає вологу і не дає проростати бур'янам. У період масового нашестя колорадських жуків провів одне обприскування актарою з додаванням кристаліну, який містить всі необхідні макро- і мікроелементи. Потім провів два підживлення з інтервалом два тижні соняшниковим попелом — 2 ст. ложки на рослину. Попіл чудово розкислює ґрунт, є джерелом калію, кальцію, фосфору та інших мікроелементів.

На початку серпня скосив ще зелене бадилля, щоб елітні бульби не уражувалися фітофторозом, паршею та іншими хворобами, бо літо 2003 р. видалося на Харківщині дуже дощовим.

З чотирьох гряд отримав близько 460 кг бульб. Висока трудомісткість формування гряд компенсується добірним урожаєм, немає потреби в частих розпушуваннях, прополюваннях бур'янів, краще зберігається волога.

Якщо біоінтенсивна технологія потребує лише органічних добрив, то система Міттлайдера — тільки мінеральних з додаванням мікроелементів. Рослини висаджують на вузьких грядах шириною 0,45 м, довільної довжини. Міжряддя доктор Міттлайдер рекомендує залишати не менше 0,6 м — для кращого забезпечення рослин світлом.

Гряди обваловуються по контуру шаром землі висотою 10 см. Дуже зручно поливати і підживлювати — вода не розтікається за межі гряд. Під час перекопування гряд на 1 м² вносять 222 г суміші № 1 і 111 г суміші № 2. Підживлення роблять з періодичністю 10—12 днів: 86 г суміші № 2 на 1 м².

Добрива розсипають біля рослин на відстані 7—10 см і добре поливають водою. Склад суміші № 1 такий: 2,3 кг вапна + 20 г борної кислоти; суміші № 2—3 кг нітроамофоски + 450 г сульфату магнію + 5 г молібдату амонію.

Цю технологію я використовував при вирощуванні високорослих помідорів Де Барао. На гряді 10 х 0,45 м розсаду висаджував через 50 см, а міжряддя залишив 1,05 м. Підживлював 4 рази сумішшю № 2, лише змінив систему поливу. Біля кожної рослини помістив поліетиленову пляшку, у дні якої зробив 5—6 отворів, а верхню частину зрізав. До 10 л води додавав 40 г суміші № 2 і цим розчином заповнював пляшки. При цьому економиться вода, рослини повністю забезпечені вологою і поживними речовинами.

Багато селян скаржаться на численні хвороби рослин, зокрема фітофтороз. На мій погляд, основними причинами появи цієї хвороби у помідорів є:

- загущене садіння;
- висока вологість повітря і ґрунту;
- слабка імунна система рослин;
- невикористання фунгіцидів системно-контактної дії.

Помідори я двічі обприскував препаратом тату з додаванням мідного купоросу, марганцевокислого калію, сульфату цинку та селеніту натрію (по 10 г кожної речовини на 10 л води).

ДІМ·САД·ГОРОД· № 4 2005 р.

Щомісячний виробничо-практичний журнал

Засновник і видавець — КП "Редакція журналу "Дім, сад, город"
Зареєстрований Міністерством інформації України, серія КВ, №3536 від 23.10.98 р.
Видається з січня 1989 р.

Для кращого запилення квіток помідорів використовував розчин борної кислоти — чайна ложка на відро води.

З гряди площею 4,5 м² зібрав близько 190 кг плодів.

Суть ЕМ-технології полягає у стимуляції життєдіяльності мікроорганізмів, які перетворюють органічні речовини на доступніші для рослин сполуки.

У біостимуляторі "Байкал" містяться всі необхідні корисні мікроорганізми, які створюють сприятливі умови для забезпечення рослин потрібними для них макро- і мікроелементами, зміцнюють імунну систему. А головне — ЕМ-технологія дає змогу отримати високі врожаї екологічно чистої продукції, підвищити родючість ґрунту.

У 2003 р., використовуючи лише кореневе (1:250) та позакореневе (1:500) підживлення "Байкалом", мені вдалося отримати близько 1100 кг білоголової капусти.

Розпушував ґрунт, знищував бур'яни за допомогою спеціального плоскоріза, який набагато полегшив мою працю. Плоскоріз виконує ще й функції лопати, вил, коси, культиватора, сапки, грабель. За день я обробляю ним до 5 соток землі без значних навантажень на хребет.

На своїй ділянці я використовую основні переваги всіх трьох технологій. Це дає змогу:

- ✦ одержати високі врожаї екологічно чистої продукції при мінімальних затратах;
- ✦ підвищити родючість ґрунту, поліпшити його структуру;
- ✦ отримати два врожаї з однієї й тієї ж площі;
- ✦ вчасно покривати нестачу макро- і мікроелементів, враховуючи індивідуальні потреби рослин;
- ✦ до мінімуму звести ручну працю, використовуючи переваги плоскоріза;
- ✦ набагато зменшити втрати врожаю внаслідок хвороб, шкідників, несприятливих погодних умов (посуха, злива, град);
- ✦ одержати $ 100—400 чистого прибутку з 0,01 га (залежно від цін на ринку збуту).

Руслан Ляшенко,
Харківська обл.

НОВОЗЕЛАНДСЬКИЙ ШПИНАТ: САЛАТНО-ШПИНАТНА АЛЬТЕРНАТИВА

Щоразу, віднайшовши для себе цікаву рослину, розумієш, наскільки багатогранна й невичерпна природа. І хоча, за твердженням учених, найрізноманітніша і найбагатша флора тропіків, здається, що в рідному краї можна робити такі відкриття майже щодня і немає меж багатству флори твого краю. Але, як відомо, більшість рослин, які ми культивуємо, завезено до нас з інших країн. Вони досить успішно акліматизувалися в наших умовах.

Порівняно недавно почали вирощувати цікаву салатно-шпинатну рослину — новозеландський шпинат (Tetragonia tetragonioides), батьківщина якої — узбережжя Нової Зеландії та Австралії. Майже два століття тому ця рослина потрапила до Англії, а звідти — до інших країн Західної Європи, Азії, Америки.

Це невибаглива однорічна рослина родини аїзових, яка досить добре витримує посуху, майже не уражується хворобами й шкідниками.

Якщо більшість зеленних культур цінується за раннє надходження вітамінної зелені, то вони й відходять швидко: листя старіє, грубішає. Новозеландський шпинат, навпаки, спочатку розвивається дуже повільно, але тоді, коли на городі майже нічого не залишилося, навіть і картоплю вже викопано, він набирає сили, розростається, стає соковитим і смачним.

Хоча це доволі витривалий однорічник, зазвичай, кращий урожай дає на удобрених ґрунтах за умов достатньої вологості.

У цієї рослини велике (близько 1 см) насіння, схоже на плоди водяного горіха, з такими ж колючками та дерев'янистим оплоднем. Тому для кращого проростання його бажано замочити на добу.

Висівають рано навесні рядковим способом на глибину 3—4 см з міжряддями 50 см або в лунки по кілька насінин за схемою 40 х 50 см, а потім півмісяця, а то й більше чекають сходів. Рослинка спочатку виростає невеликим кущиком, пізніше пагони розростаються завдовжки до 2 м і стеляться по землі. Листки соковиті, хрусткі. Квітки невеличкі, жовті, виростають з пазух листків. Цвіте шпинат аж до самих заморозків, утворюючи нові пагони, на верхівках яких у пазухах листків розвиваються нові квітки. У нижніх ярусах на найстаріших пагонах формується насіння. Воно утворюється до пізньої осені, причому верхівки ще квітують, а приземна частина пагона вже плодоносить. Достигле насіння осипається і його періодично збирають, розгортаючи листя й сланкі стебла. В цей час можна одразу збирати два врожаї: один — насіння, другий — зелених соковитих листків і молодих верхівок пагонів завдовжки 10—15 см.

Насіння підсушують і використовують для сівби наступної весни, а з молодих верхівок і листків готують найрізноманітніші страви, такі, як і з шпинату городнього. Не зібране восени насіння добре зимує і навесні дає густий самосів, тому доцільно застосовувати й підзимову сівбу. При цьому врожай можна збирати на 2—3 тижні раніше, ніж за весняної.

Новозеландський шпинат відрізняється від звичайного соковитішою і хрусткою зеленню, яка довго не старіє, кращою стійкістю до посухи та літньої спеки. А найголовніша відмінність у тому, що звичайний шпинат часто стрілкує і за несприятливих умов може швидко сформувати квітконосне стебло, навіть не утворивши достатньої кількості листків. А новозеландський шпинат дає насіння, квітує та одночасно формує все нові й нові зелені пагони, які збирають аж до заморозків.

За смаком нагадує звичайний шпинат або мангольд, у нього багатий біохімічний склад: білок, вітаміни (аскорбінова кислота, каротин, рутин); мінеральні солі. Невелика кількість кислоти дає змогу використовувати його як дієтичний продукт харчування. З молодих пагонів і листків готують салати у свіжому вигляді, овочеве пюре, додають до супів, борщів, солять, маринують.

Наведемо два рецепти.

БИТОЧКИ. Квасолю (100 г) замочують на добу, відварюють, подрібнюють через м'ясорубку. Додають дрібно нарізані молоді пагони новозеландського шпинату (30 г), цукор (10 г), яйце. Формують биточки, обкачують у борошні, смажать. Подаючи до столу, поливають розтопленим вершковим маслом.

ОЛАДКИ. Дрібно нарізані листки і пагони новозеландського шпинату (250 г) тушкують у молоці (40 г) та вершковому маслі (20 г), додають 15 г манної крупи й пропарюють на невеличкому вогні. Коли маса трохи охолоне, додають цукор (5 г), яйце. Оладки підсмажують на маслі. Подають зі сметаною.

Н.М. Смілянець

НЕ ЗБІЛЬШУВАТИ ПЛОЩУ, А ЕФЕКТИВНО ПРАЦЮВАТИ

Більше десяти років передплачую журнал "Дім, сад, город" і всі номери зберігаю, це для мене своєрідна енциклопедія. Поділюся своїми думками й спостереженнями щодо вирощування картоплі.

Здається, все ми робимо, як потрібно: оремо під зиму, навесні культивуємо, сапаємо картоплю, знищуємо бур'яни, підгортаємо, обприскуємо проти колорадських жуків. А восени часто буваємо розчаровані: картопля дрібна, найбільша — як куряче яйце, а то й менша.

Восени я спостерігав за багатьма городниками, які копали картоплю. І в мене склалося враження, що ми дуже мало знаємо про цю культуру і недостатньо приділяємо їй уваги. Я глибоко переконаний: якщо ознайомити городників з технологією вирощування картоплі, яку застосовують професіонали-аматори, мало хто з них наважиться скористатися нею. Насамперед тому, що це дуже клопітна праця, хоча вона неодмінно окупиться щедрим урожаєм. Правда ж, приємно копати картоплю, коли бульби великі?

Сьогодні про картоплю багато пишуть як провідні вчені, так і професіонали-картоплярі. Є можливість придбати перспективні сорти і в цьому велика заслуга журналу "Дім, сад, город".

Чимало господарів на селі, аби мати більше картоплі, саджають її на великих площах, а збирають мізерні врожаї. Це — хибний шлях. Краще не збільшувати посівні площі під картоплю, а вдосконалювати технологію вирощування, ефективніше господарювати, тоді результат не забариться. На селі вирощують переважно два види картоплі — червону й білу. Це теж неправильно. Доцільніше вирощувати сортову картоплю і підтримувати чистоту сорту.

Картоплю саджають трьома способами. Перший спосіб: роблять борозенки і садять. Другий спосіб — нарізують гребені і садять у них; це — найефективніший спосіб. Третій спосіб — нарізують гребені, кладуть картоплю в борозни і сапою загортають. Останній спосіб садіння має недоліки, тому що ґрунт висихає, картопля, яка лежить у сухому ґрунті, дає пізні сходи. А це теж суттєво впливає на врожайність. Картоплю потрібно садити тільки у вологий ґрунт.

На врожайності також позначається строк висаджування. Картоплю необхідно висаджувати рано. Перед садінням бажано проростити і перебрати її. Бульби, у яких пагони тонкі, як нитки, не дадуть належного врожаю, їх потрібно вибраковувати. Іноді трапляється, що картопля проростає й утворює маленькі бульбочки. Такий садивний матеріал взагалі не зійде, його теж потрібно відбраковувати. Найкраща для садіння — картопля середніх розмірів.

Щоб ця культура давала стабільні врожаї, потрібно вносити як мінеральні, так і органічні добрива, а також підбирати відповідні для певної місцевості і клімату сорти. На врожайність також впливають кліматичні умови. На присадибних ділянках я рекомендую вирощувати по кілька сортів, бо за одних і тих самих умов один сорт може не дати врожаю, а інший забезпечить стабільний урожай. А також важливе значення має своєчасний захист картоплі від колорадських жуків, фітофтори. Я вирощував картоплю лише на 18 сотках, а на сім'ю з трьох чоловік зібрав понад три тонни картоплі. Середніх і великих бульб було більше двох тонн. Я вирощував картоплю так: 13 соток у полі, а 5 — біля хати. У полі після культивації розкидав 90 кг нітрофоски на 13 сотках. Після внесення мінеральних добрив зразу нарізав гребені з міжряддями 60 см й одразу посадив картоплю. Ділянка була розділена на три частини.

На першій частині росла картопля сорту Синьовічка середнього розміру. Ця ділянка дала найбільший урожай. На другій частині посадив картоплю невідомого сорту з рожевими бульбами. Урожай був строкатий, бульби сходили нерівномірно, що вплинуло і на врожайність. На третій частині росла картопля сорту Синьовічка, тільки дрібної фракції. Тут урожай був невеликий. Але ця картопля дала середні і дрібні бульби, оптимальні для садіння у наступному році. Після садіння в гребені пішли дощі й утворилася кірка. Я взяв граблі і швидко зруйнував її. Цією нехитрою процедурою досягається подвійний ефект: розпушується ґрунт, картопля одержує повітря і знищуються бур'яни, які тільки починають проростати. Такого заходу майже ніхто на городах не робить, а шкода, тут теж втрачається значна частина врожаю. Щоправда, проводити його слід своєчасно.

Після цього я ще двічі прополов картоплю і перед самісіньким підгортанням вніс на 13 соток ще 5 кг нітрофоски і 5 кг аміачної селітри й одразу ж підгорнув. Цим, власне, завершується догляд, картопля росте. Я рекомендую продовжувати знищувати бур'яни, тому що вони відбирають поживні речовини у картоплі.

Завдяки своїм зусиллям я з ділянки 13 соток отримав такий урожай: 1500 кг середньої і великої картоплі і 1000 кг дрібної. Це не надто висока урожайність, але багато городників не досягли такого результату. А взагалі, в селі мало хто знає конкретно, яка урожайність картоплі на його городі. А це дуже важливо, щоб проаналізувати помилки і зробити певні висновки на майбутнє.

Другу ділянку картоплі біля хати я вирощував за іншою технологією. Восени вніс органічні добрива (гній). Садив картоплю безгребеневим способом, під садіння вніс 100 г нітрофоски на 1 $м^2$. Врожайність була вища, ніж на полі. Особливо хочу відмітити, що на 3,60 соток росла картопля сорту Невська. Врожайність приємно вразила — дуже висока, суцільне задоволення — копати її, під кущем — по 5 великих картоплин або навіть 9 картоплин середнього розміру. Максимальна врожайність під кущем становила 2 кг 750 г. Можливо, вона не надто висока, але я впевнений, що для багатьох це можна вважати успіхом.

Особливості картоплі сорту Невська в тому, що бульби ростуть у гребенях, тому деякі з них опинилися зверху. А важили окремі екземпляри на ділянці біля хати 1 кг 50 г. Я рекомендую вирощувати цей сорт на присадибних ділянках. Він навіть за посухи може дати стабільний урожай. Одночасно я випробовую нові сорти. Зокрема, у 2003 р. посадив по 1 кг картоплі сортів Повінь і Слов'янка. Той рік був посушливий, зібрав я картоплю і з'ясував, що Слов'янка витримала посуху, а Повінь — ні. Ті ж сорти посадив і в 2004 р. в однакових умовах і отримав такий урожай: Повінь — 6 кг, Слов'янка — 20 кг. Дійшов висновку, що Слов'янка — перспективний сорт і дає вищий урожай.

Я успішно вирощую не тільки картоплю, а й інші культури, зокрема помідори, цибулю, часник. Успіху на землі можна досягти тоді, коли рослини добре доглянуті й підживлені. Українська земля дуже багата, але вона потребує праці й сучасних технологій. Ми можемо збирати високі урожаї і обійтися без модифікованих зарубіжних продуктів.

Я.П. Голодівський,
с. Шульганівка,
Чортківський р-н, Тернопільська обл., 48541

САДЖАЮ ЧАСТКАМИ ПРОРОЩЕНИХ БУЛЬБ

Про підготовку насіннєвої картоплі до садіння я розповів у минулому номері "ДСГ". Тепер хочу зупинитися на такому прийомі, як різання бульб перед садінням.

Я – прихильник різання садивного матеріалу. По-перше, воно сприяє частковому оздоровленню бульб від вірусної інфекції завдяки включенню захисних сил самої бульби, яка починає інтенсивно виділяти речовини для загоювання рани та боротьби з інфекцією, що може потрапити через рану. Заодно частково знищуються віруси. По-друге, різання сприяє кращому розвитку одного чи трьох стебел на часточці, бо коли саджають цілою бульбою, в кущі виростає до 10 стебел і створюється конкуренція (виростають дрібні бульби, які й уражуються фітофторою). По-третє, це елементарна економія садивного матеріалу. По-четверте, проростають усі вічка на бульбі, навіть "сплячі".

На насіння я відбираю великі бульби, на мою думку, в них менше вірусів і вони невироджені. Крім того, вічка у великих бульб сильніші, ніж у середніх та малих, і при однаковій масі різаної частки й цілої бульби більший, а головне – якісніший врожай отримаємо з різаної бульби. До того ж у такому кущі формуються великі бульби за рахунок невеликої кількості стебел.

Посіви картоплі не загущуються, що гальмує розвиток фітофтори та вірусних хвороб. Різання, поряд з іншими агрозаходами, набагато подовжує продуктивність сорту. Але ж починати різати потрібно тоді, коли ще відсутні віруси та бактеріальні хвороби (еліта і високі репродукції).

Слід також дотримуватися певних правил, бо якщо їх не виконувати, тоді краще взагалі не різати.

Різати потрібно партію бульб, у якій незначний процент виродженого та пошкодженого бактеріальними хворобами матеріалу, з добре розвинутими паростками. Під час різання пильнуйте зріз: він має бути чистим, без плям, іржавості.

Різати треба від 3–4 (повне розрізування) до 7–8 днів (різання з перемичкою) до садіння.

Під час різання потрібна добра дезинфекція ножів. Для цього беруть до п'яти ножів і ставлять їх у півлітрову банку води, де розвели 1 г марганцівки. З другого боку теж ставиться банка. Під час різання один ніж – одна картоплина, той, яким різали, ставиться у другу банку, і так поки всі вони не перейдуть до іншої банки. Потім усе спочатку. Порізані частки потрібно класти в посуд з просіяним попелом і сухим цементом у пропорції 1:3–5 та обпудрювати зрізи.

Пророщені бульби, розрізані на часточки

Різані бульби розкладають в один шар на застелений папером ящик. Через день зрізи підсохнуть і почне утворюватися кірка. Бульби ріжуть довільно, якщо один раз – то вподовж. Головне, щоб маса частки була не меншою 25–30 г. Висаджуючи у піщаний ґрунт, масу різаної частки збільшують. Якщо ріжете цінний дефіцитний сорт, то можна різати по одному вічку, а за насадженням ретельніше доглядати. При цьому коефіцієнт розмноження може сягати 1:70–100 залежно від сорту та кількості вічок на бульбі.

В останні два роки я використовую інший метод. Різати починаю за 7–10 днів до садіння, але бульби до кінця не дорізую, а залишаю перетинку 0,5–1 см. Якщо бульба важить 0,4–0,5 кг і більше, ріжу на частки з одним вічком. При цьому картопля залишається начебто ціла і зберігається волога. Розламую бульби по частках під час садіння. Цей спосіб ефективніший, особливо, якщо багато садивного матеріалу.

СОРТИ КАРТОПЛІ

На даний момент асортимент сортів в Україні більш ніж достатній і кожен може вибрати для себе те, що йому потрібно.

Для вирощування на присадибній ділянці можу порекомендувати такі сорти: ***жовтошкірі*** – **Колет, Спрінт, Ярла, Вінета, Агаве, Аграрна, Балтика, Беттіна, Бернадет, Воля, Малинська біла, Кеннібал, Вітара, Герба, Санте, Ліщина, Дара, Флора, Криниця, Явір, Моллі, Мінерва, Веста, Престов, Фабула, Пікассо, Ластівка, Конкорд.**

Сорти з рожевою та червоною шкіркою: **Белла-роза, Поляна, Повінь, Мелодія, Феліцітас, Тірас, Кураж, Фантазія, Червоний І, Віринея, Гірська, Немішаєвська 100, Слов'янка, Багряна, Поран, Розара, Серпанок, Тетерів, Червона Рута.**

На мою думку, ***найпосухостійкіші такі сорти:*** **Беллароза, Поран, Спрінт, Мінерва, Агаве, Пікассо, Беттіна, Бернадет, Поляна, Герба, Феліцітас, Ластівка, Флора, Кеннібал, Криниця, Скарб, Слов'янка, Віринея, Маркіз, Тетерів, Уніта, Червона рута.**

У цих сортів найбільші бульби, крім Герби, Ластівки та Флори.

Найкращі ґрунти для картоплі – родючі й легкі, з достатньою кількістю перегною, добре забезпечені ґрунтовою вологою.

О.А. Іллющенко,
м. Прилуки
Фото Н.І.Босої

ЗАХИСТІТЬ СВОЮ КАРТОПЛЮ

Усі ми є свідками прискорених змін у нашому житті. Одне залишається незмінним: щороку люди в Україні вирощують картоплю на своїх присадибних ділянках, дачах і городах. До того ж, за статистикою, такі насадження становлять 98% від загальної кількості посівних площ картоплі в державі. А це не так мало — понад 1,5 млн. гектарів. Картоплю вирощують повсюдно, навіть у Криму. Вона стала основою харчування для багатьох. Добре це чи погано, можуть проаналізувати лікарі-дієтологи. Наша ж мета — розповісти про захист картоплі від шкідників та хвороб. Бур'яни, як правило, знищують вручну, хоча на сьогодні в переліку препаратів, дозволених для роздрібного продажу населенню, є і гербіциди — гезагард, селект 120, пантера та інші.

Існують дві головні проблеми в захисті картоплі: колорадський жук і фітофтороз. В окремі роки значної шкоди завдає також альтернаріоз, який з'являється на 7—10 днів раніше від фітофторозу. За типом ураження листя та способом боротьби альтернаріоз подібний до фітофторозу. Мало хто запитував себе: чому в Україні так гостро постала проблема захисту картоплі, особливо від колорадського жука? Відповідь проста — з одного боку, недотримання технології, брак елементарних агрономічних знань. Зокрема, негативно впливає на фітосанітарний стан насаджень картоплі відсутність сівозміни, нерегулярні сортозміни та сортооновлення, неодночасність і недостатність обробок засобами захисту рослин. З іншого боку, висока плодючість колорадського жука, наявність двох—трьох генерацій за вегетаційний період і діапауз, під час яких дорослі комахи можуть перебувати в ґрунті до кількох років, а потім з'являтися на поверхні і давати потомство. Крім того, незмінне застосування засобів захисту на фоні швидкої появи стійкості (резистентності) до них призводить до того, що колорадський жук і фітофтороз на наших городах почуваються непереможними і потребують щорічної боротьби з ними. Тому щедрий і високоякісний урожай бульб без застосування інсектицидів та фунгіцидів отримати неможливо.

Важливий фактор в організації захисту картоплі — своєчасне застосування засобів захисту. Сходи картоплі у разі заселення їх на 10% кущів за щільності 2—3 дорослих жука на кожному варто локально обробити інсектицидами. Здебільшого такої обробки потребують ранні насадження, коли шкідники можуть загрожувати навіть сходам картоплі. Суцільне обприскування слід розпочинати під час масової появи личинок колорадського жука 1—2 віків за чисельності 10—20 личинок на кущ.

На наш погляд, у такій ситуації потрібно правильно підібрати препарати та своєчасно і згідно з інструкцією їх застосовувати. Добре себе зарекомендували системні інсектициди з групи неонікотиноїдів: актара, антіжук, вектор, дантоп, конфідор Максі, моспілан, ратибор та ін., а також з групи фіпронілів — регент. Препарати з групи синтетичних піретроїдів на присадибних ділянках застосовувати недоцільно, оскільки вони втратили свою ефективність внаслідок появи стійкості до них колорадського жука. Особливої уваги заслуговують нові інсектициди — антіжук, вектор і ратибор. Вони з'явилися нещодавно, проте набувають прихильників повсюдно, насамперед завдяки дії та доступності ціни. Ці критерії визначатимуть вибір покупців і надалі. Вектор та ратибор потребують приготування маточного розчину або точного відмірювання кількості препарату для робочого розчину. Антіжук простий у застосуванні — пакет на відро води. Помилитися дуже важко, адже такий спосіб є простим та надійним.

Варто пам'ятати, що максимальна кратність обробок антіжуком, вектором, дантопом, конфідором Максі, моспіланом, ратибором, регентом — один раз, актарою і банколом — двічі.

Щодо хвороб, то тут найефективніші профілактичні обробки. Змикання бадилля в рядках, фаза бутонізації або ж поява перших плям альтернаріозу чи фітофторозу — найкращий момент для першого профілактичного обприскування. Для цього можна використати препарати контактної дії: купроксат, бордоська рідина (100 г мідного купоросу і 100 г вапна) або фунгіциди контактно-системної дії: акробат МЦ, ридоміл голд МЦ, танос, тату. За сприятливих умов поширення й розвитку хвороб (тепла волога погода, рясні роси) обробку необхідно повторити. Важливо чергувати фунгіциди і кожну наступну обробку після контактних препаратів проводити через 7—8, а після системних — через 10—14 днів. Максимальна кількість обприскувань не повинна перевищувати трьох—чотирьох разів.

Обов'язково уважно прочитайте етикетку з рекомендаціями, яких потрібно дотримуватися. Якщо фітофтора з'явилася у другій половині вегетації (липень—серпень), обробляють лише контактними фунгіцидами, причому останній раз за 15 днів до збирання врожаю. У разі збігу строків захисту насаджень картоплі від колорадського жука і фітофторозу доцільно застосовувати бакові суміші інсектицидів і фунгіцидів у рекомендованих нормах витрати.

В останні роки не рідкість, коли поряд з оригінальними високоякісними препаратами продаються підробки, фальсифікати. Тому ми радимо купувати засоби захисту у спеціалізованих магазинах, які мають відповідні ліцензії та сертифікати якості на препарати. Крім того, в торгових точках можна отримати кваліфіковану консультацію щодо їхнього застосування.

Т. Тимошенко,
кандидат сільськогосподарських наук,
завідуюча лабораторією захисту рослин
Інституту картоплярства УААН

КУПУЄМО НАСІННЯ: ЩО НЕОБХІДНО ЗНАТИ?

Насіння жодної культури не має і, поза будь-яким сумнівом, не матиме у найближчій перспективі такого попиту на ринку, як насіння овочевих. Адже городину вирощують в Україні майже всі, хто має хоч невеликий клаптик землі. Як позбутися кустарщини і захистити вітчизняного споживача від різних фальсифікацій, що, на жаль, сьогодні мають місце, і забезпечити його насінням високої якості, кращих сортів і гібридів?

Нині насіння овочевих культур, садивний матеріал картоплі реалізують на ринках, у кіосках, на виставках, у магазинах різних форм власності. Як правильно вибрати якісне насіння, що необхідно знати, купуючи його? Київська обласна державна насіннєва інспекція у цій публікації дає поради покупцям.

У відповідності до вимог Закону України "Про насіння і садивний матеріал", Державних стандартів, інших нормативних актів з насінництва та захисту інтересів споживачів, насіння для продажу населенню розфасовують у паперові фірмові пакети, тканинні або поліпропіленові мішечки з обов'язковим маркуванням продукції. Кожна упаковка насіння повинна мати відповідні показники якості. Найперше — назву фірми, котра реалізує насіння, а також таку інформацію на пакетику: назва культури, сорту, репродукції, номер партії та її маса, рік урожаю, схожість, термін господарської придатності, термін дії документа.

Крім того, покупець має право вимагати від продавця "Результат аналізу насіння", який видає на кожну його партію державна насіннєва інспекція на основі результатів лабораторного аналізу, завіреного підписом начальника інспекції та скріпленого печаткою. Повторна перевірка насіння на схожість має бути проведена до закінчення строку дії документа.

Київська обласна державна насіннєва інспекція та районні державні насіннєві інспекції щороку проводять перевірки місць реалізації насіння овочевих культур у м. Києві та в Київській області. В цьому ми співпрацюємо із спеціалістами стандартизації та метрології, з директорами ринків та правоохоронними органами. Слід зазначити, що кількість серйозних порушень щодо реалізації насіння рік у рік зменшується. На ринок насіння України приходять могутні фірми із-за кордону, а також українські, котрі дорожать ім'ям своєї фірми і не дозволяють собі робити порушення. Покупцям ми рекомендуємо купувати насіння тільки в таких фірмах. Вірю, що спільними зусиллями контролюючих органів, продавців та покупців насіння ми зможемо запобігти порушенням під час виробництва й реалізації насіння. Закликаю виробників та реалізаторів насіння з повагою ставитися до аматорів, котрі хочуть і на своїх, хай невеликих земельних ділянках, отримати добрий урожай та якісну овочеву продукцію.

КУЛЬТУРА **Життєздатність насіння овочевих культур**	**Період зберігання схожості, років**
Баклажани	4
Боби	5
Буряки	6
Гарбуз	6
Горох	5
Диня	6
Кабачок	6
Кавун	6
Капуста біло- і червоноголова	4
Квасоля	3
Кріп	2
Кукурудза	5
Морква	2
Огірки	6
Пастернак	2
Перець	4
Петрушка	2
Помідори	4
Редиска	4
Редька	4
Редька Лобо	5
Салат	3
Селера	3
Цибуля ріпчаста	2
Шпинат	4
Щавель	2

Насамперед запам'ятайте: найкраще насіння — зібране за рік—два до сівби. Заготовляючи насіння, розраховуйте, що для висіву на 10 м^2 городу однієї з культур вам потрібно мати таку кількість насіння (грамів): капусти білоголової 12—15, брюссельської, червоноголової, савойської, цвітної, кольрабі, помідорів, перцю, кавунів — 2—3, баклажанів, динь — 1,5—2, огірків — 6—8, кабачків — 3—4, моркви, редьки — 4—6, цибулі ріпчастої (насіння на ріпку), петрушки — 8—10, часнику — 500—600, селери — 0,6—0,8, пастернаку — 5—6, буряків — 10—12, редиски — 17—29, гороху — 150—200, квасолі — 90—150, кропу — 30—60.

Доброякісне насіння — виповнене; зморшки вказують на те, що воно або зібране недостиглим, або старе.

А.Є. Стрихар,
начальник — головний державний інспектор з насінництва Київської області

ХОЛОДОК

В Україні росте 9 видів холодку, які найчастіше трапляються в Криму та степовій місцевості: холодок лікарський, коротколистий, узбережний, приморський, Палляса, рясनолистий, несправжньошорсткий, тонколистий, кільчастий. Найпоширеніший вид – холодок лікарський (Asparagus officinalis). Він росте на луках, лісових галявинах, по берегах водойм. Любить освітлені місця, хоча витримує і напівзатінок, тому частіше оселяється у світлих лісах, у рідколіссі.

Рослина нагадує тендітну ялинку заввишки 120–150 см. За це у Латвії її називають хвощем, або мітлою феї. Українською мовою існують такі народні назви холодку: заячий холодок, спараг, аснок, аспарагус, вовчий холодець, спаржа, холодок звичайний, козяча борода, вітерець, котиполе, сосонка, свистун та багато інших.

Холодок справді нагадує ялинку.

Чоловічі квітки холодку.

Рослини холодку дводомні, тобто на одних особинах квітують тільки чоловічі квітки для утворення пилку і запилювання, на інших – жіночі, які продукують плоди – круглі червоні ягоди, що мають досить велике, чорне, блискуче насіння. Жіночі квітки майже удвічі дрібніші, ніж чоловічі. Цвіте рослина у червні, плоди достигають у липні–серпні. Чоловічі екземпляри плодів не дають: після цвітіння квітки осипаються.

Історичні дані свідчать, що холодок – дуже древня харчова рослина, яка з давніх-давен, ще з часів Римської імперії, вважалася вишуканою стравою, дорогим делікатесом.

Для лікувальних потреб використовують кореневище, надземну масу (траву), плоди, молоді пагони. Кореневища містять аспарагін, стероїдні сапоніни, вуглеводи, ефірну олію, каротиноїди, зелень – глікозиди, сапоніни, янтарну та хелідонову кислоти, молоді пагони – нікотинову кислоту (вітамін PP), аскорбінову кислоту (вітамін C), тіамін (вітамін B_1), рибофлавін (вітамін B_2), каротиноїди. Ягоди містять цукор, органічні кислоти: яблучну й лимонну. Екстракт трави та коренів використовують для зниження артеріального тиску, покращення функції печінки, як сечогінний засіб. Тому їх застосовують при захворюваннях нирок, печінки, серцево-судинної системи, від подагри, ревматизму, за діабету, як заспокійливий та вітамінний засіб. Страви, приготовлені з пагонів холодку, мають таке саме лікувальне значення, як і трава.

Для споживання товсті весняні пагони промивають, очищають від шкірки, відварюють у злегка підсолодженій або підсоленій воді на слабкому вогні, попередньо зв'язавши у пучки. Під час варіння необхідно стежити, аби усі пагони були повністю занурені у воду. Пильнуйте, щоб вони не переварилися. Після цього їх треба викласти на сито і дати стекти воді. Відварену спаржу поливають соусом та посипають пряними травами. А також використовують для приготування гарнірів, других страв, салатів або підсмажують у сухарях, як цвітну капусту. Свіжі пагони додають до супів, консервують на зиму.

Для декоративних потреб використовують літні зелені пагони, ними оздоблюють букети. Саме через це дикорослі місцезнаходження холодку швидко зменшуються. І тому для використання цієї чудової культури краще виростити на городі сортові рослини, які, до речі, набагато урожайніші й поживніші.

Н.М. Смілянець

ОГІРКОВА ТРАВА

Ця рослина більше відома як городня культура, але росте вона і в дикому вигляді як бур'ян у садах, на городах, по берегах водойм, уздовж доріг, на пустирях. Походить із країн Середземномор'я. Зрідка її можна побачити у природних угрупованнях у Середній Азії та в Західному Сибіру.

В огіркової трави (Borago officinalis), крім офіційної, є багато народних назв: бораго, огірочник, бурачник, гирочник, бурячки, володка, гурошник, троян. Вона належить до родини шорстколистих (Boraginaceae) і, справді, листя має жорстке опушення, яке стає грубим і колючим, коли рослини старіють. Це однорічник заввишки 60—100 см, який відновлює дикорослі місцезростання самосівом.

У їжу використовують молоді листки, що мають запах свіжих огірків, та квітки. Листя багате на легкозасвоювані білки, вітаміни С і А, ефірні олії, дубильні та смолисті речовини, жирні кислоти, мінеральні речовини: калій, кальцій, фосфор, літій. Їх споживають у молодому віці, поки не загрубіло опушення, додаючи до салатів, вінегретів, борщів, готуючи приправи й гарніри до м'ясних, рибних та круп'яних страв, начинку для пиріжків.

Огіркова трава у фазі розетки: саме для салату!

Для лікувальних потреб огіркову траву використовують при ревматизмі суглобів, подагрі, за шкірних хвороб, як протизапальний, потогінний та заспокійливий засіб, для покращення обміну речовин, як вітамінну добавку. Настій трави збуджує апетит, регулює роботу серця, нервової системи. Це дуже давня культура, яку вживали ще в стародавньому Римі. А в Європі до цього часу її називають "радість серця" і широко вирощують у культурі як городній овоч.

Недарма квітки огіркової трави слугували прикрасами.

У пониклих коробочках достигає насіння.

Найцінніше споживати зелень огірочника у свіжому вигляді, тобто в салатах. Найпоширеніший рецепт приготування весняного салату не відрізняється від того, що ви готуєте із зеленої цибулі, а саме: зелень огіркової трави (100 г) та цибулі (40 г), варену картоплину, варене яйце нарізати, посолити, заправити сметаною. Смачний і поживний буде салат, якщо додати ще й інші овочі, наприклад, редиску, зелень селери або потертий хрін.

Цікавий рецепт салату з огіркової трави пропонують фахівці Пермського медичного інституту: по 50 г листків огіркової трави, консервованого солодкого перцю, квашеної капусти нарізують, заправляють олією.

Цвіте огірочник у дикорослих угрупованнях, починаючи з кінця квітня, а за ранньовесняної сівби на ділянці — на місяць пізніше. Період цвітіння триває 70—80 діб. Квітки бувають сині, блакитні, рожеві та білі. Їх також використовують у харчуванні, пересипаючи цукром або додаючи для ароматизації до оцту.

Огіркова трава вважається однією з найкращих медодайних рослин: її багаті на нектар квітки дуже полюбляють бджоли. Нектар містить 40—70% цукру. Медопродуктивність залежить від кліматичних умов та зони. Наприклад, в Україні вона становить 200—460 кг з 1 га, у Республіці Білорусь — 110—140, в Західному Сибіру та на Алтаї — 200 кг з 1 га.

Цікаві факти, що збереглися з давніх часів, свідчать про використання квіток як барвника, яким фарбували тканини в синій колір.

Хоч огірочник і трапляється у дикорослому вигляді, на мою думку, краще не шукати його по полях, а знайти невеличкий закуточок на своїй ділянці і виростити в культурі. Тим більше, що це доволі невибаглива рослина, яку, посіявши один раз, не потрібно пересівати — вона багато років буде рости, відновлюючись самосівом. Необхідно лише підживлювати та в разі загущення розріджувати плантацію, проривaючи її і використовуючи молоді рослини у їжу.

Н.М. Смілянець

ДЕСЯТЬ ПОРАД ТИМ, ХТО САДИТЬ САД

1 Протягом усього часу (від придбання до садіння саджанця) коренева система його має бути у непідсушеному (зволоженому) стані. Під час транспортування саджанців доречно помістити їхню кореневу систему у плівкові мішечки, обкутавши їх будь-якою тканиною, щоб уникнути сонячного перегріву. Безпосередньо перед садінням пошкоджені кінчики коренів слід обрізати до цілих і живих тканин (білі і соковиті зрізи на вигляд), а стовбурець і пагони (у кронованих рослин) варто обрізати, згідно з вибраною висотою штамба (тільки навесні!) — для початку формування крони і створення балансу між можливостями кореневої системи і потребою надземної частини рослин у поживних речовинах.

2 Стартові умови садіння (вибір і підготовка місця тощо) мають вирішальне значення для приживлення висаджених рослин, їх стійкості до різних несприятливих факторів та подальшого доброго росту й розвитку, плодоношення та врожайності. Яблуня, айва, груша (особливо осінні і ще більше зимові сорти та на слаборослих підщепах), а також слива і смородина потребують вологих і родючих ґрунтів; вишня, черешня, великоплідна алича, горіх грецький — середньою мірою зволожених та родючих ґрунтів; абрикос, виноград, персик — легких ґрунтів, світлого і затишного місцерозташування. Проте при внесенні в посадкові ями родючої землі з дотриманням усіх нижчеперелічених порад, сад можна розмістити на будь-яких земельних ділянках з глибиною залягання підґрунтових вод хоча б 1 м, а краще 1,5 м. За досить близького чи поверхневого залягання підґрунтових вод або ж при періодичному затопленні, рослини слід розміщувати на насипах — підвищеннях заввишки 0,6—1,2 м та діаметром у нижній частині до 2,5—3 м.

3 Найліпше під сад відводити ту частину ділянки, де ще не росли плодові рослини взагалі; допускається, якщо за 2—4 роки до садіння на цьому місці зростали рослини іншої групи (для зерняткових — кісточкові чи навпаки тощо); вкрай погано, якщо дерева садити серед щойно викорчуваного саду (у такому разі бажано на обраній ділянці упродовж 3—4 років вирощувати зернові, просапні чи багаторічні трав'яні культури з достатнім удобренням органікою, що сприятиме знешкодженню (інактивації) отруйних продуктів життєдіяльності (колінів) попередніх рослин; неприпустимо садити молоді дерева серед старого саду — спостерігатиметься довготермінове пригнічення росту, кволість, а звідси нездатність реалізувати саджанцями своїх можливостей.

4 Строки садіння: жовтень — початок листопада восени та березень — початок квітня навесні. Помічено, що чим раніше проведено цей захід, тим краще саджанці приживлюються і розвиваються у подальшому (тож важливо садити на початку строку і особливо це важливо навесні).

5 Під час садіння коренева шийка саджанця (місце, де коренева система переходить у надземну частину — стовбур) має бути на рівні поверхні ґрунту або на 3—5 см глибше. Персик, щеплений на сіянцях аличі, абрикоса чи інших плодових порід (для зменшення ефекту можливої несумісності через перехід на власне коріння), грушу на айві (щоб зменшити ризик підмерзання коренів) раджу висаджувати так, щоб місце щеплення було заглиблене у ґрунт на 10—15 см. Посадкові ями мають бути достатніх розмірів (для плодових 0,6—1 х 0,6—1 м, для ягідних кущів 0,4—0,6 м) і заправлені добривами: перегноєм (у гіршому випадку гноєм) — 10—25 кг і якщо є можливість, то варто додати на кожну яму й мінеральних добрив (азотні, фосфорні, калійні) по 0,1—0,3 кг та мікродобрива. Усі ці компоненти слід ретельно перемішати з родючим ґрунтом і засипати в нижню частину ями, а коріння у верхній частині ями присипати чистим (без добрив) ґрунтом. Ущільнити ґрунт навколо рослини і щедро полити водою під час садіння і ще кілька разів.

6 Навколо саджанців (площа, що відповідає проекції крони або й більша) ґрунт цілорічно і впродовж багатьох років має бути замульчованим рослинними матеріалами (солома, тирса, торф, листя тощо) шаром 5—10 см. Такий захід позитивно впливає на ріст і плодоношення рослин, адже мульча зберігає вологу в ґрунті, запобігає утворенню ґрунтової кірки, поліпшуючи повітряний режим ґрунту, сприяє інтенсивній життєдіяльності корисних мікроорганізмів.

7 Протягом вегетації дерева слід підживлювати 2—3 рази з інтервалами 3—4 тижні: перше підживлення — на початку вегетації (початок квітня), друге — наприкінці квітня — на початку травня, третє — наприкінці травня — на початку червня, але не пізніше початку липня (щоб пагони своєчасно зупинили ріст і рослини не підмерзали взимку). Саджанці підживлюють водним перебродженим і настояним протягом 5—10 днів розчином гною (1:1), гноївки (1:10—15), курячого посліду (1:15—20) або аміачної селітри (2—3 столові ложки на 10 л води). Коли ж ґрунт сухий, то обов'язково слід за 3—7 днів саджанці добре полити. Для молодих рослин малих розмірів, кволих, котрі погано ростуть та з малою кількістю листя норми рекомендую зменшувати удвічі.

8 Доглядаючи молодий сад, не забувайте про своєчасні поливи (особливо під час посухи та для дерев на слаборослих підщепах), видалення бур'янів, поновлення мульчі, встановлення підпор (для винограду, актинідії, карликових дерев); формування крони, обрізування, побілку з додаванням 5% мідного купоросу та про обгортання молодих стовбурів і скелетних гілок крони хвоєю, білим папером, мішковиною тощо (від пошкоджень гризунами, морозами та від сонячних опіків), але не плівкою. Слід щороку вносити в кореневмісний шар ґрунту на глибину 10—40 см міндобрива в сухій, а ще краще — в розчиненій формі по 30—80—100 г на деревце (азотні навесні, фосфорні, калійні та мікродобрива — восени) та раз на 2—3 роки органіку по 10—15 кг, закопавши її в ями на глибину 30—40 см по периметру проекції крони.

9 Для рослин, схильних утворювати пірамідальні крони (абрикос, груша, слива, черешня і особливо персик), і для ягідних культур рекомендую застосовувати кущо- чи чашоподібну форму крони. Саджанці після садіння обрізати на висоті 20—30 см або й менше (не кроновані аґрус і смородину на 5—10 см). Після відновлення росту з утворених 3—5 (7) гармонійно розташованих пагонів формуємо крону, бажано з кутами відходження їх від вертикалі 45—60°. Усі інші операції такі ж, як у п. 9 і цих же двох пунктів (9, 10) стосується те, що в наступні після формування крони роки необхідно зосереджувати увагу на проріджуванні та освітленні крони, видаляючи поламані, ті що ростуть вертикально, до середини крони або просто її загущують. При зменшенні приростів і здрібненні плодів (це може статися десь на 10-му році життя або пізніше) періодично, через кожних 2—3 чи 4—5 років виконуйте легке омолоджувальне обрізування.

10 З власного досвіду раджу формувати крони плодових дерев у вигляді чаші або щось подібне до неї (але в першу чергу робіть так, як вам подобається, плануєте чи вмієте). Тобто саджанці слід обрізати (краще навесні!) після садіння на висоті 50—70 см, а якщо є бокові гілки, то залишити 3—5. Вибирайте, щоб вони були розміщені на відстані до 15—20 см одна від одної (тоді дерево буде міцнішим), але вкоротіть на одному рівні. Бажано, щоб зріз був над добре розвинутою зовнішньою брунькою (тоді більше гарантії, що вдасться сформувати гарну розлогу і доступну крону). Коли молоді зелені пагони досягнуть довжини 10—15 см, верхівки потрібно прищипнути і знову ж на зовнішні бруньки. Для сильнорослих рослин прищипування можна здійснити вдруге при тій же довжині пагонів і не пізніше середини липня (щоб вони вчасно зупинили ріст і не підмерзли взимку). Ці всі операції слід повторювати і в наступні роки, хіба що вкорочування (рано навесні) та прищипування (пізня весна — літо) можна виконувати за приросту пагонів 20—30 см і при потребі вже на внутрішні бруньки (спрямовані до середини крони), якщо крона дуже розлога чи навіть плакуча і вам це не подобається. Можна також застосувати відгинання гілок, що спрямовані вгору, коли не вдалося з різних причин отримати оптимальний кут відходження (45—60°), прив'язавши їх (але стежте, аби не було перетяжок) на 1—2 роки до кілочків у ґрунті. Якщо яка-небудь гілка (зазвичай верхня) переганяє інші у рості і тим створює диспропорцію, то її вкорочують (краще над боковою зовнішньою гілочкою, якщо така виросла), а відстаючі цього разу не чіпають. Так регулюють рівномірний розвиток крони.

Вадим Марчук,
фермер-садівник,
Волинська обл.

САДЖАНЦІ НА МАТОЧНОМУ КУЩІ

Хотів би поділитися з читачами "ДСГ" власним досвідом одержання готових саджанців одно- та дворічок для закладання інтенсивного саду на карликових та напівкарликових підщепах.

Можливо, я не відкриваю Америку, описуючи цей метод одержання саджанців, але практично ніде в літературі з садівництва, та й у "ДСГ" я його не зустрічав.

Напевно, деякі садівники і вирощують саджанці у такий спосіб, але, можливо, знайдуться і такі, яким ця стаття допоможе одержати готові саджанці прямо у маточнику, а отже — зекономити час.

Це дуже важливо, для того щоб у найстисліші строки одержати урожай, а відтак — і прибуток.

У такий спосіб ми виграємо щонайменше один рік, тому що не витрачаємо часу на висаджування підщеп у шкілку.

Ми знаємо, що карликові підщепи можна розмножувати відсадками, окулірованням, укоріненням зелених та здерев'янілих живців, а також мікроклональним розмноженням. Але найчастіше і найпростіше, особливо в домашніх умовах, користуватись методом горизонтальних та вертикальних відсадків.

Розмноження вертикальними відсадками — це основний спосіб одержання карликових підщеп як у промисловому виробництві, так і в присадибному садівництві.

Опишу стисло цей спосіб.

Рано навесні на другий рік після висаджування однорічних підщеп у маточник їх зрізують на висоті 2—3 см від рівня ґрунту. Після того, як пагони відростуть до висоти 20—25 см, їх підгортають землею на висоту 7—10 см, бажано, щоб це підгортання збігалося в часі з випаданням опадів. Тоді ґрунт буде краще триматися біля пагонів і не обсипатися.

Можна, звичайно, і самим полити, якщо стоїть суха погода.

До кінця вегетації у зоні підгортання на пагонах утвориться розгалужена коренева система. Пізно восени або рано навесні пагони із корінням слід відділити від материнського куща і висадити у шкілку.

У шкілці вони, як правило, ще один, а нерідко й два роки будуть рости, поки не досягнуть товщини, яка необхідна для проведення вдалого щеплення.

Я також декілька років тому заклав маточник карликових підщеп. Але з ряду причин не відділив своєчасно вертикальних відсадків і вони у мене переросли. Деякі досягали у товщину більше 1,5—2,5 см. Тому, аби зекономити час, я вирішив випробувати ці пагони просто на маточних кущах, тобто не витрачати часу та сил на їхнє пересаджування у шкілку.

Це мені вдалося. На кожному маточному кущі я прищепив по 10—20 пагонів. Щепив у розщіп, а також методом поліпшеного копулювання (ті пагони, що мали меншу товщину).

Майже 100% щеп прижилися. На фотографії ви бачите однорічні щепи. Деякі за один рік дали розгалуження, тобто утворили пагони другого порядку.

На фотографії видно, як я тримаю рукою такий саджанець. Це фактично вже маленьке деревце із сформованою кроною, яке виросло всього за 1 рік на маточному кущі.

Влітку після того, як прищепи гарно пішли в ріст, я підсипав їх землею, аж до місця щеплення, а щепив я на висоті 30—40 см від рівня ґрунту. Можна б, звичайно, щепити було і нижче, наприклад, на висоті 20—30 см, але я хотів одержати якомога сильнішу кореневу систему. Після підсипання ґрунтом, до осені, по всій підщепі утворилися додаткові корені. У суху погоду я декілька разів поливав маточники.

На осінь я вже мав фактично на кожному маточному кущі по 10—20 готових саджанців із добре розвинутою кореневою системою, тобто вони були цілком придатні для висаджування на постійне місце у саду.

Маточник я закладав із карликів М 9 та 62-396 селекції. Плодоовочевого інституту ім. І.В. Мічуріна та напівкарликів ММ 106, М 7, 54-118.

На всіх цих підщепах щеплення дало чудові результати.

Усі прищепи росли та розвивалися нормально. До кінця вегетації деякі досягли у висоту більше 1,5—1,7 м.

Місце зрізу практично за один рік заросло, підщепа зрослась із прищепою на 100%.

Тобто можна сказати, чи швидше порекомендувати тим, хто має перерослі маточні кущі: не поспішайте їх видаляти, а спробуйте їх щепити прямо у маточнику і ви отримаєте гарні саджанці і зекономите час.

В.В. Панасюк,
Хмельницька обл.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ

Персик — одна з найвибагливіших порід щодо формування крони та правильного виконання операцій з обрізування плодоносних дерев. Тому слід враховувати ряд особливостей цієї плодової породи.

1. Маючи прискорені темпи проходження вікових періодів, персик не відзначається довговічністю: сіянцеві живуть до 20—25 років, а щеплені — до 15, особливо за несприятливих умов.

2. Дерева персика схильні до утворення гострих розвилок — звідси обмороження, розломи.

3. Персик — дуже світловибагливий і теплолюбний.

4. Бруньки формує у короткий термін. Вони мають високу пробуджуваність та пагоноутворювальну здатність (висока швидкоспілість), що призводить до передчасного загущення крони дерева, особливо у верхній і середній частинах.

5. За сприятливих умов спостерігається рясне закладання плодових бруньок і високий відсоток утворення зав'язі (понад 1000 плодів на середньоросле дерево). Якщо залишити на дереві всю зав'язь, то плоди будуть дрібними і посереднього смаку. Дерева дуже ослаблюються від перевантаження, а від цього стають дуже вразливими для хвороб, шкідників, морозів і часто гинуть від них.

6. Персик має шість типів пагонів: а) ростові — на них лише вегетативні бруньки, зустрічаються тільки на молодих деревах або на тих, що ростуть за несприятливих умов; б) змішані — сильні однорічні пагони з груповими та одинарними плодовими і вегетативними бруньками. Це основний і найцінніший тип пагонів. На молодих плодоносних деревах на них формується основна частина врожаю; в) букетні гілочки завдовжки до 4—6 см із зближеними боковими плодовими бруньками та однією (верхньою) вегетативною. У молодому віці на них лише невелика частина врожаю; г) плодові гілочки (типу шпорки) — тонкі, завдовжки 15—20 см з бічними плодовими бруньками і верхівковою вегетативною. У старіючих дерев вони переважають. На них зав'язь погано утримується, а плоди дуже дрібні. До того ж, такі гілочки (як і букетні) часто після першого плодоношення відмирають, а нові не наростають через нестачу продуктів фотосинтезу. Тому гілки швидко оголюються, плодоношення переміщується на периферію крони;

д) вовчки — дуже сильні, прямостоячі, для плодоношення непридатні. Але після сильних пошкоджень у кроні (наприклад, морозами), вовчки використовують для початкового відновлення крони; е) літні (передчасні) пагони — з'являються на сильних пагонах поточного року у другій половині літа в результаті швидкоспілості бруньок персика. Мають як вегетативні, так і генеративні бруньки.

Різні типи пагонів персика використовуються різною мірою, в різних формах і за відповідним призначенням (про це нижче в ході викладення матеріалу).

Найкращий час для обрізування персика: між початком набубнявіння бруньок і цвітінням (три тижні). Ще ліпше — між появою рожевого бутона і цвітінням (один тиждень). Переваги: 1) добре розпізнаються плодові бруньки; 2) зменшується вірогідність зараження цитоспорозом (засихання гілок).

ОБРІЗУВАННЯ ПЕРСИКА: КРОНИ

При обрізуванні слід мати на увазі: персик хворобливо реагує на зрізи, тому їх слід виконувати дуже ретельно. Зріз має бути зроблений рівненько зачищеним садовим ножем, протертим 3%-ним розчином бордоської рідини, а невеликі зрізи (діаметром близько 1 см) — замащені садовим варом.

Основні параметри вільнорослої крони персика

Традиційно вважалось, що найпридатніше для персика — чашоподібне формування. Але воно неекономне, дерево займає у кілька разів більшу земельну площу, потребує більших затрат праці і засобів на формування. В останні десятиріччя стали застосовувати вільноросле формування (споріднене фрі шпінделю). Воно простіше, економніше. Дає змогу на тій же площі розмістити більше дерев, котрі раніше вступають у плодоношення і дають більший сукупний урожай (Р.П. Кудрявець, 1991; В.І. Черепахін, 1983).

Параметри крони: штамб 50—60 см. У нижньому ярусі закладають 3 (рідше 4) скелетні гілки через 20 см між їхніми основами на центральному провіднику. На кожній з них закладають по 1—2 напівскелетні гілки другого порядку — на 40 см від стовбура і по 20—40 см між собою по обидва боки скелетної гілки.

На центральному провіднику через 40 см вище основи верхньої скелетної гілки нижнього ярусу закладають напівскелетні гілки (4—5) з інтервалами між ними 20—40 см. А на всіх напівскелетних гілках і між ними — обростаючі гілочки з інтервалами: при довжині пагонів 25—50 см — інтервали 10—15 см; при довжині пагонів 50—70 см інтервали — 15—20 см; при довжині понад 70 см інтервали 20—30 см. Загальна висота дерева 2,5—3 м.

ВАРІАНТИ ФОРМУВАННЯ ВІЛЬНОРОСЛОЇ КРОНИ ПЕРСИКА

СКЛАДНІ ЗЕЛЕНІ ОПЕРАЦІЇ

У першу весну: перший варіант. Садять однорічний саджанець без розгалужень: від землі відміряють висоту штамба, відраховують ще 7—9 бруньок і над верхньою зрізують центральний провідник.

Другий варіант. Садять однорічний саджанець з літніми боковими пагонами і також від землі відміряють 50—60 см. Починаючи з цієї висоти, виділяють під майбутні скелетні гілки нижнього ярусу 3—4 бокових пагони через 20 см між собою — найпридатніші за своїм розташуванням і кутами відходження. Їх обрізують до 2—3 бруньок при основі. А слабкі (менше 40 см) краще обрізати на пазушну бруньку. Центральний провідник зрізують на 15—20 см вище зрізу верхнього сучка — над добре розвинутою брунькою (можна брунькою у пазусі літнього пагона, видаливши сам пагін). Решту бокових пагонів видаляють на кільце — на штамбі, у зоні ярусу і вище нього (рис. 1, а).

У травні, коли зелені пагони досягнуть 10 см, на кожному сучку залишають незачепленими по одному сильному зеленому пагоні (бажано ближче до зрізу) та один сильний зелений пагін подовження центрального провідника. Біля кожного залишеного можна ще по одному прищипнути (для резерву). Решту — видалити (на штамбику, сучках, між ними, центральному провіднику). (Див. рис. 1, б).

На другу весну. По першому минулорічному варіанту: у зоні нижнього ярусу виділяють 3 (4) пагони (що виросли за минулу вегетацію) — під майбутні скелетні гілки. Нижній із них вкорочують до 50—60 см від основи, а решту — на рівні його зрізу. Пагін подовження центрального провідника зрізують на 15—20 см вище зрізів бокових пагонів. А якщо центральний провідник слабкий, то його переводять на сильніший конкурент, котрий зрізують так само.

Якщо нижній (залишений) пагін нижнього ярусу коротший 50 см — його не вкорочують. Але решту залишених бокових пагонів зрізують на рівні його верхівки. Для підсилення гілочок нижнього ярусу центральний провідник кра-

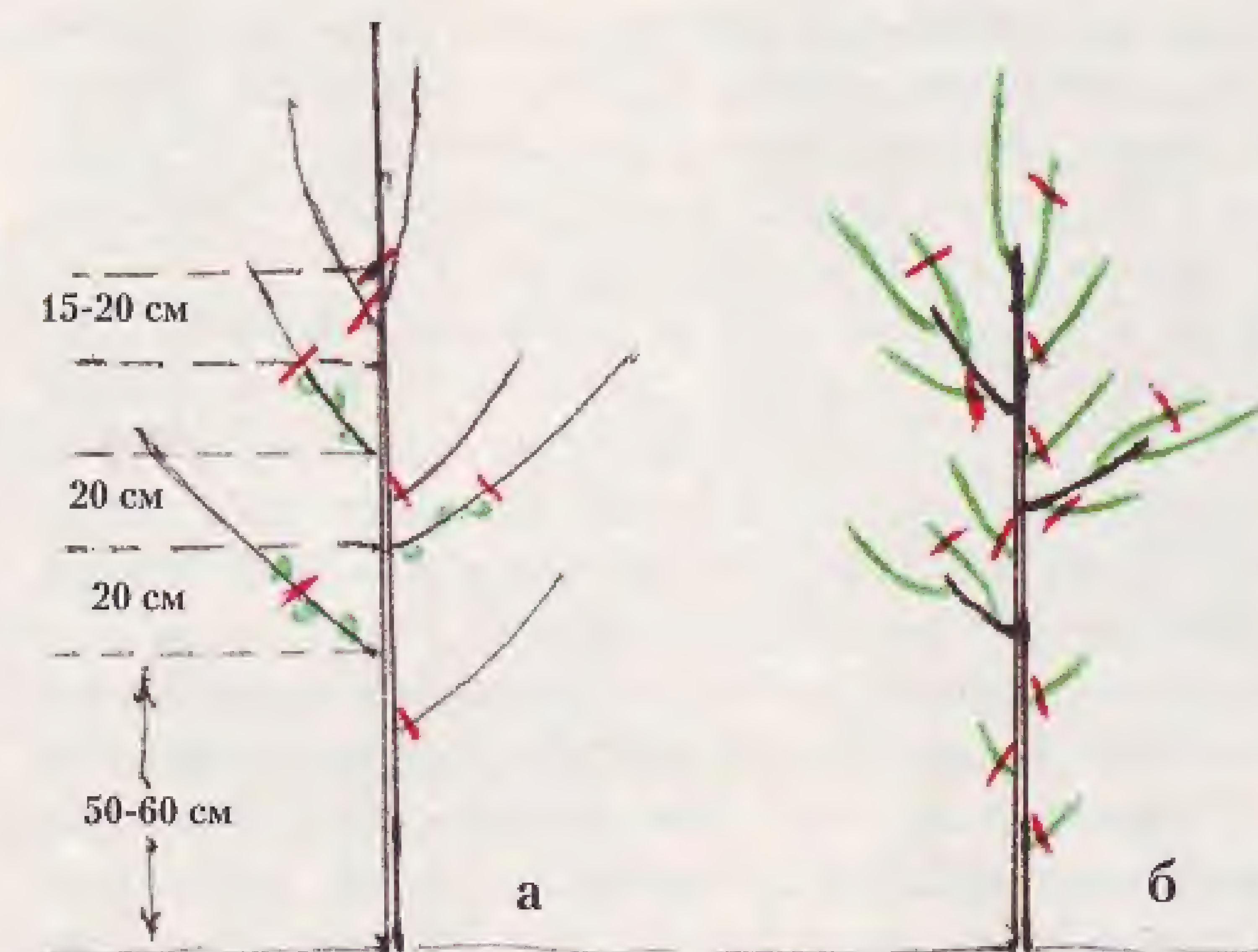

Рис. 1. Обрізування саджанця у першу весну: а — початок формування крони у саджанця з літніми пагонами; б — зелені операції у травні.

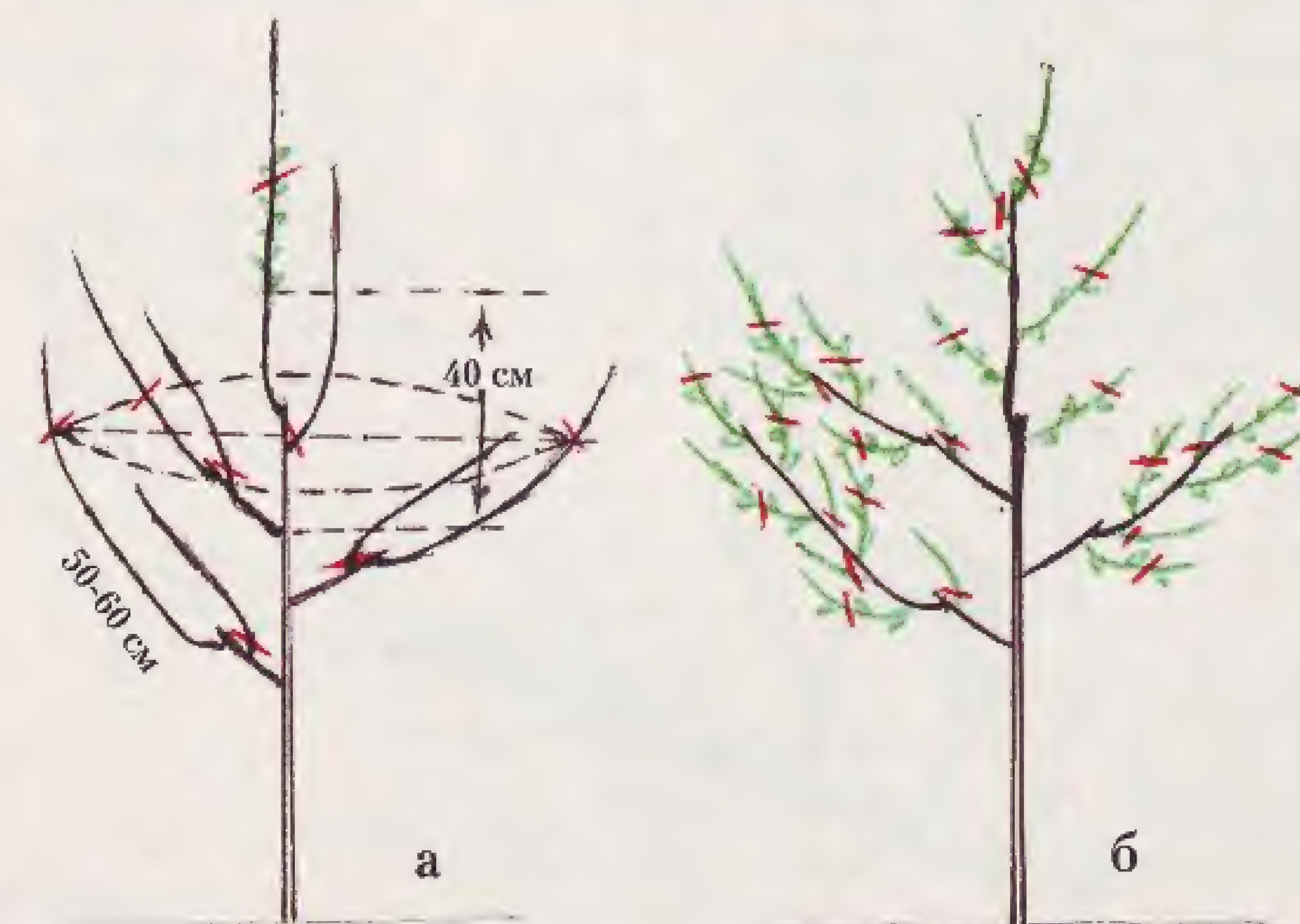

Рис. 2. Обрізування на другу весну: а — продовження обрізування саджанця з літніми пагонами; б — обрізування нових літніх пагонів, що наросли за першу вегетацію.

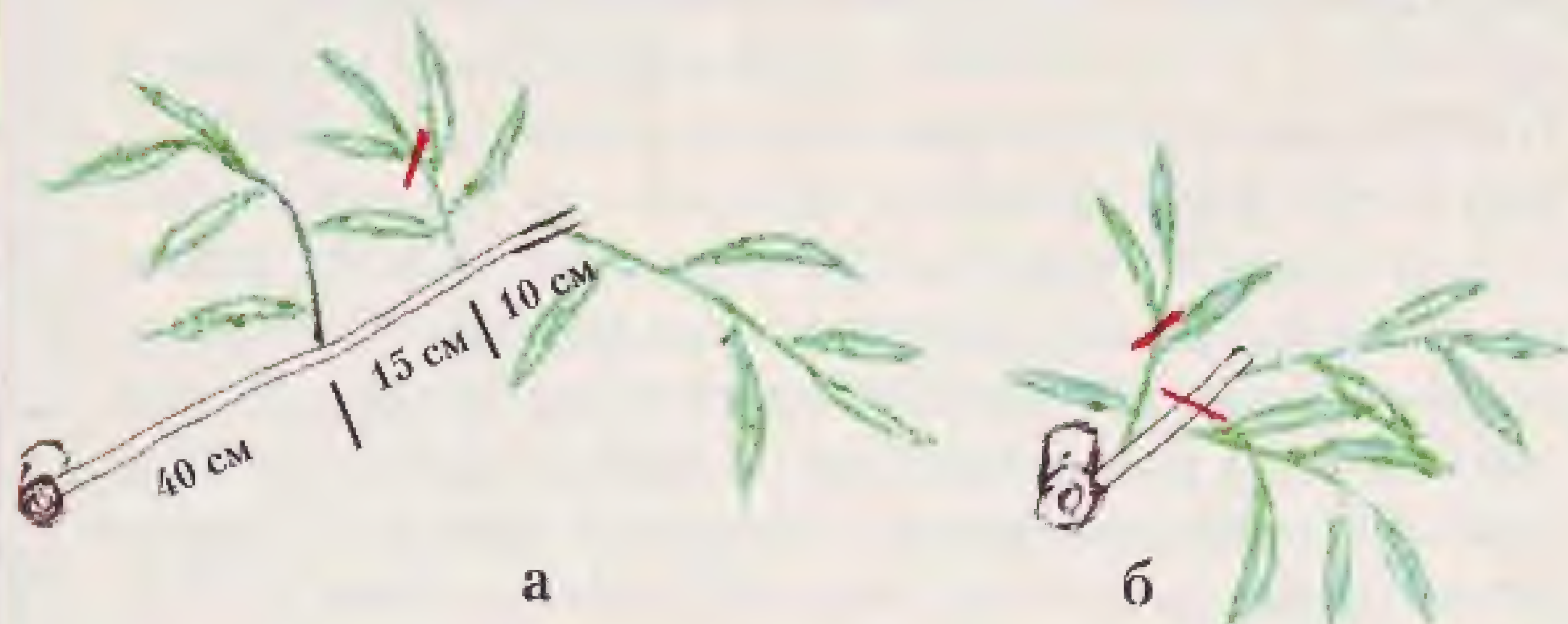

Рис. 3. Зелені операції у червні: а — пінцирування зелених пагонів на майбутні плодові гілочки (вигляд зверху); б — закладання плодової ланки із зелених пагонів на сучку.

ще перевести на слабший конкурент (другий або третій, розташований нижче). Решту пагонів (не потрібних для скелету крони) видаляють на кільце.

Якщо ж бокових пагонів не вистачає для нижнього ярусу або вони слабкі, чи з гострими кутами тощо — застосовують прийоми обрізування, описані в статті про вишню ("ДСГ" № 11, 2004 р.).

По другому варіанту (минулорічному). Пагін, що виріс із нижнього сучка, вкоротити до 50—60 см, решту — на рівні його зрізу. На центральному провіднику відміряти вгору від основи верхньої скелетної гілки 40 см, додати ще 7—9 бруньок і зрізати його (це для закладання на ньому чергових 1—2 напівскелетних гілок). (Дивись параметри крони). Прищипнуті минулого року у травні пагони на колишніх сучках і конкурент центрального провідника — видалити (якщо резерв не знадобився). (Див. рис. 2).

Якщо за першу вегетацію на пагонах під майбутні скелетні гілки виросли нові літні пагони, то ті з них, котрі придатні на бокові напівскелетні гілки другого порядку (40 см від центрального провідника) і на плодові гілочки (з інтервалами 10—15 см) — вкорочують ті й другі до 2—3 бруньок. А непотрібні літні пагони видаляють.

Якщо літні пагони виросли на пагоні подовження центрального провідника, то на висоті 40 см від основи верхньої гілки нижнього ярусу (з протилежного від неї боку) на центральному провіднику виділяють добре розвинутий літній пагін, вкорочують його до 2—3 бруньок від основи. (Це буде перша вище нижнього ярусу напівскелетна гілка). Вгору від нього по центральному провіднику через кожних 20—40 см виділяють і так само вкорочують до 2—3 бруньок й інші літні пагони (під майбутні напівскелетні гілки на центральному провіднику. Тільки б ці сучки рівномірно розходилися в усі боки).

Так сам можна виділити й вкоротити літні пагони і під майбутні обростаючі з інтервалами 10—15 см на центральному провіднику. Всі непотрібні пагони видаляють (див. рис. 2, б). Закладання напівскелетних і обростаючих гілок до висоти 2,5—3 м можна продовжити наступної весни. Так

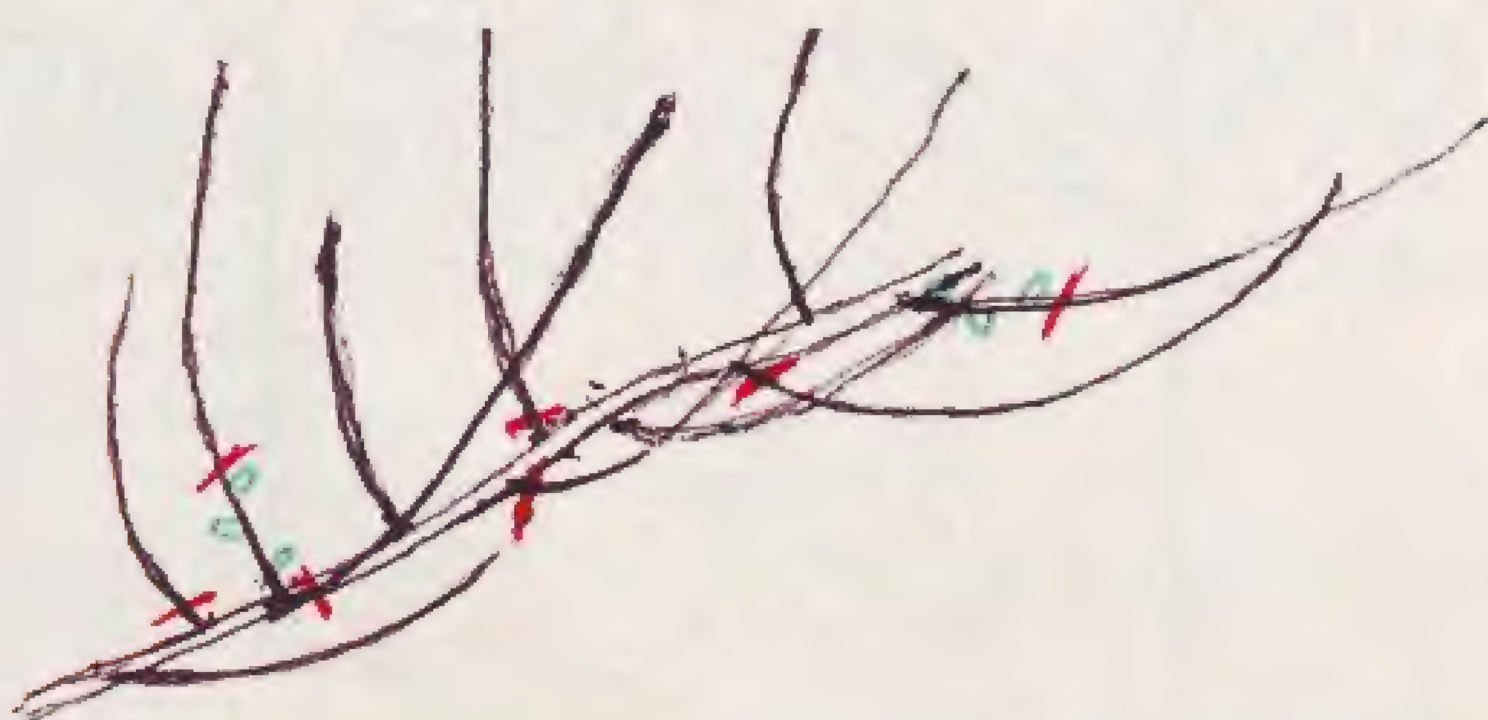

Рис. 4. У верхній частині крони сильні пагони видаляють. Лише окремі вкорочують на сучки заміщення.

само — і на скелетних гілках нижнього ярусу.

Якщо ж пагін подовження центрального провідника без літніх пагонів, то його обрізують так: від основи верхньої гілки нижнього ярусу відміряють вгору по центральному провіднику відстань до першої майбутньої напівскелетної гілки на ньому 40 см. Відраховують вгору ще 7—9 бруньок і над верхньою провідник зрізують.

Тієї ж весни, у травні, коли зелені пагони досягнуть 10 см, на штамбику і верхньому боці майбутніх скелетних гілок на відстані 40 см від центрального провідника виділяють зелені пагони під майбутні напівскелетні гілки другого порядку. Так само і на центральному провіднику на 40 см вище нижнього ярусу виділяють зелений пагін під майбутню напівскелетну гілку, а ще один біля зрізу — на пагін подовження центрального провідника. На скелетних гілках і центральному провіднику через кожних 10—15 см виділяють зелені пагони і під майбутні плодові гілочки. А всі непотрібні — видаляють.

У червні, коли на зелених пагонах (залишених) виростуть 4—5 листочків, то ті із зелених пагонів, котрі потрібні під майбутні плодові гілочки, пінцирують над 2—3 листочками при основі. Дуже сильні з таких пагонів через 2—3 тижні пінцирують вдруге. А ті, що мають бути напівскелетними гілками, — не пінцирують жодного разу (рис. 3).

Аналогічно роблять із тими зеленими пагонами, котрі виросли на саджанцях, на котрих під час весняного обрізування були використані (укорочені на сучки) літні пагони. Залишають їх через такі самі інтервали, як було викладено у попередньому варіанті. З тією різницею, що під кожну напівскелетну гілку у результаті залишають по одному зеленому пагону (котрий найліпше розташований), а решту, що виросли на тому ж сучку, видаляють. А на сучках, залишених на плодові гілочки, можна закласти плодові ланки: для цього залишають на них по два зелених пагони. Третій видаляють (рис. 3, б).

Правильно виконані зелені операції набагато пришвидшують формування крони, стимулюють ріст і зміцнення потрібних пагонів, пришвидшують плодоношення і набагато спрощують весняне обрізування.

На третю весну. Пагони подовження скелетних гілок укорочують до 50—60 см, а напівскелетних гілок другого порядку — до 40—50 см від основи (для підпорядкування). На скелетних гілках першого порядку продовжують закладати напівскелетні і плодові гілки яких не вистачає, — через відповідні інтервали і по обох боках. На центральному провіднику — також. (Див. параметри крони та опис технології на другу весну). Видаляють конкуренти на скелетних гілках і центральному провіднику і взагалі всі зайві пагони (котрі загущують інтервали). У першу чергу видаляють пагони на верхньому боці гілок, жировики, з гострими кутами відходження, слабогалузисті, оголені. А у верхній частині крони (на центральному провіднику і напівскелетних гілках) видаляють усі дуже сильні пагони (понад 70 см), навіть бокові змішані. Інакше під масою врожаю можливі розломи крони. До того ж дуже сильні пагони у верхній частині крони пригнічують ріст нижніх, притінюють, внаслідок чого останні відстають у рості, оголюються, ослабляються і відмирають. Лише окремі такі змішані пагони можна залишати на сучки заміщення, відступивши від верхівки на 30 і 20—30 см між ними (рис. 4). Це також освітлює нижню і центральну частини крони, сприяє пробудженню в них сплячих бруньок.

Ф.Г. Білека,
м. Дніпропетровськ

Господар
журнал у журналі
Безкоштовний додаток до журналу "Дім, сад, город"

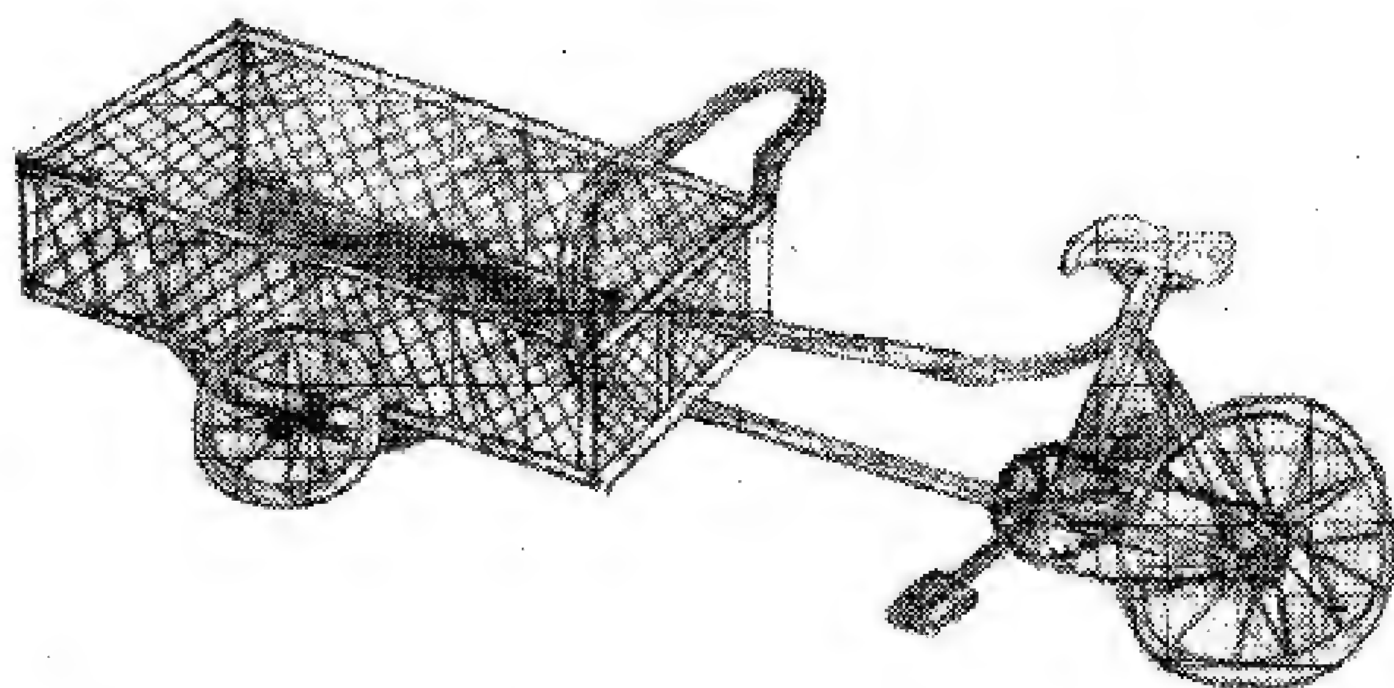
ВАНТАЖНО-ПАСАЖИРСЬКИЙ ВЕЛОСИПЕД

В одному з номерів "ДСГ" за минулий рік читач запитував про вантажно-пасажирський велосипед "Рикша". "Рикшу" я, звичайно, не знайшов, однак, на мою думку, заслуговують на увагу два варіанти вантажних велосипедів, які знайшов, гортаючи підшивки "Хозяина" і "Сільських вістей".

Пропоную вашій увазі кінематичну схему триколісного велосипеда. Педальний ланцюговий привід працює на велику зірочку задньої втулки, закріпленої на рамі. На один із фланців корпуса втулки наклепана зірочка додаткової ланцюгової передачі, яка приводить в обертання напіввісь одного із задніх коліс. Для цього на напіввісі глухо посаджена зірочка, схожа на додаткову зірочку корпуса втулки. У даній конструкції використовується будь-яка серійна втулка — як одношвидкісна, так і багатошвидкісна, як гальмівна, так і безгальмівна. В останньому випадку, як додаток до гальмів на переднє колесо, вільне від приводу заднє колесо доповнюють гальмом будь-якого типу.

Також є кілька типів вантажних велосипедних шасі, які використовують для перевезення вантажів і є незамінними для садівників і дачників. За кордоном, наприклад, захоплюються не стільки веломашинами для перевезення вантажів, скільки "пасажирськими" велосипедами, трициклами для прогулянок, для людей похилого віку. Цікаві педікари — триколісні велосипеди — досить легкі машини із триступеневою коробкою передач, диференціалом, ручним приводом на додаток до педального.

Також цікавий вантажний "швидконіг", який перевозить до 200 кг вантажу. Рама збирається із трьох старих велосипедів харківського виробництва. Обрізані дві задні частини рам з'єднуються основною віссю — 3-міліметровою трубою діаметром 34 і завдовжки 740 міліметрів. Труба ця приварюється у отвори для кареток. Інша вісь (25х 630 мм) приварюється автогеном до задніх частин вилок, але так, щоб не заважала колесам. На цю вісь приварюють дві вертикальні трубки від рам, на яких шарнірами кріпиться кузов. Каркас кузова зроблено із полозків саней (заокруглена форма сприяє легшому розвантаженню кузова) та частин старої дитячої коляски. Обшивають кузов алюмінієвими листами на клепках. На передній осі з трьох відрізків труб зварюють Т-подібну опору з гумовими подушками для фіксації кузова. Механізм фіксатора підказала конструкція клапана на духовій трубі. Передню раму зміцнено товстими трубами. Задні колеса узяті з велосипеда, кожне підсилене шістьма додатковими спицями. Тяговим є переднє. Вісь його стандартна, але зірочка — більша, із 30-ма зубцями, щоб легшою була передача. Ведуча зірочка має 48 зубців. Ланцюг звичайний, але додано ще три ланки. Гальмо ручне й механічне. Ведуча зірочка кріпиться на вилках, що з'єднуються трубкою від рами. Таким чином, педалі із зірочкою на повороті відходять трохи убік, але це не заважає. Велосипед стійкий і надійний. Якщо показати на малюнку, то він схожий на попередній тільки причеп іззаду.

Ось такий вигляд має вантажно-пасажирський велосипед

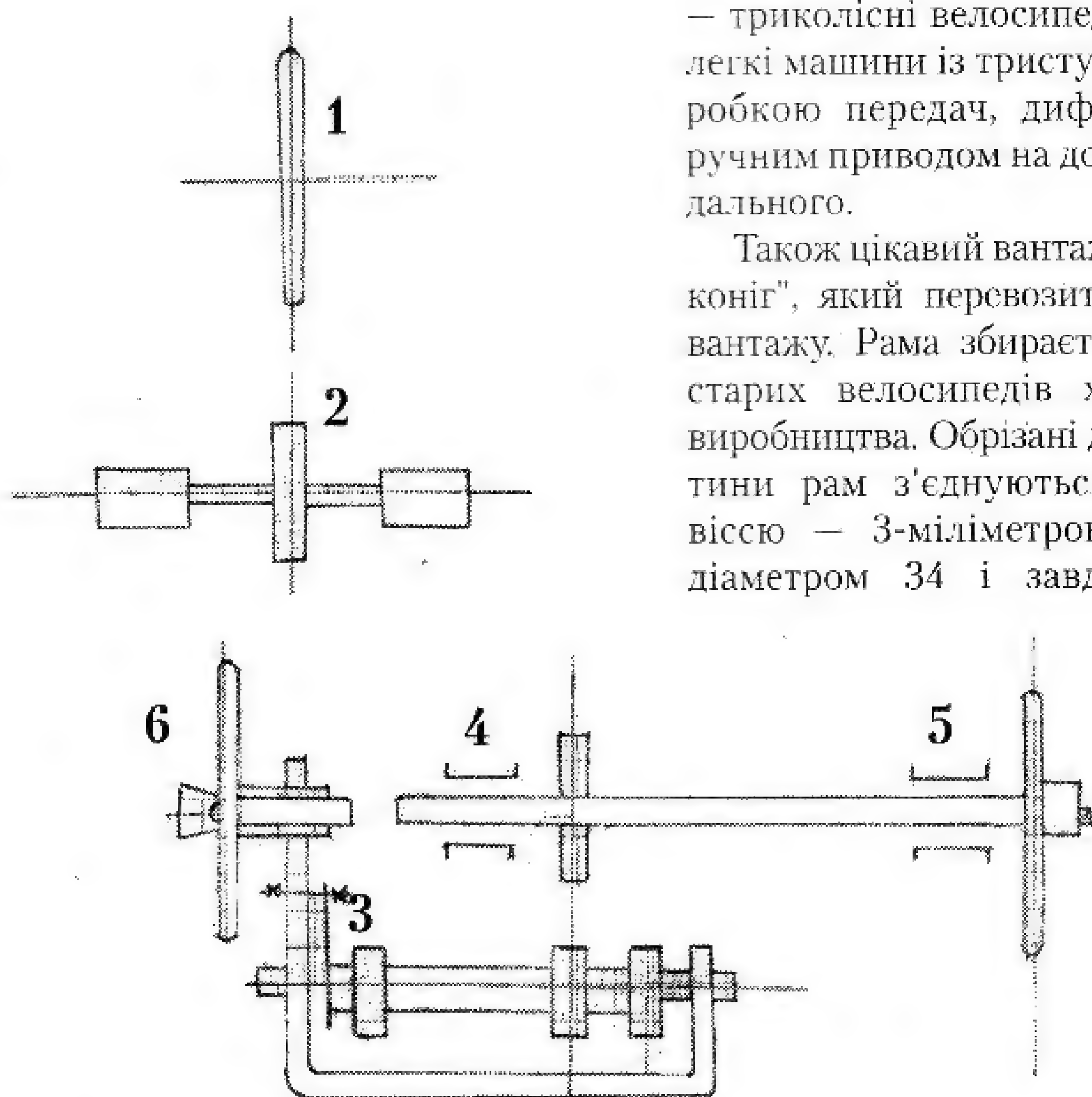

Схема приводу триколісного велосипеда з однією ведучою втулкою:
1 — переднє колесо; 2 — привід на ведену зірочку заднього колеса; 3 — задня втулка із додатковою зірочкою на корпусі; 4 — ланцюговий привід на піввісь заднього колеса; 5 — тягове заднє колесо; 6 — заднє колесо вільного ходу.

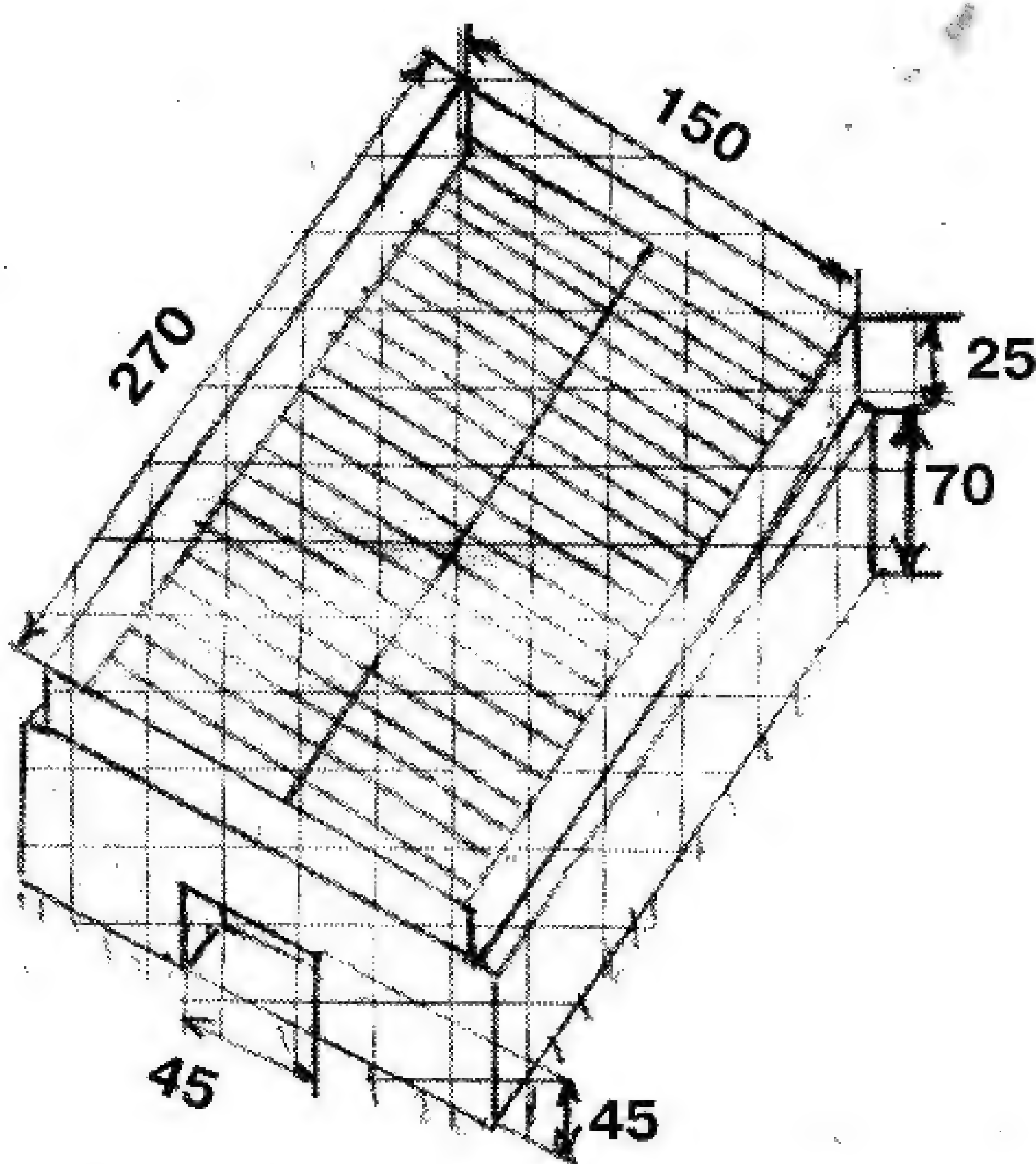
Зіновій Рибатчин

СУШАРКИ

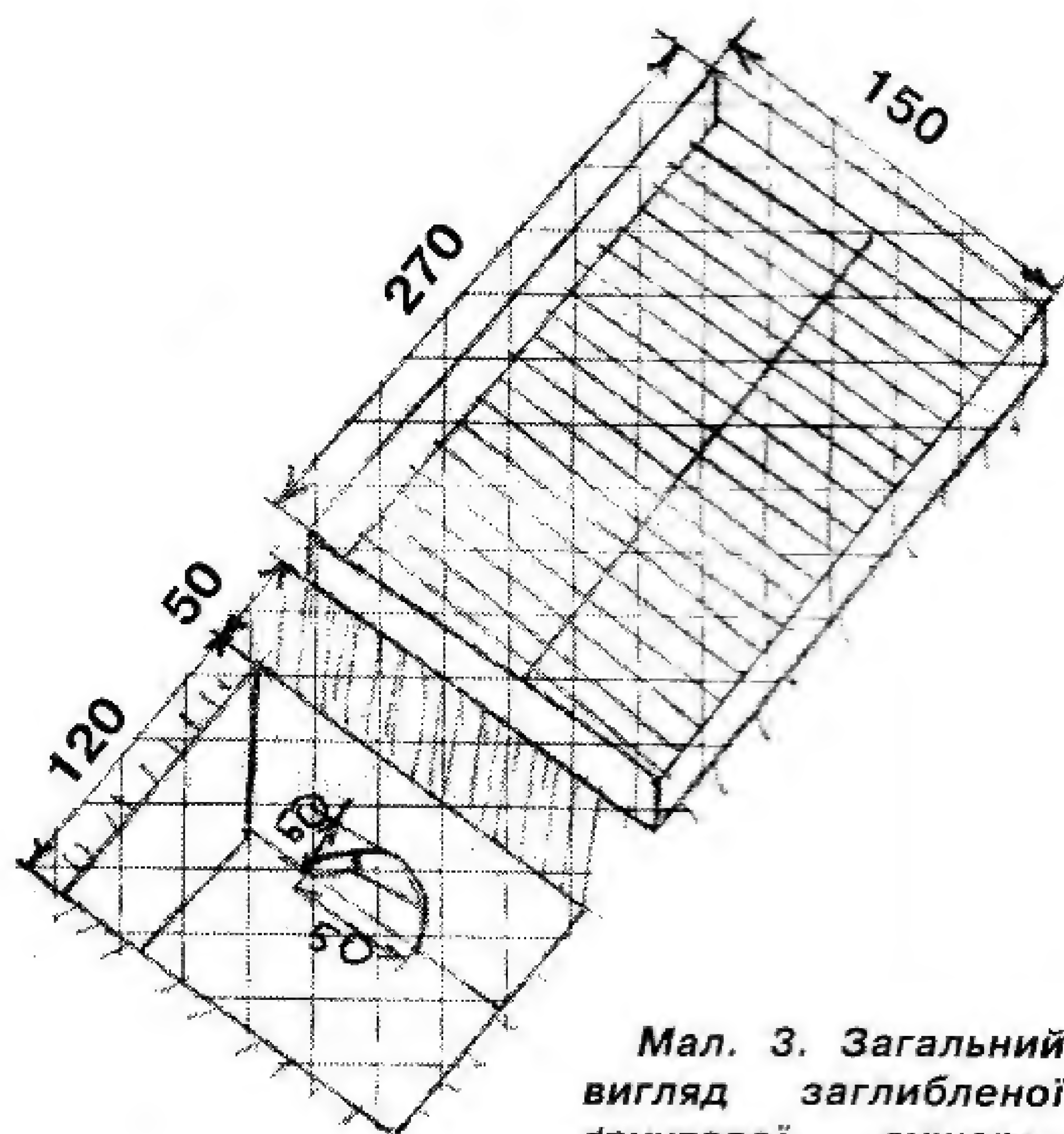
Сушити фрукти можна на лозницях-ямах із піччю. А можна лозницю викласти із цегли на поверхні ґрунту. Зверніть увагу на металеве решітчасте перекриття печі, на якому викладене каміння — нагріваючись, воно довше віддає тепло.

Для сушіння яблук беруть літні та осінні сорти. Миють, нарізують кружальцями завтовшки 5—6 мм, занурюють їх у підкислену воду (2 г лимонної кислоти на 1 л води) — тоді сушня матиме світлий колір. Підготовлені у такий спосіб яблука кладуть на лозницю, нагріту до температури 70—85°С. Через 2—3 години перевертають на інший бік. Слід пам'ятати, що при занадто високій температурі (понад 100 градусів) може зваритися м'якуш, а отже погіршиться якість сушні. Тому для печі треба брати деревину, яка погано горить, старі корчі тощо. Завершують сушіння при температурі 50—55°С. Готові кружальця сушні не розчавлюються від сильного натискування пальцями. Найкращими для сушіння груш є місцеві сорти "глек" та "лимонна". Плоди миють, ріжуть по довжині на половинки чи четвертинки, видаляючи насінні камери. На лозницях плоди сушать цілими. Аби вони зберегли природний колір, занурюють у окріп на 6—7 секунд і одразу ж охолоджують у звичайній воді. Температура сушіння на початку 70—85°С, наприкінці — 55—60°С. Час сушіння — 10—12 годин.

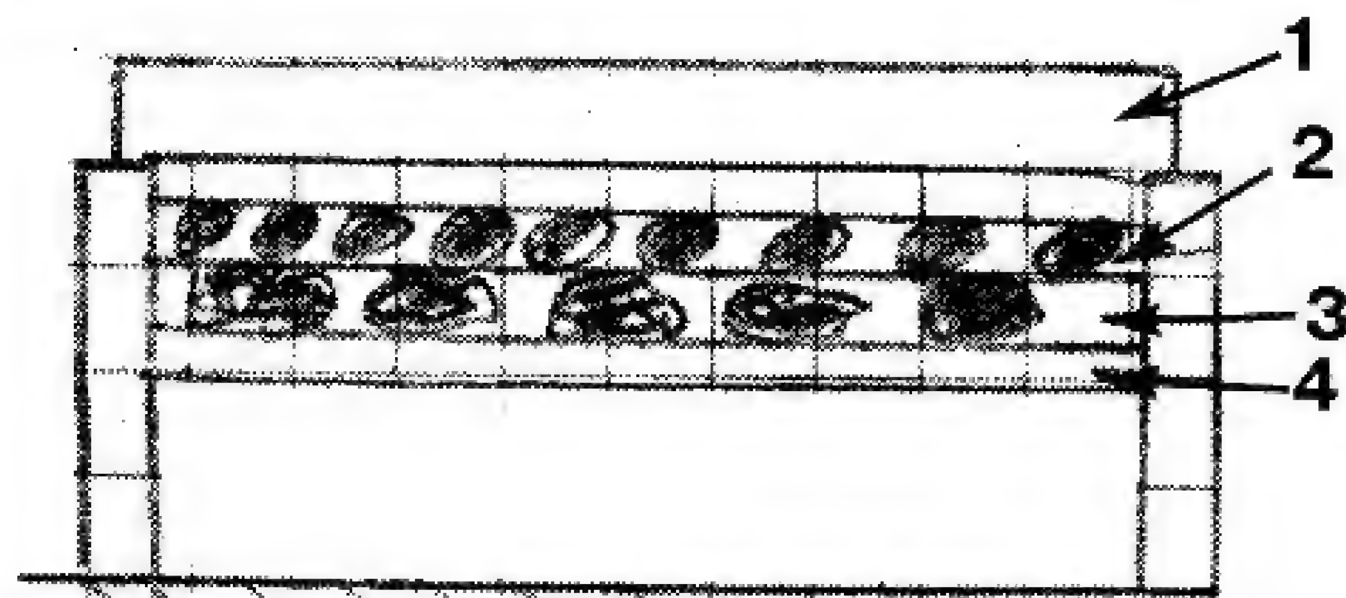
Сливи найкраще брати великоплідних сортів — Угорка італійська, Угорка аманська та інші. Цілком достиглі сливи перебирають, видаляють плодоніжки. Потім їх бланшують, занурюючи на 1—2 секунди в киплячий розчин питної соди (5—8 грамів на літр води). Одразу ж плоди промивають у холодній воді. При цьому зникає восковий наліт, а на шкірці утворюється сітка, що прискорює сушіння. Плоди викладають на решето в один ряд. Перше сушіння — при температурі 45—50°С протягом 3—4 годин. Решета перекладають через кожну годину (нижнє на верхній ярус, верхнє на нижній). Друге сушіння (60—65°С) триває 6—8 годин, після чого решета виносять і 5 годин охолоджують. Третє — 4—5 годин при температурі 70—75°С. З готових слив при натискуванні не виділяється сік.

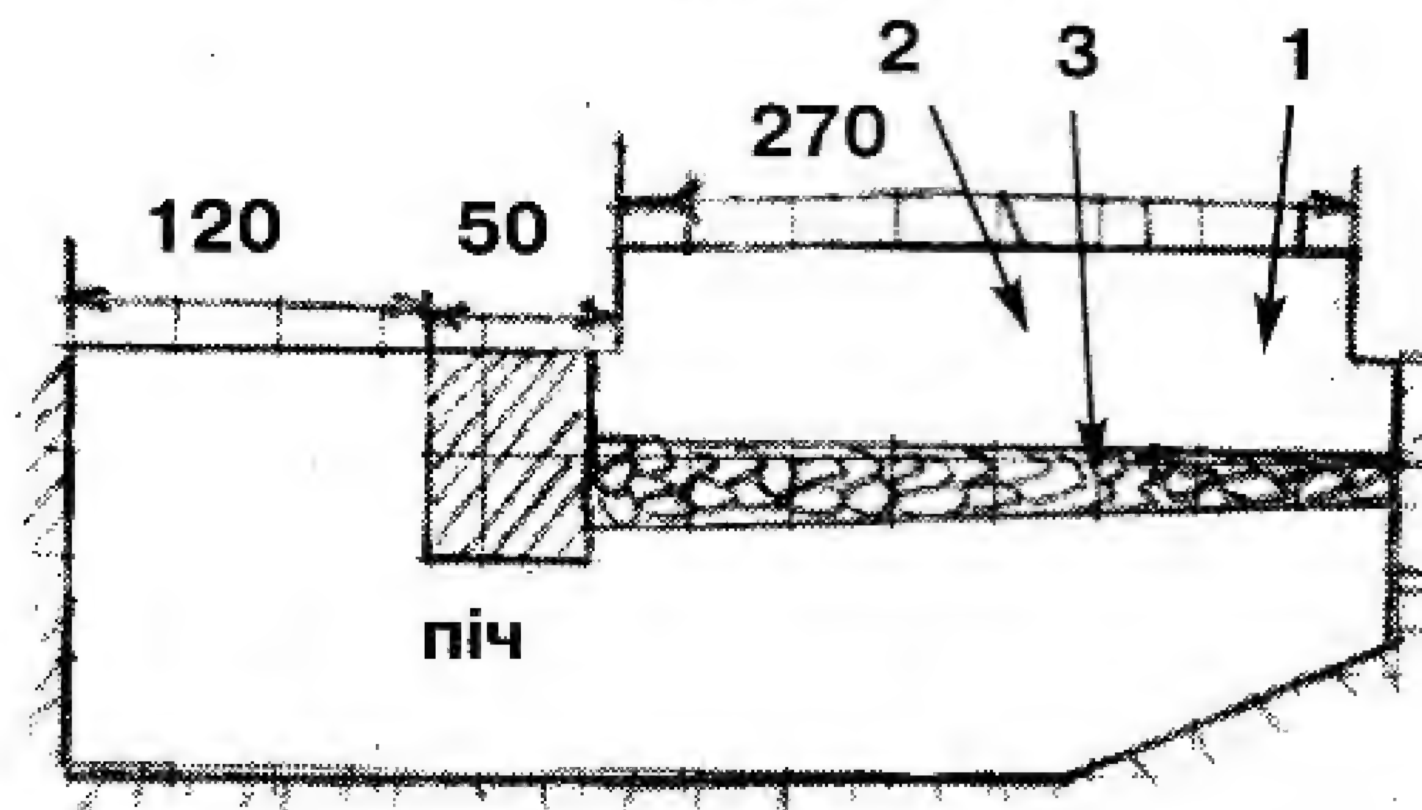
Мал. 1. Загальний вигляд наземної сушарки із цегли (розміри у см)

Мал. 3. Загальний вигляд заглибленої ґрунтової сушарки (розміри у см)

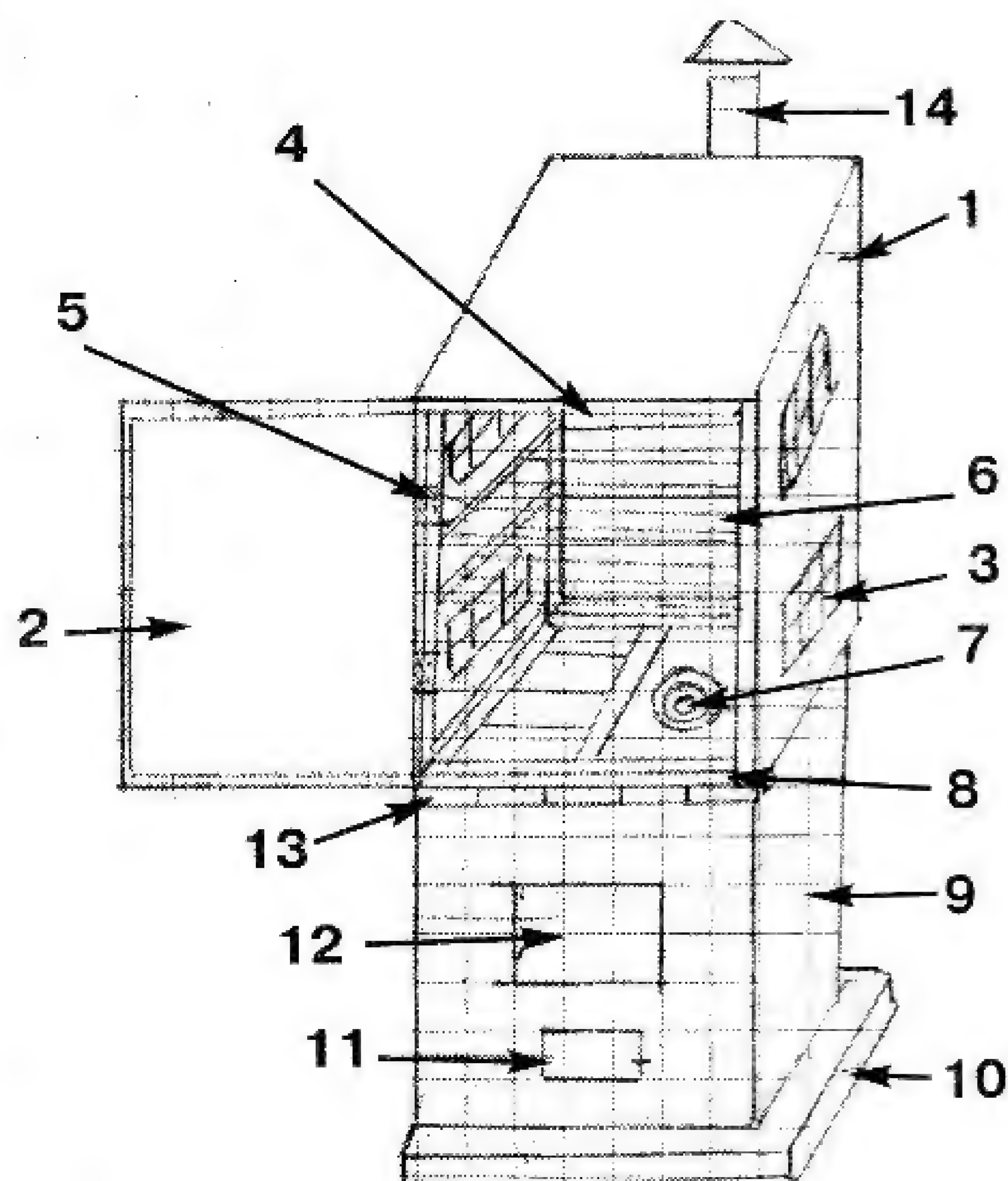
Мал. 2. Поздовжній розріз: *1 — дерев'яний короб; 2 — дрібний гравій шаром до 5 см; 3 — крупний гравій шаром до 10 см; 4 — металева решітка (розміри у см)*

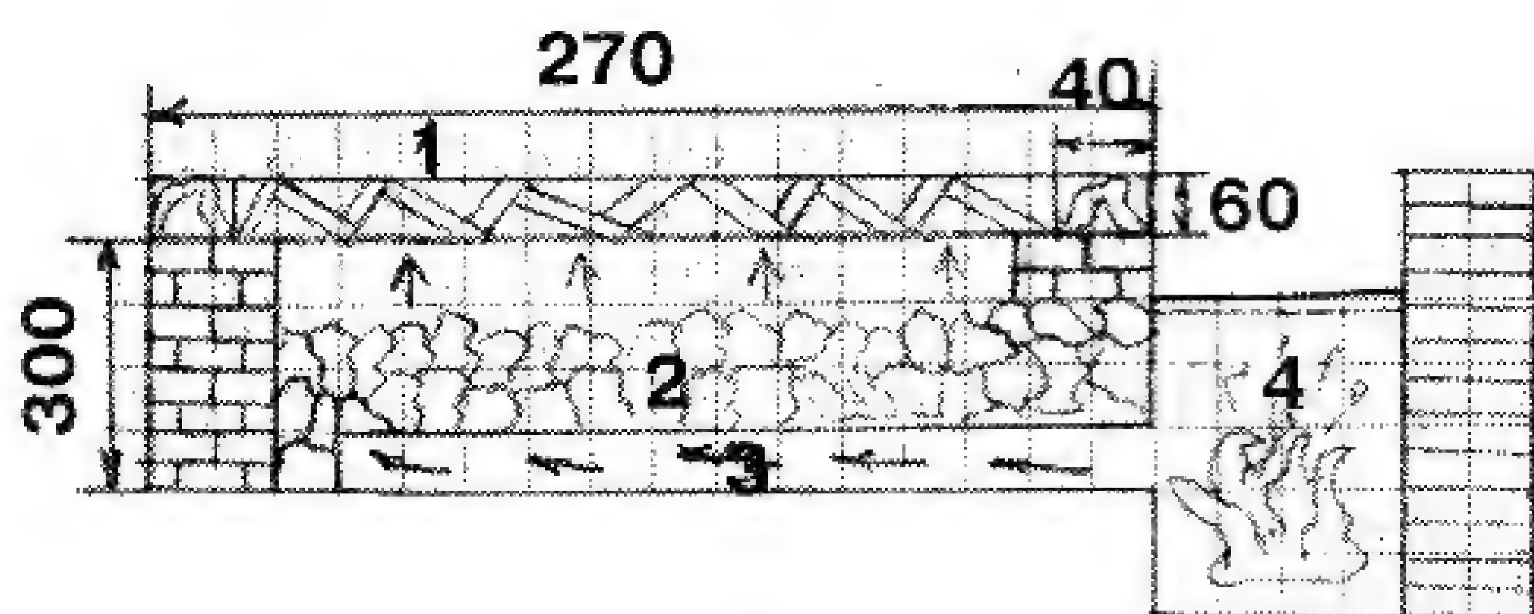
Мал. 4. Поздовжній розріз: *1 — дерев'яний короб; 2 — каміння; 3 — металева решітка (розміри у см)*

КОПТИЛЬНЯ

Якщо у дворі є піч для приготування страв, її можна використати і для копчення фруктів. Для цього потрібно тільки зробити шафу із металу або з дерева. Вгорі плити покласти ряд цеглин, на які буде спиратися шафа опорними брусками. На плиту також можна покласти кілька цеглин для підвищення теплоємності.

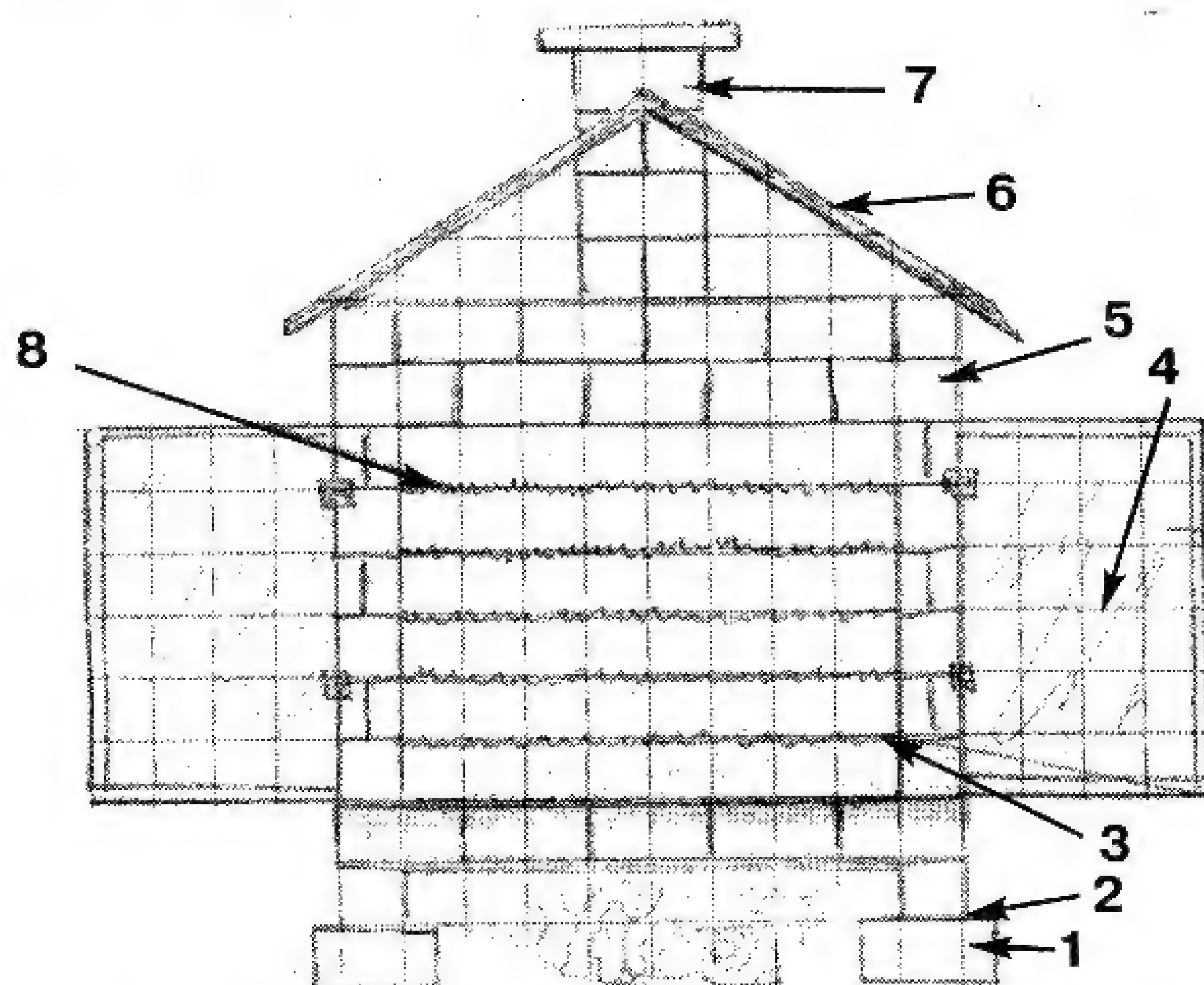

1 — шафа; 2 — дверцята шафи; 3 — вентиляція; 4 — каркас; 5 — бокові бруски; 6 — планки; 7 — плита; 8 — упорні бруски; 9 — піч; 10 — фундамент; 11 — піддувало; 12 — топка; 13 — ряд цегли; 14 — димар.

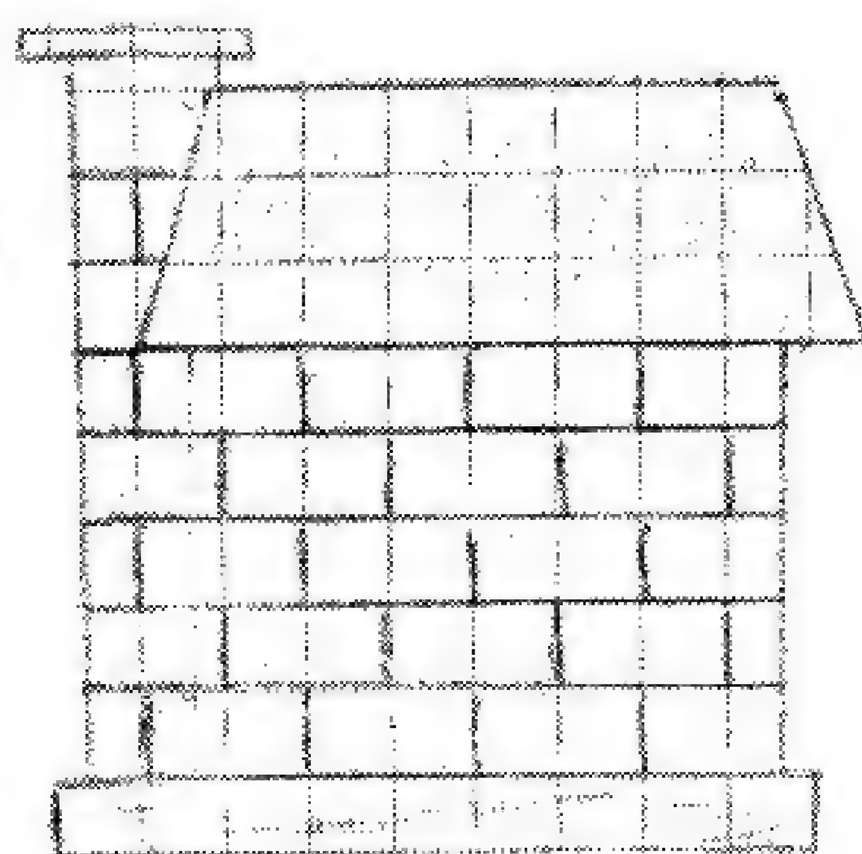

1 — дерев'яна решітка; 2 — бутовий камінь; 3 — димохід; 4 — топка.

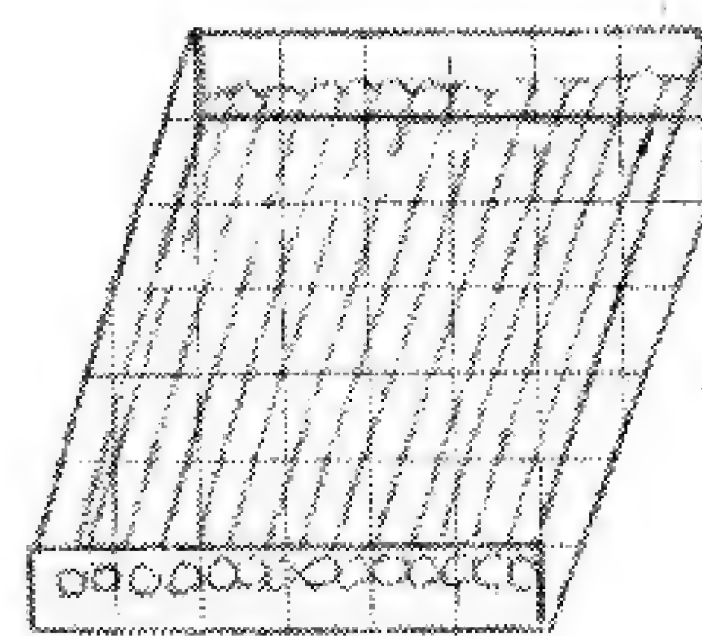
Ще одна коптильня для фруктів виглядає так. Стінки викладають із цегли. Всередині вздовж коптильні проходить димохід, викладений із бутового каменя аркою. Між камінням вільно проходить дим. Коптильню накривають дерев'яною решіткою, на яку кладуть фрукти. Після того, як фрукти насипали на решітку, на них кладуть цупке покривало з тканини. Копчення триває 2—3 доби. За цей час фрукти перебирають, відкладаючи готові і досушуючи їх на печі чи на сонці.

1 — фундамент; 2 — вогонь; 3 — стінки цегли; 4 — дверцята; 5 — перекриття; 6 — дашок; 7 — димохід; 8 — металева арматура.

Вид збоку

Решітка

Сам я родом із західного регіону України, тому по пам'яті можу описати сушарку, яка стояла у батьківському саду. Вона суттєво не відрізняється від інших, однак є деякі відмінності. Поставлена вона була на фундаменті. Стінки вимуровані в 1/2 цегли. Спереду були дверцята, а ззаду димохід. На висоті 30 см від землі стояло металеве перекриття товщиною 6 мм, взагалі чим воно товстіше, тим краще, оскільки воно постійно перебуває під впливом високих температур. У самій печі через кожних 20 см були поперечні арматурини, на яких стояли дерев'яні решітки, зроблені з поперечин висотою 5 см і викладені всередині прутами з ліщини. Зверху теж ставилися арматурні прути і перекривалися двома рядами цегли, а над цеглою робився дашок. От і вся конструкція. Дрова розпалювали прямо на землі. Дим ішов низом і виходив ззаду через димохід, нагріваючи і металеве перекриття, і стінки.

Зіновій Рибатчин

Що за газ біогаз?

Продовження.
Початок у №12 за 2004 р.

ГАЗГОЛЬДЕРИ

Для нормального функціонування газових нагрівальних приладів у господарстві обсяг газу, вироблюваного біогазовою установкою, в ідеалі має відповідати обсягу газу, що витрачається споживачем у кожен певний момент. Але очевидно, що на практиці такої відповідності домогтися неможливо і зазвичай обсяг використовуваного газу або більший, або менший від обсягу виробленого газу. Тому, аби раціонально застосовувати біогаз у господарстві, необхідно передбачити акумулювання ("збирання") газу в спеціальній ємності, яку називають газгольдером.

Акумулювання газу — справа не нова й у комунальних мережах газопостачання віддавна служить для вирівнювання коливань (піків) споживання газу, розходжень у його якості, а також відхилень фактичної продуктивності газових установок від розрахункової з будь-яких причин.

Усе це справедливо і для біогазових установок. Так, піки в споживанні газу можуть виникати: опівдні і ввечері, тобто під час обіду і вечері; у дні з особливо великою потребою в гарячій воді, наприклад, для прання і миття; під час консервування овочів і фруктів, сушіння сільськогосподарських продуктів, протягом опалювального сезону в холодний час року.

Тому зрозуміло, що газгольдери до біогазових установок просто необхідні.

У мокрих газгольдерах низького тиску дзвонового типу газ накопичується під дзвоном (ковпаком), краї якого занурені в рідину, утворюючи гідравлічний замок. Тиск газу під ковпаком визначається вагою рідини, витиснутої з-під дзвона газом чи вагою самого дзвона (якщо останній плаває в рідині) і в таких газгольдерах не перевищує 5 кПа.

Сьогодні практично всі експлуатовані в Східній Азії найпростіші біогазові установки оснащені такими мокрими газгольдерами з ковпаками, що, зазвичай, розташовуються (плавають) безпосередньо в бродильній камері в рідкому гної. Невеликі втрати газу по периферії дзвону не мають значення.

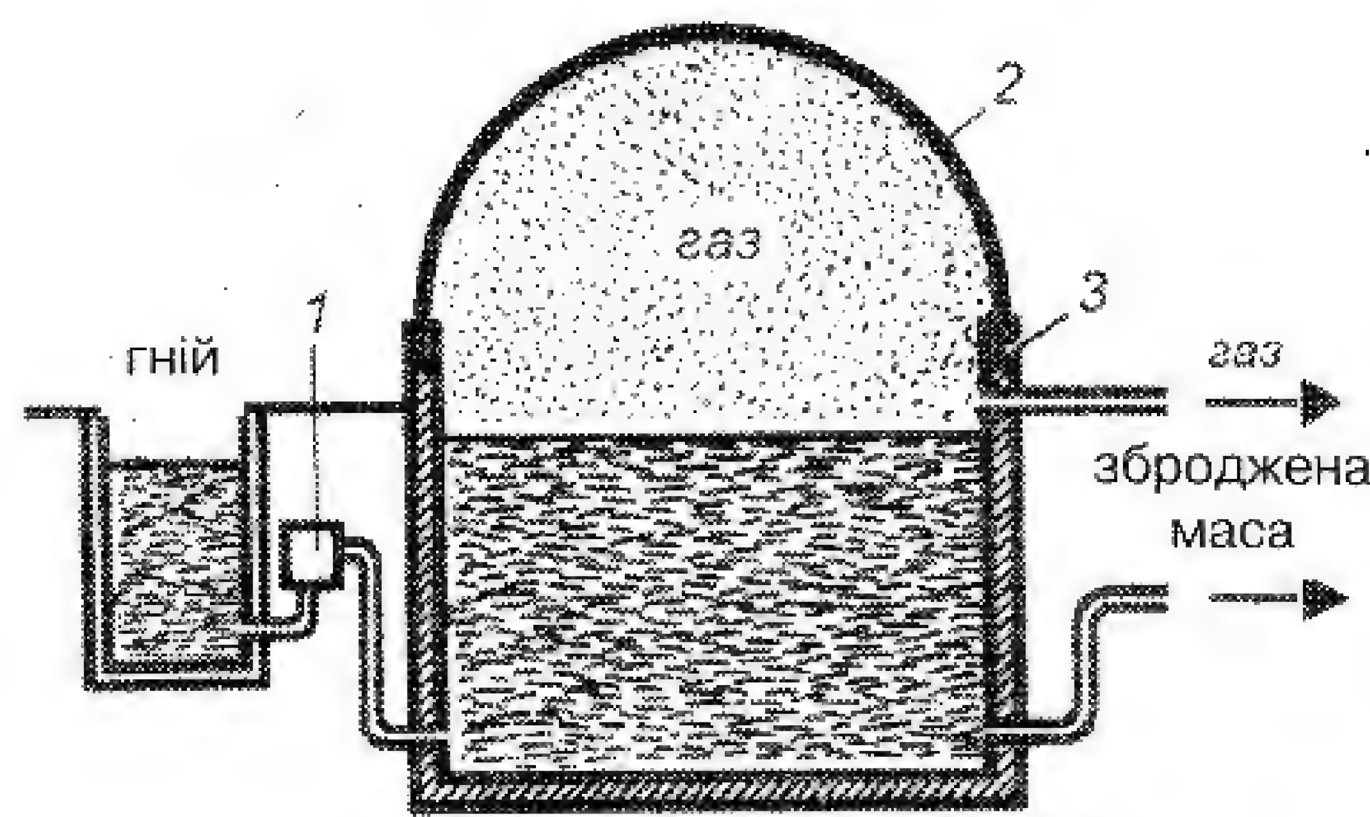
Недолік цих газгольдерів у наших умовах — небезпека заморожування субстрату взимку, що зумовлює потребу в опаленні резервуару біогазової установки.

Для створення постійного тиску в сухому газгольдері низького тиску в корпусі передбачена ущільнююча манжета, на яку постійно тисне вантаж, підвішений через блоки на тросиках. Тож, коли кількість газу в резервуарі зменшується і тиск у ньому падає, вантаж опускається, підтримуючи потрібний тиск. У сухому газгольдері робочий тиск, зазвичай, становить 2—5 кПа. До речі, на відміну від мокрого (водяного) газгольдера сухому не потрібний масивний фундамент, а основу газгольдера легко герметизувати за допомогою будь-якої синтетичної плівки, тому спорудження такого газгольдера в середньому обходиться приблизно на 20% дешевше, ніж мокрого.

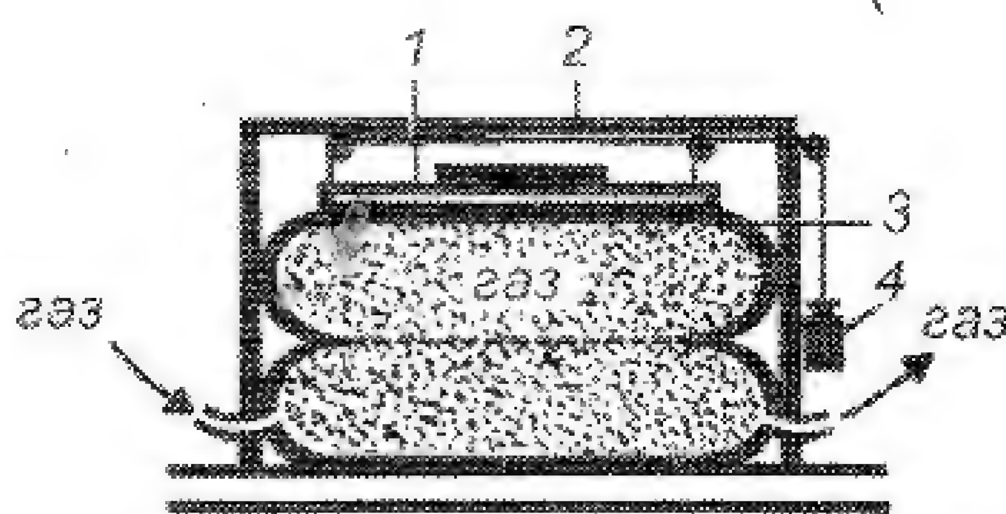
В оболонковому газгольдері низького тиску ємністю для газу слугує герметична оболонка (подушка). Вантаж, підвішений через блоки на тросиках, постійно тисне на подушку, створюючи в ній відповідний тиск газу. Зазначимо, що така конструкція газгольдера потребує фундаментної плити достатньої міцності. Для захисту від пошкоджень газгольдер поміщають у спеціальний кожух. Оболонкові газгольдери широко застосовуються в установках для очищення міських стоків.

Вартість використовуваних нині газгольдерів номінальною місткістю до 200 м³ (такі газгольдери найчастіше застосовують у біогазових установках фермерських господарств) винятково висока і становить 20—30% вартості всієї установки. Тому, виходячи з економічних міркувань, газгольдер вигідно використовувати тільки для вирівнювання добових піків у споживанні газу, тобто не слід будувати газгольдер великих розмірів, а краще спробувати забезпечити рівномірніше (без піків) споживання газу.

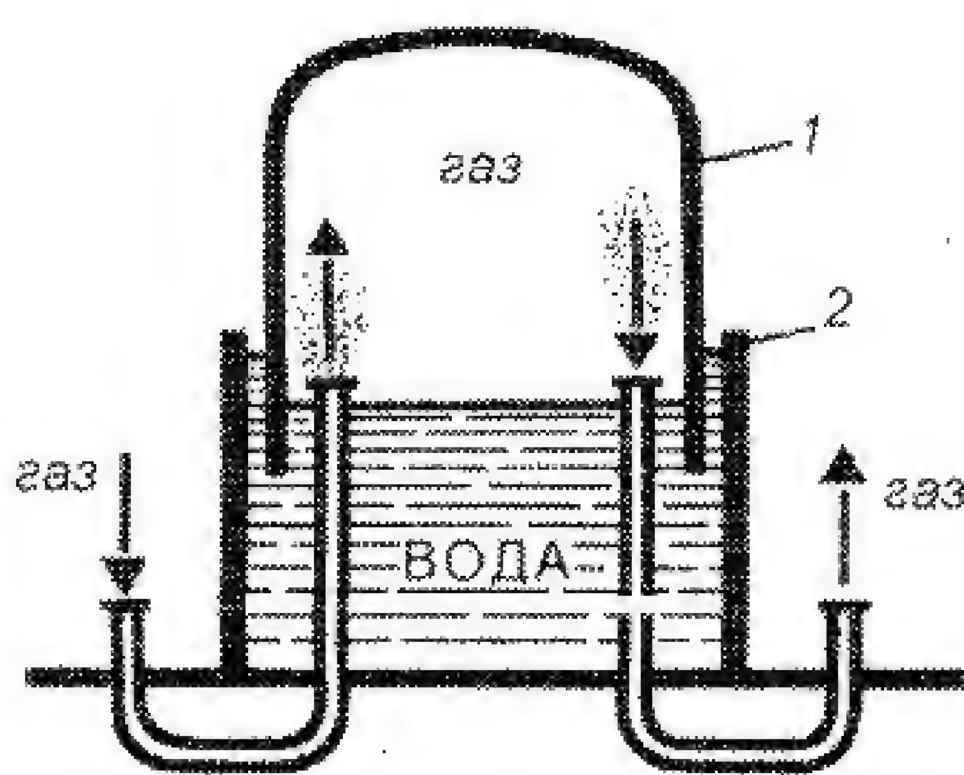
З іншого боку, доводиться шукати нові конструктивні рішення, які дали б змогу знизити витрати на спорудження й обслуговування газголь-

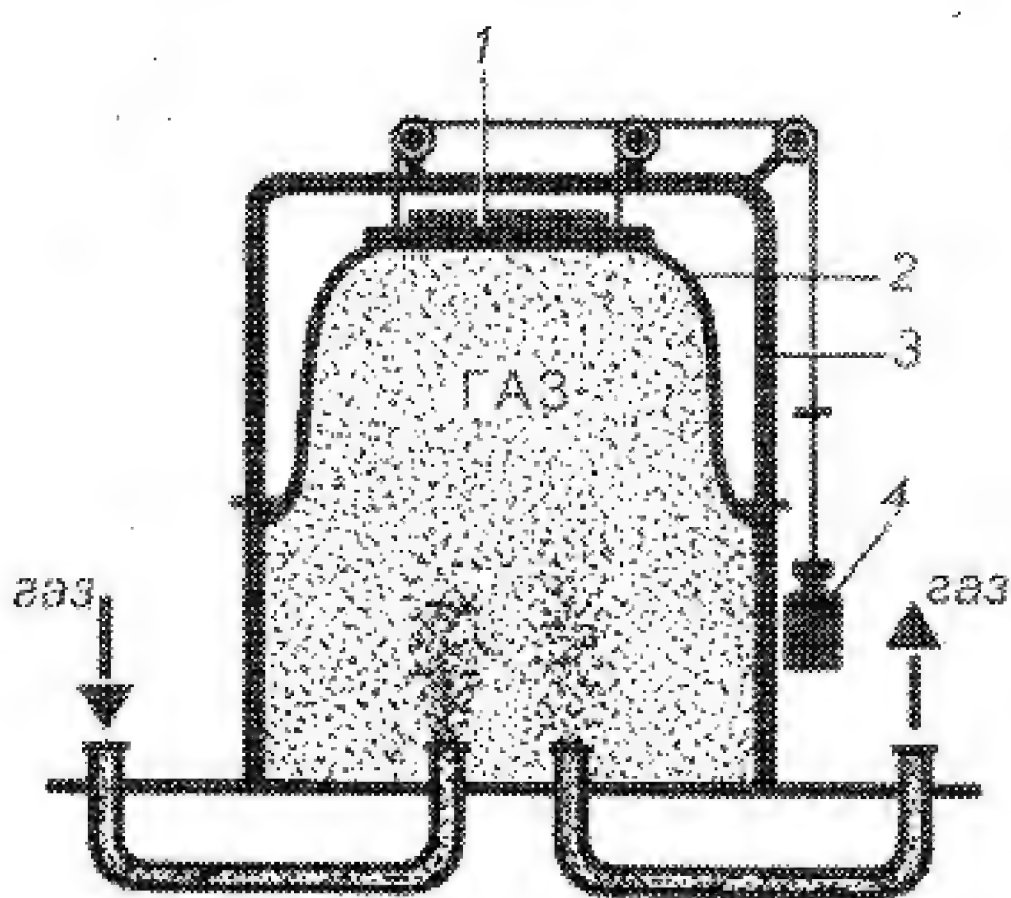
Газгольдер у вигляді дзвону з плівки:
1 — насос; 2 — дзвін із плівки; 3 — газонепроникне з'єднання (вантаж, покладений на дзвін, не показаний)

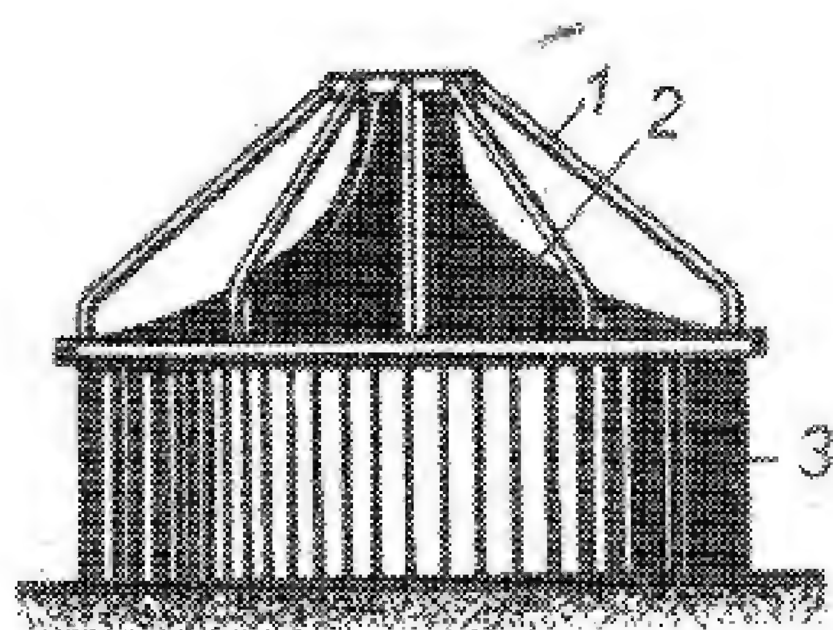
Варіант сухого оболонкового газгольдера:
1 — вантаж; 2 — кожух; 3 — оболонка; 4 — противага

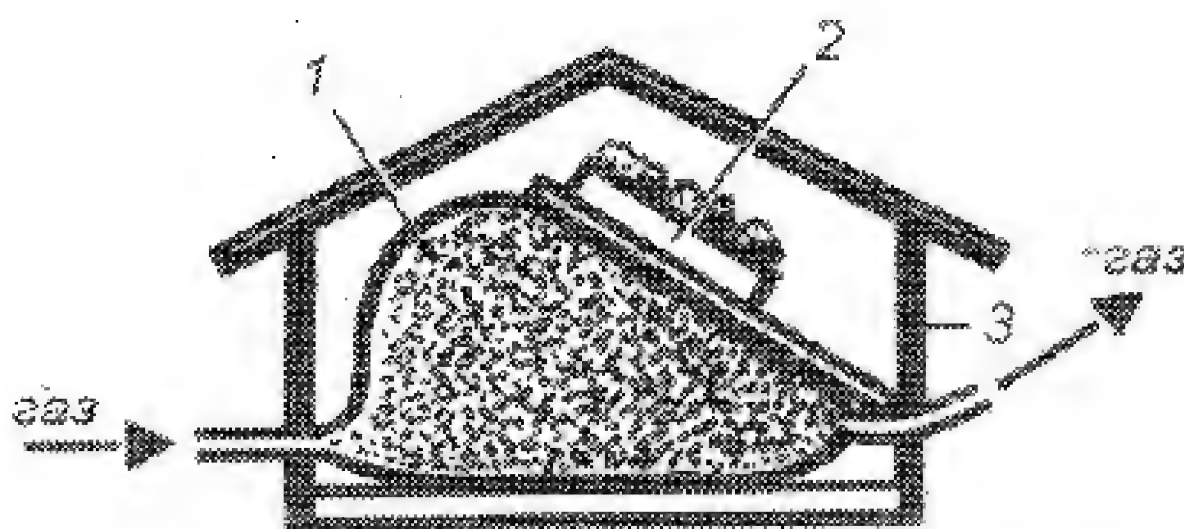
Варіант мокрого газгольдера:
1 — дзвін; 2 — корпус

Варіант сухого манжетного газгольдера:
1 — вантаж; 2 — манжета; 3 —корпус (резервуар); 4 — противага

Газгольдер з обмежувальним каркасом: *1 — обмежувальний каркас; 2 — дзвін (ковпак) із плівки; 3 — корпус*

Найпростіший газгольдер — мішок із плівки: *1 — мішок із плівки; 2 — вантаж; 3 — захисне огородження*

дерів, що особливо актуально для установок невеликих розмірів.

Розглянемо три типи найпростіших малогабаритних газгольдерів для індивідуальних господарств:

✦ газонепроникний дзвін над бродильною камерою;

✦ захисний ковпак з плівкою і каркасом;

✦ мішок з плівки.

Як правило, вибір придатного газгольдера залежить від впливу вітрового, дощового і силового навантажень, а також від необхідного робочого тиску газу в ємності газгольдера.

З погляду першого фактора (навантажень) найпростіші ковпаки з плівки мають деякі недоліки. Так, за відсутності газу (на початку роботи, у випадку пошкодження плівки тощо) вони опускаються на поверхню гною, а в разі зливи на плівці може зібратися велика кількість води. Однак, з іншого боку, великі надувні ковпаки за надлишкового тиску газу приблизно 0,3 кПа надійно протистоять навіть сильному вітру. (Для створення тиску газу на ковпак кладуть вантаж).

Захисні ковпаки, зазвичай, використовують для укриття гноєсховищ і освітлювачів міських стоків, аби запобігти поширенню неприємного запаху. Зазначимо, що опорна частина конструкції розташована зовні плівки й у такий спосіб захищена від агресивного внутрішнього середовища.

Що стосується газгольдерів — простих плівкових мішків, то для забезпечення в них відповідного тиску газу застосовують шухляди з камінням чи гравієм, які установлюють (на рухливій площадці) на сам мішок.

ВИКОРИСТАННЯ БІОГАЗУ І РОБОТА З НИМ

Насамперед, щоб з'ясувати, чи варто будувати біогазову установку, прикиньте, яка кількість біогазу вам знадобиться на потреби домашнього господарства, а також можливості того чи іншого виду гною "видавати" газ, а ще — ваші можливості забезпечити потрібний запас цього гною.

Відомо, що середній вихід біогазу з 1 кг органічної сухої речовини гною великої рогатої худоби становить 200 л, свинячого — 300 л, пташиного посліду — 400 л.

Наведемо орієнтовані дані витрат біогазу в домашньому господарстві із середнім складом родини — троє—четверо дорослих і одна дитина на житловій площі 120 м².

Дані витрат біогазу в домашньому господарстві

Вид витрат	**Витрати, м³/доба**
Підігрівання води на побутові потреби	2,3
Опалення житлових приміщень (вересень)	8,0
Готування їжі	0,6
Консервування харчових продуктів	1,9
Разом	12,8

Якщо ви все-таки вирішили будувати біогазову установку, вам стануть у пригоді дані, наведені нижче.

Так, середня теплота згоряння біогазу, що містить близько 60% метану, дорівнює 22 МДж/м³. Оскільки горюча частина біогазу складається з метану (температура займання метану близько 645°С), його відносять до природних газів. (У всіх сферах застосування біогаз поводиться так само, як природний газ).

Сучасні мережі природного газу працюють з тиском у газовому приладі 2 кПа. Це означає, що біогаз порівняно з природним газом має трохи гіршу здатність до займання (0,7—1 кПа), меншою стійкістю полум'я, що спричиняє невеликі труднощі при його регулюванні, наприклад, за установки крана на "малий вогонь" у кухонних плитах. Полум'я в цьому випадку може "зриватися".

Як уже говорилося, робочий тиск біогазу вдається підтримувати без особливих труднощів на відносно постійному рівні, наприклад, за допомогою вантажу в газгольдері чи (за досить великого тиску газу) шляхом включення в магістраль проміжного газового регулятора. Отже, при переході на біогаз потрібні лише незначні зміни в апаратурі, пристосованій до метану (наприклад, заміна форсунок).

Нагадаємо, що комунікації між газовими приладами встановлюють висококваліфіковані фахівці з урахуванням "Технічних правил монтажу газопроводів".

Кілька слів про апаратуру, в якій "працює" біогаз.

Горілки для опалювальних установок використовують у системі опалення житлових приміщень для підігрівання повітря в різних сушарках і кондиціонерах, причому застосовують і звичайні горілки із забором атмосферного повітря, і горілки з дуттям. У принципі тут експлуатація апаратури для природного газу на біогазі не спричиняє будь-яких незручностей.

Водонагрівачі також не викликають будь-яких труднощів при заміні метану на біогаз. Ці універсальні газові прилади підходять для роботи практично на всіх горючих газах і газових сумішах.

Газові плити з пальниками на верхній поверхні і з духовкою (звичні наші кухонні плити) теж належать до універсальних газових приладів, тож і пальники, і духовка на біогазі працюють нормально. Окремі фахівці вважають, що кухонним газовим плитам краще працювати на біогазі з теплотою згоряння близько 22 МДж/м³ і робочому тиску 0,4 кПа за умови переробки пальників для одержання так званого "повзучого полум'я", що дасть змогу забезпечити роботу плити з відкритими пальниками в режимі "малий вогонь". На думку інших, тиск газу в пальниках повинен бути не менш як 0,75—0,8 кПа, інак-

ше внаслідок недостатнього підсмоктування повітря не можна гарантувати повного згоряння біогазу відповідно до гігієнічних вимог.

Придатна для біогазу й апаратура, що працює при тиску до 5 кПа (пропанові установки).

За використання біогазових установок джерелом небезпеки може виявитися і сам біогаз, і газгольдер.

Чим небезпечний газ? Метан, що входить до складу біогазу, практично неотруйний. Але він легший від повітря, легко загоряється й утворює з повітрям вибухову суміш при вмісті в останній 5—15% метану (за обсягом). У разі витоку за наявності відповідної вентиляції газ вивітрюється без будь-яких наслідків. Невеликі добавки повітря для біогазу не становлять небезпеки, тому на практиці регульоване домішування повітря застосовується і до природного газу, і до пропану для доведення їхньої теплоти згоряння до потрібної величини.

Сірководень (H_2S), висока концентрація якого може спричинити отруєння, міститься в біогазі в незначних кількостях (до 1% за обсягом), причому його легко визначити за неприємним запахом (сірководень важчий від повітря).

Вуглекислий газ (CO_2), що входить до складу біогазу в значній кількості, теж важчий від повітря і здатний накопичуватися в заглиблених місцях (ямах, льохах) за наявності нещільностей у газгольдері і системі комунікацій. Це може призвести до отруєння ним.

Чим небезпечний газгольдер? Якщо газ, що знаходиться в газгольдері під надлишковим тиском, раптово розширюється (наприклад, у випадку дефекту оболонки), це завжди створює небезпеку утворення вибухової суміші. Однак для резервуарів низького тиску вірогідність вибуху надзвичайно мала. Наприклад, спеціально в правила техніки безпеки при роботі з ємностями, що перебувають під тиском, навіть не включені інструкції, котрі стосуються резервуарів низького тиску для горючих газів, які слугують для побутових потреб.

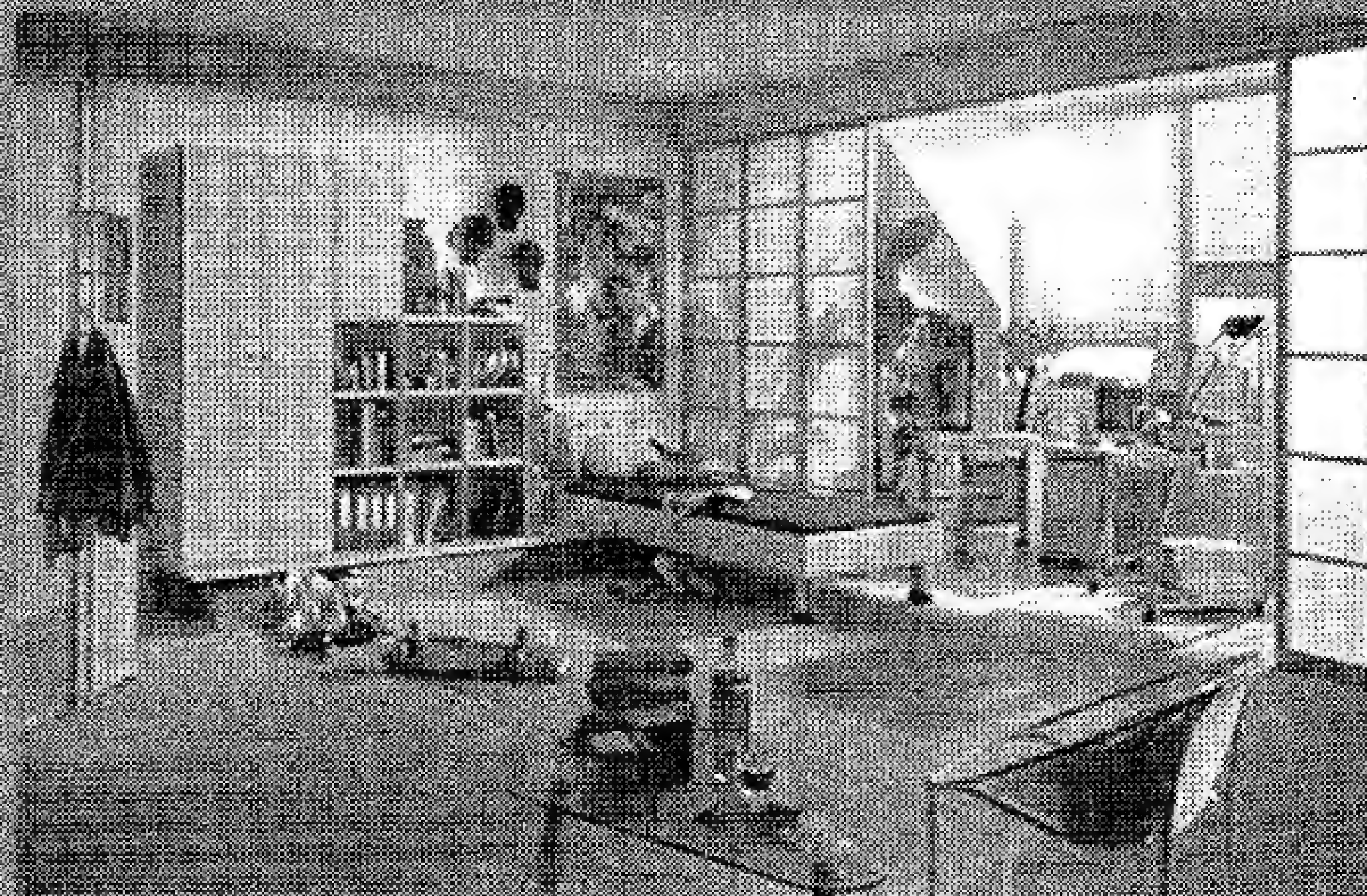
Проте потрібно дотримуватися правил техніки безпеки, регламентованих для газових установок, не допускати "зайвого" тиску, не курити і не розпалювати багаття в радіусі до 10 м від газгольдера, встановити на видних місцях відповідні попереджувальні плакати.

Розміщують газгольдери на відстані не менш 5 м від житлового будинку. Якщо газгольдер розташований поза двором, то його необхідно огородити парканом.

Одне слово, до біогазового газгольдера в домашньому господарстві ставиться не дуже обтяжлива вимога — підтримання в ньому постійного тиску в межах 0,7—1 кПа, щоб газові прилади працювали безперебійно.

Не забудьте також, що між реактором, газгольдером і споживачами встановлюється додаткова апаратура. Так, обов'язковий пристрій для захисту від зворотного удару полум'я у вигляді гравійного фільтру; в окремих випадках необхідні газоосушувач (для видалення вологи), десульфітатор (для поглинання сірководню) і редукційний клапан (для регулювання підвищеного тиску).

О. Зелик,
м. Київ

КОЛІР І СВІТЛО

Кольори бувають теплі, холодні і нейтральні. Теплі – це жовті, оранжеві та жовтогарячі. Червоні та їхні численні відтінки належать до теплих. Голубі, сині й фіолетові – холодні кольори. Нейтральними вважають білий, сірий і чорний.

Кольори впливають і на сприйняття простору: теплі зорово наближають предмети до стіни, холодні ж – віддаляють їх.

Якщо ви збираєтеся робити ремонт квартири, пам'ятайте, що в кімнатах, зорієнтованих на північ, бажані якнайсвітліші кольори теплих тонів: золотаво-жовті або рожево-кремові. Такі стіни відбивають більше світла, створюють відчуття тепла і навіть... сонячності.

Коли ж вікно виходить на південь чи південний захід, кімната довго освітлюється сонцем і дуже нагрівається у спекотну пору року, краще аби колір стін був холодних тонів – голубих, синьо-зелених чи сірих.

У північних районах за будь-якої орієнтації вікон бажана тепла гама кольорів на стінах.

У дуже витягнутих кімнатах стіни можуть бути різнокольоровими: торцеві – тепліших тонів, а поздовжні – холодніших.

Стіни мають гармонувати з усією обстановкою. Кращу виразність естампам, картинам, портьєрам та меблям надасть спокійний колір стін.

Якщо у вашій кімнаті меблі світлі, штори однотонні, а ви до того ж ще й дуже полюбляєте барвисті прикраси на стінах, тут виручать вас шпалери. Обклейте стіни яскравими шпалерами або такими, що мають великі малюнки – і стіни оживлять інтер'єр.

А ще... Спеціалісти вважають, що кольори та їхні відтінки по-різному впливають на емоційний стан та здоров'я людей.

✾ Зелені тони сприяють розширенню бронхів, посиленню серцевих скорочень та підвищують розумову діяльність.

✾ Червоні кольори стимулюють секрецію залоз травневого тракту, відновлюють фізичну працездатність і, водночас, збуджуюче діють на окремих людей.

✾ М'які відтінки коричневого, голубого кольорів налаштовують на відпочинок.

Отож, легко збудливій людині не варто жити в кімнаті з червоними стінами, а схильній до меланхолії – у кімнаті, яка має фіолетові стіни.

М.Чернецька

Юридичні консультації

Рубрику веде І.Миронець, кандидат юридичних наук

ЩО МЕНІ НАЛЕЖИТЬ?

Добрий день, шановна редакціє "ДСГ"!

У мене до вас таке запитання.

Після батькової смерті я маю частку від садиби, яку 47 років зводили разом: будинок та господарські споруди, а також посадив унікальний сад.

Доля так склалася, що розлучившись, проживав у кімнаті готельного типу, де і прописаний. Дочка моєї матері має гарний будинок. За півроку, коли здоров'я почало здавати, батько мене попросив переїхати до нього та доглядати його.

Після батькової смерті три роки проживаю із 77 річною матір'ю. Дочка підбиває матір, щоб вона переїхала до неї, а садибу продала. Мене цікавить чи маю я частку за законом на батькову спадщину? Чи можна без моєї згоди батькову садибу продати?

Будь ласка, підкажіть, що потрібно зробити в такій ситуації.

З повагою ***О.І.Тимченко***

P.S. Я постійний читач, "ДСГ" передплачую з виходу першого номера.

Спільна власність двох або більше осіб без визначення часток кожного з них у праві власності є спільною сумісною власністю.

Майно набуте в результаті спільної праці та на спільні грошові кошти членів сім'ї, є їхньою спільною сумісною власністю, якщо інше не встановлено договором, укладеним між ними у письмовій формі (ст. 368 Цивільного кодексу України).

Співвласники мають право уповноважити одного з них на розпорядження спільним майном, зазвичай, у сім'ї такі повноваження надаються голові сім'ї, на якого реєструється майно.

Отже, як член сім'ї ви є співвласником будівлі та інших споруд, розташованих на земельній ділянці.

Після смерті батька головним членом сім'ї стала мати. Тепер вона є розпорядником спільної власності сім'ї. Вона від імені сім'ї може розпоряджатися майном. Ви як член сім'ї маєте відповідну частку в майні.

Разом з тим, мати як голова сім'ї може розпоряджатися долею майна: продати його, подарувати, передати у спадщину.

Важливо, щоб усі ці дії здійснювалися з вашою участю.

Щоб не відбулося непередбаченого, радимо вам здійснити розділ майна.

У разі розділу спільного майна між співвласниками, що є у спільній власності, укладається в письмовій формі угода, яка підлягає нотаріальному посвідченню.

Тож, маючи визначену угодою конкретну частку у спільному майні, ви матимете впевненість у тому, що вона завжди буде вашою власністю.

ПІЛЬГИ ДЛЯ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ ЗА ЗЕМЛЮ

Добрий день, шановна редакціє "ДСГ"!

Уже понад 10 років передплачую журнал і завжди знаходжу в ньому корисні поради.

Мене цікавить таке питання: чи платять за земельний пай, який використовується як город, ветерани праці та пенсіонери. Городу в мене 0,25 га, а майнового паю 1,17 га.

Прошу Вас дати відповідь на моє запитання.

З повагою ***В.М. Ганзюк,***
вул. Кобилянська, 67,
с. Іванівці, Кельменецький р-н,
Чернівецька обл.,
60144

Землекористування в Україні є платним.

Відповідно до закону України "Про плату за землю" плата справляється у вигляді земельного податку або орендної плати.

Земельний податок є обов'язковим платежем, який справляється у грошовій формі.

Розмір земельного податку не залежить від результатів господарської діяльності землекористувача.

Ставки земельного податку встановлюються на основі державного земельного кадастру.

Згідно з законом України "Про плату за землю" передбачено ряд пільг для платників податку.

Від оплати податку звільняються інваліди I і II груп, громадяни, які виховують трьох і більше дітей, громадяни, члени сімей яких відбувають строкову військову службу (на час проходження служби), пенсіонери, громадяни, що постраждали від Чорнобильської катастрофи (за наявності у них відповідних документів), особи, які користуються пільгами згідно з законом України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту".

Отже, пенсіонери звільняються від сплати земельного податку.

Разом з тим не справляється плата за земельні ділянки пенсіонерів у межах граничних норм, встановлених Земельним кодексом України.

Вказані граничні норми визнані ст. 121 Земельного кодексу.

Біодинамічний

БЛАГОДАТНИЙ

Травень — місяць квітуючого саду і буяючого городу. Якщо пропустити у травні найоптимальніші строки сівби, то зменшиться врожай. Залежно від кліматичної зони України строки сівби різняться на 2—3 тижні. Ось чому необхідно творчо підходити до будь-яких рекомендацій, що дають літературні джерела. І все ж подамо кілька порад астрологів, які розробляють біодинамічний календар.

Якщо надійшла пора сіяти чи висаджувати, скажімо, в перший тиждень травня, то загляньте в місячний календар, що подано у цьому журналі, і вкиньте насіння в підготовлений грунт саме у той день, який найбільше сприяє розвитку тієї чи іншої сільськогосподарської культури.

Якщо ж ви серйозно вирішили зайнятися своїм садом чи городом, то заведіть собі записник і робіть у ньому помітки, коли висіяли, яка технологія догляду, боротьби з шкідниками й хворобами, занотуйте певні спостереження, рекомендації вчених. З цього, власне, починається культура грамотного ведення сільського господарства. Компетентність, самоосвіта, а не сліпа стихія — ось запорука успіху господарської

ТРАВЕНЬ

1	Нд.	Водолій	☾
2	Пн.	Водолій	
3	Вт.	Риби	
4	Ср.	Риби	
5	Чт.	Овен	
6	Пт.	Овен	☊
7	Сб.	Овен	
8	Нд.	Телець	●
9	Пн.	Телець	
10	Вт.	Близнюки	
11	Ср.	Близнюки	
12	Чт.	Рак	⌒
13	Пт.	Рак	
14	Сб.	Рак	АГ
15	Нд.	Лев	
16	Пн.	Лев	☽
17	Вт.	Діва	
18	Ср.	Діва	
19	Чт.	Діва	
20	Пт.	Терези	
21	Сб.	Терези	☋
22	Нд.	Скорпіон	
23	Пн.	Скорпіон	○
24	Вт.	Стрілець	
25	Ср.	Стрілець	
26	Чт.	Козеріг	ПГ ◡
27	Пт.	Козеріг	
28	Сб.	Водолій	
29	Нд.	Водолій	
30	Пн.	Риби	☾
31	Вт.	Риби	

Символи і скорочення

○ Повний Місяць

● Новий Місяць

☽ Місяць зростає

☾ Місяць убуває

⌒ Найвища точка під час піднімання Місяця — сприятливий час для висівання насіння й висаджування рослин

◡ Найнижча точка під час опускання Місяця — несприятливий період для висівання насіння й висаджування рослин

☋ Перетинання екліптики під час піднімання Місяця — негативний вплив

☊ Перетинання екліптики під час опускання Місяця — негативний вплив

ПГ (перигей) — близькість до Землі — негативний вплив

АГ (апогей) — віддаленість від Землі — нейтральний період

Овен, **Телець**, **Близнюки**, **Рак**, **Лев**, **Діва**, **Терези**, **Скорпіон**, **Стрілець**, **Козеріг**, **Водолій**, **Риби**

	СПРИЯТЛИВІ ДНІ
ПЛОДОВІ Фруктові дерева, Ягідні кущі, Бобові, Кукурудза, Помідори, Баштанні та інші рослини з плодами над поверхнею землі	5, 7, 15, 16, 24, 25
КОРЕНЕПЛІДНІ Буряки, Картопля, Морква, Редька та інші рослини з плодами в землі	9, 17-19, 27
КВІТКОВІ Соняшник та інші рослини, у яких плід розвивається в межах квітки	10, 11, 20
ЛИСТЯНІ Салати, Капуста, Шпинат, Петрушка та інші рослини, з яких використовується в їжу листя	3, 4, 12-14, 22, 23, 30, 31

МАЛОСПРИЯТЛИВІ ДНІ

1,2,6,8,21,26,28,29

календар

ТРАВЕНЬ

діяльності. Першим записом у вашому зошиті може стати фіксація фактичної дати виконання робіт згідно з рекомендаціями і порівняння результатів з контрольною ділянкою.

До речі, своїми спостереженнями, які грунтуватимуться на конкретних даних вашого записника, ви зможете поділитися з читачами журналу «Дім, сад, город». Редакція буде вдячна за них та й ваші колеги також. Отже, про строки сівби. У травні висівають білоголову, брюссельську, спаржеву і цвітну капусту ранніх сортів, у грунт висаджують кольрабі.

Протягом усього травня продовжують сіяти моркву ранніх і середньоранніх сортів, збирання яких намічається на осінь, а також пізніх, які будуть добре зберігатися взимку. Висіяна наприкінці травня морква не розтріскується перед збиранням. До речі, в цей же період можна висіяти зеленні і пряні культури, столові буряки. Редиску сіють упродовж травня з інтервалом 10—14 днів, щоб забезпечити поточність збирання. Розсаду цибулі, яку підготували у парниках, висаджують на початку травня.

Навіть короткочасне похолодання затримує розвиток, а то й спричинює загибель огірків, динь, кавунів. Ось чому в зонах з прохолоднішим кліматом ці культури сіють на південних ділянках, які захищені від вітру, з теплими, відмінної структури і удобреними грунтами. Сіють огірки, зазвичай, у другій декаді травня. Це для районів Лісостепу. В Степу — раніше, а на Поліссі — пізніше. Гарбузи менше бояться холоду. Але й вони не витримують заморозків. У Лісостепу й на Поліссі кавун і диня може дозріти, якщо висадити у грунт розсадним способом. Але оскільки баштанні культури не пересаджують, то їх насіння висівають у парник або під плівку.

Висаджують ягідники. Починають збирати кольрабі. Підживлюють розсаду помідорів, перцю, баклажанів під плівковим укриттям.

Дуже теплолюбною культурою є квасоля. На Україні господарки часто використовують її як ущільнювач.

Коли грунт добре прогріється, висівають кукурудзу. Останнім часом стали широко використовувати як овочеву культуру цукрову кукурудзу. Її висівають в останній декаді травня. Якщо протягом тижня температура триматиметься на рівні 20°С, а в грунті буде достатньо вологи, то навіть на Поліссі матимете непоганий урожай, поласуєте смачними звареними качанами.

Висівають лікарські рослини, цибулю для одержання сіянки, пересаджують з парників у грунт цибулю-батун, шніт.

У теплі дні висівають теплолюбні квіти — резеду, настурцію, нагідки, пахучий горошок, портулак, бурячки. Хоч сіють ці квіти одночасно, але зацвітуть вони в різні строки. І це чудово, адже ваша грядка буде гарною й веселою все літо й осінь. Частина ж ваших квітів дасть і користь. Наприклад, квітки нагідок ви зберете, висушите й полоскатимете настоєм з них хворе горло.

Приступають до сівби більшості дворічних квітів, зокрема садових дзвоників, гвоздики, незабудки, наперстянки, маргариток, мальви. У розсадник чи на постійне місце висівають і багаторічники: піретрум рожевий, хризантеми, люпин. Висаджують у грунт також бульбоцибулини гладіолусів, жоржин. Роблять це вдень, коли температура грунту досягне 10°С.

Після висаджування розсади у грунт її поливають. Але не забудьте присипати политу частину сухою землею, цим можете запобігти втратам вологи.

Травневі поливи особливо важливі для капусти, редиски, кольрабі, салатів. Поливають увечері, бо вночі вода менше випаровується і глибше проникає в грунт.

Занадто часто поливати, хоч і невеликими дозами, шкідливіше для рослин, ніж незначна нестача вологи. Тому поливайте тільки тоді, коли пересихає земля, а рослинки поникли, і лийте воду щедро, щоб вона просочилася вглиб на 12—15 см. Пам'ятайте, що салат і помідори потерпають від змочування листків.

Плодові дерева і ягідники також поливають, мульчуючи пристовбурні круги. На постійне місце висаджують декоративні культури, щеплять дерева живцями, заготовленими взимку.

Вносять азотні добрива під кісточкові, обліпиху. Розпушують грунт, здійснюють заходи боротьби з мідяницею, попелицею, золотогузкою, шовкопрядами, листокрутками та іншими шкідниками яблунь, груш, слив, черешень і вишень. Підживлюють водночас з поливанням ягідники і суницю. Проводять боротьбу з паршею, борошнистою росою яблуні й груші, з хворобами черешні й вишні, абрикоса, персика.

ЗНАЧЕННЯ КАЛІЮ І КАЛІЙНИХ ДОБРИВ У МІНЕРАЛЬНОМУ ЖИВЛЕННІ КАРТОПЛІ

Добрива — наймогутніший і швидкодіючий засіб підвищення врожайності і поліпшення якості продукції сільськогосподарських культур. Дослідженнями вітчизняних і зарубіжних учених доведено, що завдяки застосуванню добрив врожайність зростає в середньому на 40—50%, а решту приросту одержують за рахунок усіх інших агротехнічних заходів.

За даними Фудживара і Айида, у рослині калій виконує такі фізіологічні функції: 1) впливає на вуглеводний обмін або на утворення, розпадання та переміщення крохмалю; 2) впливає на азотний обмін і синтез білка в зелених рослинах; 3) регулює активність інших мінеральних елементів живлення; 4) нейтралізує органічні кислоти, які відіграють важливу фізіологічну роль; 5) активізує різні ферменти; 6) стимулює ріст молодої меристеми; 7) координує рухальний апарат продихів і водний режим. Нестача калію може знизити врожайність більш як наполовину.

Калій додатково вносять у вигляді мінеральних добрив. Хлористий калій, який містить до 51% водорозчинного калію, становить близько 80% усіх калійних добрив. Приблизно 10% калійних добрив припадає на сульфат калію, решта 10% — на сульфат калію і магнію, фосфат калію, нітрат калію та екоплант.

Сульфат калію вносять переважно під такі культури, які негативно відгукуються на високі дози хлору. Гарний результат одержують від внесення нітрату калію, тому що аніонна частина його представлена не хлором, а необхідним для рослин азотом.

Значні прирости врожаю від калійних добрив забезпечує картопля. На фоні $N_{60}P_{60}$ без гною ефективність калійних добрив зростає за внесення під картоплю калію від 30 до 120 кг/га. На створення 1 тонни бульб картопля виносить з ґрунту 6—10 кг калію. Урожайність та якість бульб залежить від форм добрив. Із азотних добрив кращими для картоплі є сульфат амонію, аміачна селітра, карбамід, рідкий аміак; із фосфорних гранульований суперфосфат, а на кислих ґрунтах також фосфоритне борошно і фосфатшлак; із калійних — сульфат калію, калімагнезія.

Калій потрібен картоплі, щоб регулювати утворення, переміщення, накопичення і перетворення вуглеводів. Він впливає на осмотичний тиск клітин і водний режим рослин. Рослини, які добре забезпечені калієм, потребують менше вологи на утворення органічної речовини і краще витримують посуху. Тому приріст урожаю від калійних добрив особливо проявляється в посушливих агрокліматичних зонах.

Багаторічні досліди показують, що для одержання високих урожаїв картоплі у ґрунті має бути не менше 6 мг K_2O/100 г ґрунту.

Під час вирощування картоплі за допомогою агротехнічних заходів і раціонального застосування добрив до фази цвітіння потрібно повністю сформувати листкову поверхню. Це створює сприятливі умови для переміщення пластичних речовин із надземних органів у бульби, що сприяє формуванню високого врожаю доброї якості. В середньому на 100 ц бульб з відповідною кількістю бадилля картопля виносить 35 кг N, 13 кг P_2O_5, 60 кг K_2O і 9 кг MgO. Співвідношення N:P:K в урожаї становить 1: 0,3: 1,7. З цього видно, що картопля — культура калієфобна.

Дози калію під картоплю залежать від вмісту K_2O в ґрунті, і на які цілі вирощуються бульби. Під картоплю краще застосовувати калійні добрива, які не містять хлору (калімагнезія, сульфат калію). Коли ж використовують хлорвмісні калійні добрива їх потрібно вносити восени. При цьому основна частина хлору, який негативно впливає на синтез крохмалю, вимивається з опадами із орного шару. Багатьма дослідженнями вітчизняних та зарубіжних учених встановлено, що хлорвмісні форми калійних добрив знижують вміст крохмалю в бульбах у зв'язку з тим, що хлор підвищує вміст води в бульбах, сприяє інтенсивності росту і затримує розвиток та дозрівання рослин.

Калійні добрива великою мірою впливають на якість картоплі. Підвищення концентрації лимонної кислоти та вітаміну С при підвищеному вмісті калію в бульбах знижує ймовірність захворювання бульб на чорну плямистість м'якуша, зміни його забарвлення та потемніння під час варіння. Краще дозрівання бульб сприяє потовщенню шкірки, знижує чутливість до пошкодження за механічного збирання і покращує їх лежкість. За цих умов знижується концентрація відновних цукрів, що зменшує ризик того, що при виробництві чіпсів і картоплі фрі в результаті реакції Моллара з'являться продукти дуже темного кольору, з поганим смаком. На чорну плямистість бульб впливає забезпеченість картоплі калієм. Разом з тим великий вміст у бульбах відновних цукрів негативно впливає на якість чіпсів і картоплі фрі. Їх вміст при виробництві чіпсів не повинен перевищувати 0,15%, а при виробництві картоплі фрі — 0,25%. Його можна знизити, якщо внести калійні добрива.

Правильний вибір доз калійних добрив має важливе значення при вирощуванні картоплі для виробництва крохмалю. Підвищені дози таких добрив знижують його вміст у бульбах. На вміст крохмалю значно впливає форма калійного добрива. Картопля належить до рослин, котрі віддають перевагу сульфатам. Високий вміст хлоридів у ґрунтовому розчині і рослинах знижують рух асимілянтів і вміст крохмалю в бульбах. Застосування калійних добрив у хлоридній формі знижує вміст крохмалю в бульбах на 0,5—1,5%.

Хлориди рухаються в ґрунті майже так само, як і нітрати. За N_{min} можна робити висновки про їх вміст. За високих показників N_{min} вміст хлоридів також високий, тобто спостерігається негативний вплив на вміст крохмалю.

Картопля дуже вибаглива до забезпечення магнієм. При врожайності 300—400 ц/га вона потребує 60—80 кг MgO на гектар. Нестача магнію негативно впливає на рух асимілянтів у бульби і знижує вміст крохмалю. Застосування калійних добрив, які містять магній, не потребує додаткового внесення магнезійвмісних добрив.

На легких за механічним складом ґрунтах калійно-магнезійні добрива мають більший ефект, ніж сульфат калію. Сирі калійні солі дещо підвищують врожай, але при цьому різко знижують вміст крохмалю в бульбах, в результаті чого збір крохмалю з 1 га може бути нижчим, ніж без внесення таких добрив. Найвищий вміст крохмалю в картоплі, зазвичай, буває в ґрунтах, де не вносились добрива. Хлорвмісні калійні добрива знижують вміст крохмалю в бульбах.

Безхлорні калійні добрива, як правило, сприяють збільшенню вмісту крохмалю в бульбах картоплі. Найкращі результати щодо підвищення вмісту крохмалю в бульбах отримують при внесенні магнієвмісних калійних добрив, особливо, коли картоплю вирощують на кислих ґрунтах.

В. Карачко,
ЗАТ "УкрАгроНПК"

ПЛОСКОРІЗ ФОКІНА ЗАМІСТЬ ЛОПАТИ: СОТКА — ЗА ГОДИНУ! ПРОПОЛЮВАННЯ НЕ НАХИЛЯЮЧИСЬ: 5 ХВИЛИН — ГРЯДКА!

Скільки землі треба перегорнути лопатою, щоб виростити врожай на шести сотках? 200—300 тонн! А якщо "роки не ті", "радикуліт"... Та й кому хочеться витрачати час і сили на важку монотонну працю? Чим тоді замінити лопату?

Ручним плоскорізом Фокіна!

◆ **Високі врожаї без болю у попереку та мозолів на руках.** За допомогою плоскоріза Фокіна готувати ґрунт до сівби та садіння в кілька разів швидше і легше, ніж лопатою та іншими інструментами. При цьому підвищується родючість ґрунту і врожай. Ділянка в 6—12 соток обробляється плоскорізом із задоволенням без особливих зусиль.

◆ **Один інструмент — 20 видів робіт.** Плоскорізом добре формувати грядки, розпушувати, полоти, підсапувати, нарізувати канавки під висів насіння, — у цілому виконувати до 20 видів робіт. Стають зайвими лопата, культиватор, сапа, мотика, граблі, вила.

◆ **Як важка робота стала під силу навіть інваліду.** Придумав ручний плоскоріз Володимир Фокін, інженер-винахідник. Його великим захопленням був город. Постійно він шукав способи, як удосконалити роботу на землі. Переломний момент настав після інфаркту, коли важка фізична робота стала непосильною. Півроку минуло в міркуваннях. І от ідея: ручний плоскоріз. Натомість прийшла надлегка технологія городництва і нелегка робота "вирощувати хліб насущний" стала під силу навіть інваліду.

З тих пір минуло понад десять років. За цей час плоскорізи Фокіна одержали чотири Патенти РФ на винаходи і дві срібні медалі Міжнародних виставок 1998—2000 р. Тисячі дачників "відправили у відставку" звичні знаряддя і виконують увесь комплекс робіт тільки плоскорізами Фокіна.

◆ **Що ж являє собою плоскоріз Фокіна?** Вигнуте особливим чином, заточене з трьох боків лезо на спеціальній ручці. На перший погляд нічого особливого — "рогулька — коцюба". Але це не так — весь його секрет у кутах вигину, які довго перевірялися Фокіним і тепер захищені патентами.

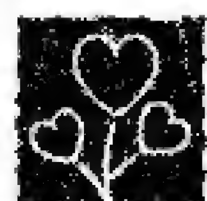
◆ **Як він працює?** Лезо заглиблюється в землю. Одним рухом розпушується ділянка ґрунту завдовжки до 1 м, завширшки до 15 см. Розташовуючи лезо під різним кутом до землі, змінюючи напрямок руху, можна виконувати до 20 видів городніх робіт.

◆ **Чому при цьому підвищується врожай?** Земля — це живий організм. На одній сотці землі, не отруєної хімією, живе близько 200 кг бактерій і приблизно стільки ж черв'яків та іншої живності, що виробляють понад 500 кг біогумусу на рік! Саме ці "природні хлібороби" удобрюють ґрунт і живлять рослини. Перекопування пригнічує активність черв'яків і мікроорганізмів, порушує структуру ґрунту, знижує його родючість, послаблює рослини. І тоді необхідні добрива та отрутохімікати. А скільки зусиль витрачається на це! А от при обробітку ґрунту плоскорізом його структура не порушується, діяльність черв'яків і ґрунтових мікроорганізмів не пригнічується. Вони ретельно розпушують землю на значну глибину, насичують її гумусом і мінеральними речовинами. Саме вони роблять землю родючою, і справляються з цим краще за будь-яку штучну технологію!

Брошуру Фокіна "До землі з наукою", у якій викладена надлегка технологія городництва, необхідно вивчити ґрунтовно. Без неї плоскоріз використовують лише на третину. При цьому люди особливо дивуються легкості роботи на грядках. А хто виконує всі рекомендації брошури, той приємно здивований і високими врожаями.

Після численних телевізійних передач і публікацій плоскорізи Фокіна стали такою сенсацією, що в Україні почали з'являтися "аналоги", а точніше, підробки. Головний недолік підробок — кути і форма плоскоріза відрізняються від фокінських, вивірених протягом десятка років і захищених патентами. Недотримання правильних кутів плоскоріза призводить до незручності в роботі і збільшення навантаження. Працювати такими плоскорізами, особливо людям похилого віку, важче, ніж оригінальними плоскорізами Фокіна. По-друге, підробки продаються без брошури Фокіна "До землі з наукою", у якій ***викладені не тільки прийоми роботи плоскорізом, а й надлегка технологія городництва, частиною якої є плоскоріз.*** Всілякі аналоги плоскоріза Фокіна з більш твердої сталі і такі, що начебто самозаточуються у ґрунті, хоч і дорожчі, але крихкіші, їхнє лезо вищерблюється, коли працює в кам'янистому ґрунті. "Самого заточення" як правило вистачає ненадовго, а підправити і підточити таке тверде лезо вручну доволі важко. Форма і кути таких плоскорізів значно відрізняються від фокінських і виконувати ними всі 20 видів городніх робіт важко.

Тому Клуб Органічного Землеробства, єдиний в Україні постачальник оригінальних плоскорізів Фокіна від Фокіна, рекомендує лише інструменти. Плоскорізи Фокіна мають оптимальну конструкцію, перевірену в роботі понад десять років і захищену патентами, відзначену двома срібними медалями міжнародних виставок, їхня ефективність підтверджується тисячами позитивних відгуків дачників і фахівців. Ми пропонуємо не просто інструмент для обробітку ґрунту, а надлегку технологію городництва, надаючи покупцям і членам клубу вичерпні консультації щодо роботи плоскорізом і органічного землеробства. Остерігайтеся неякісних підробок. Купуйте плоскорізи Фокіна тільки в Клубі Органічного Землеробства та у його регіональних представників. Купуючи плоскоріз, переконайтеся, що він у фірмовій упаковці, а також вимагайте брошуру В.Фокіна "До землі з наукою" (64 стор.) у кольоровій обкладинці і запитуйте сертифікати наших представників.

(044)233-48-78, 204-22-75
02140, Київ, а/с 51
www.clubOZ.net
КЛУБ ОРГАНІЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА

ОРИГІНАЛЬНІ ПЛОСКОРІЗИ ФОКІНА ВІД ФОКІНА

Універсальний комплект №2: включає великий і малий плоскорізи, кріплення і брошуру В.Фокіна "До землі з наукою" — 45 грн. Спеціалізовані плоскорізи. "Кріпиш" для цілинних і важких ґрунтів, його лезо на 3 см коротше, ніж в універсального плоскоріза — 32 грн. "Могущник" для високого підгортання, має ширше лезо — 36 грн. Великий і малий "Полотики" (комплект) для дуже швидкого прополювання — 41 грн. Рекомендуються тим, чий город більший як 10 соток. Держаки до плоскорізів спеціальної конструкції продаються окремо: із твердих порід деревини — 13 грн, з м'яких порід — 9 грн.

Магазини в Києві (ціни можуть відрізнятися від зазначених): "Господиня" — тел. 513-81-42, "Добрий господар" — тел. 467-88-42, "Фермер" — тел. 404-37-74, 417-31-75, "Дачник" — тел. 251-91-68, "Садівник" — тел. 552-13-03, "Зелений світ", — тел. 425-51-17, "Садово-городня техніка" — тел. 467-54-79, "Біотовари" — тел. 574-12-34, "Господарські товари" — тел. 270-38-59.

Запрошуємо на семінари з показом відеофільмів за технологією плоскорізного обробітку ґрунту й органічного землеробства. На семінарі — показ фільму про плоскорізи, питання-відповідь, продаж і консультації. Найближчий семінар — 14 квітня о 18.00 у конференц-залі УКРІНТЕІ (під "таріляою"), вул. Горького, 180, метро "Либідська". Вартість участі: 10 грн., для пенсіонерів і членів Клубу — знижки. Подробиці за тел. 561-78-41.

Регіональні представники клубу: Бориспіль, (04495)514-55, Бердянськ, (06153)3-03-91, Вінниця, (0432)212-261, Дніпропетровськ, (056)741-78-78 (з 14 до 19), Донецьк, (062)345-90-10, Жовті Води, (05652)95-490, 26-221, Житомир, (0412)377-796, Запоріжжя, (0612)17-07-26, Ірпінь, (297) 96-185, 96-149, Кам'янець-Подільський, (0384)935-909, Кіровоград, (0522)56-9384, 56-60-17, Кременчук, (05366)26-676, Кривий Ріг, (0564)28-44-26, (056)797-47-62, Івано-Франківськ, (03422)2-40-64, (050)373-26-70, Луганськ, (0642)95-22-30,47-10-82, Луцьк, (03322)5-67-20, Львів, (0322)63-09-38, (050)581-95-72, Маріуполь, (0629)41-41-19, (050)680-18-04, Мелітополь, (0619)25-1685, Нетешин (Хмельницька обл.), (03848)344-49, Миколаїв, ринок "Колосся", (0512)47-63-30, Нікополь, (097)493-05-20, Одеса, (0482)21-14-39, Полтава, (0532)55-24-16,53-34-46, Сімферополь, (0652)52-54-38, 63-13-95 Суми, (0542)32-57-35, Тернопіль, (0352)23-59-72, Харків, (0572)52-07-44, 717-65-96, Херсон, (0552)23-53-64, Черкаси, (0472)45-2847, Чернігів, (04622)4-13-48, 3-88-54, Чернівці, (0372)514-771, Ужгород, (0312)23-3068.

ЯК ПРАВИЛЬНО ВИБРАТИ ЕФЕКТИВНИЙ ПРЕПАРАТ ПРОТИ КОЛОРАДСЬКОГО ЖУКА?

Сьогодні науковці розробили не один препарат проти колорадського жука, які запатентовано офіційно. Паралельно на ринку з'являється величезна кількість всіляких підробок. Як розібратися у тому розмаїтті засобів захисту рослин та розпізнати оригінальний препарат - про це піде мова у наступній статті.

Звичайно, найкраще купувати будь-які засоби захисту рослин у спеціалізованих магазинах, але якщо ви, наприклад, живете у селі, де немає і не передбачається відкриття такого магазину? Тоді ви йдете на базар, а там лише порада продавця вам не допоможе. Варто бути уважним і навчитися самому відрізняти оригінальні препарати від підробок. Адже, купуючи підробку, ніхто вам не дасть жодної гарантії, що такий препарат знищить колорадського жука. До того ж, ніхто не перевіряє якість, вміст підробленого флакону чи капсули, зазвичай, ніколи не відповідає тій інструкції, яка написана на етикетці.

Врахуйте і те, що, підробляючи препарат, так звані "виробники" використовують найдешевші, а відповідно і найшкідливіші речовини. Лікарями доведено, що такі речовини, небезпечні для здоров'я людини (не завжди після внесення розкладаються, а отже, накопичуються у рослині. Відповідно у них є всі шанси потрапити до вас на стіл). І навіть, якщо картопля після внесення препарату візуально виглядає як здорова рослина, у неї можуть бути пригнічені деякі процеси, що суттєво зменшить урожай (а ви ж купуєте засоби захисту саме для того, щоб збільшити той самий урожай картоплі!).

Тож, ми сподіваємося, що наступні поради допоможуть вам правильно вибрати препарат, який максимально захистить вашу картоплю від колорадського жука.

ПЕРШЕ. Окрім обов'язкової діючої речовини, препарат повинен містити додаткові компоненти, які б підсилювали та покращували дію основної речовини. Наприклад, у складі препарату РАТИБОР, виробництва компанії ПРЕЗЕНС, міститься 35% додаткових компонентів, які підвищують ефективність та запобігають виникненню у колорадського жука стійкості до препарату. Тобто, на кожне нове покоління "колорада", РАТИБОР буде діяти стовідсотково. До того ж, РАТИБОР, крім колорадського жука, ефективний проти більш ніж 80 шкідників. Також науковці його рекомендують для захисту яблуні та сливи практично від усіх шкідників.

ДРУГЕ, на що теж варто звернути увагу: у якому вигляді продається препарат — гранулах, порошку чи в рідкому стані. В деяких випадках препарат, що продається в рідкому стані, може краще поглинатися листям. Відповідно, він не буде змиватися дощем! При розробці РАТИБОРУ спеціалісти врахували ці вимоги, тому діюча речовина практично на 100% поглинається листям та добре поглинається рослиною навіть з ґрунту. До того ж, препарат не токсичний для культури, розкладається протягом 20—25 діб і не накопичується в рослині. А от на жука РАТИБОР діє однаково ефективно, не зважаючи на стадію розвитку. Оригінальний РАТИБОР продається лише у вигляді рідини, тому якщо вам пропонують придбати препарат у капсулах, ампулах чи порошком, пам'ятайте, що це підробка!

ТРЕТЄ. Необхідно знати, як відрізнити оригінальний препарат від підробки:

а) оригінальний РАТИБОР випускається лише у вигляді рідини і продається у флаконах по 10 та 20 мл;

б) на кожному флаконі повинна бути мірна шкала;

в) кришка пластмасова і **обов'язково жовтого кольору**;

г) усі флакони РАТИБОРУ упаковані в картонні коробочки, кожна з яких містить голограму.

І ще одне. Для того щоб препарат спрацював на 100%, дотримуйтеся технології внесення. Найкраще рослини обробляти ранцевим обприскувачем. Звичайно, можна використовувати і відро та віник, але тоді ви витратите більше препарату, а, отже, і картопля вам обійдеться дорожче. Крім того, така хімічна обробка небезпечна для здоров'я людини.

Далі постає питання: скільки препарату потрібно на відро води (10 л)? Для цього необхідно знати: скільки води витрачає ваш обприскувач при обробці однієї сотки. Оскільки різні обприскувачі витрачають різний об'єм води — від 3 до 9 л на сотку, то для того, щоб визначити, потрібно заміряти площу 10х10 м, залити чисту воду в обприскувач та рівномірно розпилити воду на відміряній ділянці.

Ви визначили, що ваш обприскувач на сотку витрачає 5 л води. РАТИБОРУ на одну сотку потрібно 2 мл. Отже, на одне стандартне відро (10 л) слід додати 4 мл препарату. Для цього, зовнішньою стороною кришки, проколюємо у фользі невеликий(!) отвір і видавлюємо з флакону, як з піпетки, необхідну кількість препарату (витрати контролюємо по мірній шкалі). Ефективність препарату ви побачите протягом 10—30 хвилин після внесення, коли почнеться масова загибель личинок та дорослих колорадських жуків.

Обробляти рослини потрібно у суху безвітряну погоду, вранці чи ввечері.

Ми сподіваємося, що ці нескладні поради допоможуть вам вибрати оригінальний препарат від виробника, який гарантує якість та ефективність, а, отже, і добрий урожай картоплі, якому позаздрить кожен!

Щедрих Вам урожаїв!

Олег Давидюк,
кандидат сільськогосподарських наук

Ліцензія АА 315920 від 25.09.2002

...іриси, тюльпани, хризантеми, багаторічники.

Н.В. Мартиненко,
вул. Ватутіна, 21, м. Кагарлик, Київська обл., 09200

...нові сорти саджанців троянд (бордюрні, ґрунтопокривні та ін.) для ландшафтного озеленення, на зріз.

Раїса Григорівна Кириченко,
вул. Садова, 31, с. Ягідне,
Артемівський р-н, Донецька обл., 84505,
тел. (06274) 2-66-44

...для присадибного господарства та розведення. Австралійські страуси та страусята Ему, павичі.

Новомосковський р-н, Дніпропетровська обл.,
тел. 8 (05693) 7-81-49, 8 (067) 950-17-70

...яйця племінних великопородних курей фаверолей. Кому приїхати далеко — запакуємо, перешлемо.

Микола Федорович Туркоман,
вул. Краматорська, 24, м. Костянтинівка,
Донецька обл., 85106, тел. (06272) 4-53-62

...зробіть свій будинок теплим! Надзвичайно ефективні системи опалення приватних будинків на 74% зекономлять вам час та гроші, усунуть проблему забезпечення паливом. Серйозна конкуренція природному газу! Інформація — безкоштовно. Надішліть листа (вкладіть конверт із з/а).

"Техноком-Д",
вул. Незалежності, 54, смт Ст. Вижівка,
Волинська обл., 44400

...племінний молодняк в'єтнамських міні-свиней.

м. Первомайськ,
Миколаївська обл., тел. 8(05161)5-93-33

...Золотий вус (домашній женьшень), книги про його використання та інші кімнатні. Високоврожайну картоплю (25), плоскоріз Фокіна, міцелій грибів — глива, печериці, шиї-таке, білий гриб, маслята, опеньки, книги по вирощуванню їх у домашніх умовах.

Борис Олександрович Карпич,
а/с 32, м. Харків, 61052

...бульбоцибулини сортових гладіолусів. Вибір! Якість!

С.С. Грушко,
вул. Бахчиванджі, 5, кв. 28,
м. Маріуполь, 87525, тел. 8 (0629) 33-89-40

...агроном-виноградар пропонує саджанці, чубуки комплексностійких сортів. Конверт — каталог.

Е.М. Олефір,
вул. Авраменка, 18-84,
м. Запоріжжя, 69120, тел. (0612) 67-49-53

...колхікуми, корідалиси, фрітіллярії, ендіміони та інші дрібноцибулинні (60).

а/с 109, м.Київ, 02166

...надранню великоквіткову високостеблу білу ромашку. Цвіте у травні. Умови у вашому конверті.

Олександра Павлівна Байтанюк,
с. Нагірянка, Чортківський р-н,
Тернопільська обл., 48543

...200 сортів тюльпанів, багаторічники. Конверт — каталог.

Л.Д. Жечева,
вул. Некрасова, 40, м. Ізмаїл, Одеська обл., 68606

...живці гумі, граната, винограду Лора, Талісман, Вікторія — по 4 гривні; саджанці йошти, жовтоплідної малини, смородини Перун, Фаворит, Аметист — по 5 гривень; ожини Тайберрі і деревоподібної смородини — по 11 гривень за 1 саджанець, передплатою і післяплатою. Пересилка — 5 гривень.

Олег Васильович Ґрогуль,
вул. Мічуріна, 18, кв. 26,
м. Козятин, Вінницька обл., 22100

...теплиці всесезонні, зимові сади, ґрунтовий електрообігрівальний дріт (тепличний), металопластикові вікна, ландшафтні, зварювальні роботи, водойми, антени мобільних телефонів. Гуси, індики, фазани, цесарки.

Тел. (044)405-71-91, (050) 133-94-02,
(050)294-97-31

...красивоквітуючі та декоративнолистяні кімнатні рослини, балконні, ліаноподібні, садові, діжкові, сухоцвіт для аранжування букетів.

Ірина Ярославівна Буряк,
вул. Шкільна, 21-а, м. Жидачів,
Львівська обл., 81700

...конструкції саморобних косарок (10 грн.) і безкоштовно каталог корисних порад.

а/с 4, Тараща, Київська обл., 09500

...найкращі сорти гладіолусів, лілій, тюльпанів, ромашка надрання — травнева, середня, пізня, голуба — Доронікум. Гуртові знижки. Конверт—каталог.

А.І. Клюшніченко,
вул. Красноярська, 22, м. Кіровоград, 25004

...тюльпани 300 сортів (60 бахромчастих), нарциси, гіацинти, дрібноцибулинні.

Анастасія Іванівна Базильчук,
а/с 29, м.Київ, 02156

...гіацинти, крокуси, іриси, виноград. Конверт — каталог.

В. В. Литвин,
вул. Щорса, 7/9, кв. 53, м. Київ, 03150

...насіння овочів і квітів, аматорське, вітчизняне та зарубіжне. Від 10 коп. у міні- і 50 коп. — у кольорових пакетах. Знижки (до 25%), гурт (до 45%), вагові. Захист рослин. Конверт — каталог.

Анатолій Георгійович Авраменко,
вул. Маяковського, 12, м. Красногорівка,
Мар'їнський р-н, Донецька обл., 85630,
тел. (06278)2-35-20

...найкращі українські та німецькі сорти картоплі (насіння найвищих репродукцій) — недорого. Консультації.

О.П. Юренко,
вул. Артема, 1, с. Диканька,
Полтавська обл., 38500, тел. (05351) 9-16-97

...велику надранню ромашку, цибулини гладіолусів, голландські лілії.

О. В. Притиковський,
вул. Проектна, 14, м. Чернігів, 14034

На правах реклами

...іриси, лілійники, гіацинти, тюльпани, нарциси, лілії, троянди. Конверт — каталог.

Зінаїда Кузьмівна Глуменко,
вул. Щорса, 20, с. Кожанка, Фастівський р-н,
Київська обл., 08550

...обприскувачі РЕТ на 4, 6 і 8 л рідини за ціною 11, 15 і 17 грн. Пересилка — 5 грн. Накачуються автонасосом. Чудово розпилюють, легкі, зручні.
а/с 30, м. Івано-Франківськ, 76007

...щорічно оновлювана колекція найновіших, найкращих, великоплідних сортів малини, смородини, аґрусу, суниць. Опт, роздріб, поштою.

Володимир Федорович Нікіпєлов,
вул. Шевченка, 76, с. Тубільці, Черкаський р-н,
Черкаська обл., 19611

...насіння овочів, квітів вітчизняної і зарубіжної селекції, спеціальну літературу, спанбонд та інше.

Заадресований конверт з маркою — каталог.
а/с 29, м. Київ, 03118

...систему крапельного зрошення, комплект (сотка і більше).
Тел. 8 (050) 923-32-97

...сенполії за доступними цінами.

Світлана Черевань,
вул. Пушкіна, 15, кв. 23,
м. Полтава, 36011,
тел. 8(066)251-19-73

...поросята в'єтнамської породи (молодняк).
м. Київ, тел. 8 (050) 537-99-88, 8 (050) 901-53-39

...шиншили дорослі і молодняк.
а/с 25, смт Голованівськ,
Кіровоградська обл., 26500,
тел. 8 (050) 98-205-90

...чайногібридні та виткі троянди. Конверт — каталог та умови.

Віталій Миколайович Каньовський,
с. Кугаївці, Чемеровецький р-н,
Хмельницька обл., 31632, тел. 8 (03859) 9-86-19

...інкубаційні яйця добових курчат, молодняк порід: кохінхін чорний, голубий, брама куріпчаста, золотиста, світла, темна; орпінгтон різних окрасів, юрловські голосисті, орловські ситцеві, фавероль (лососева), нью-джерсі, цесарки, павичі, молодняк кролів: фландр, каліфорнійські, рекс-кастор, в'єтнамські свині.

С.М. Гезун,
вул. Шевченка, 162-а,
с. Родниківка, Уманський р-н,
Черкаська обл., 20300, тел. 8 (050) 38-38-288

...молодняк в'єтнамських свиней.
8 (04463) 2-21-95

...жоржини. Конверт — каталог.

В.Ф. Федорів,
с. Братківці, Тисменицький р-н,
Івано-Франківська обл., 77462

...сортові тюльпани. Вигонка. Помірні ціни.

Сергій Лукич Васильєв,
с. Лозанівка, Приморський р-н,
Запорізька обл., 72151

...щорічно оновлювана колекція найновіших, найкращих, великоплідних сортів суниць, малини, смородини, аґрусу. Опт, роздріб, поштою.

Володимир Федорович Нікіпєлов,
вул. Шевченка, 76, с. Тубільці,
Черкаський р-н, Черкаська обл., 19611

...тюльпани (50), початківцям передбачені знижки, замовляйте спецкаталог. Чесність гарантую. Підписаний конверт — каталог.

Г.М. Караваєв,
вул. Батюка, 62-80, м. Слов'янськ,
Донецька обл., 84116

...лілії (25), тюльпани (200), багаторічники. Конверт — каталог.

Є.П. Яшкова,
2-й Овражний пров. 39,
м. Рені, Одеська обл., 68800,
тел. 8 (04840) 4-41-44, 8 (097) 238-90-62

...створіть свою справу! Безпрограшний шанс для бажаючих зайнятись надприбутковим бізнесом у новій галузі тваринництва! Швидка окупність, обіг капіталу — 120 днів. Реальна можливість заробити від 29 600 грн. за виробничий рік із зайнятої ділянки всього 100 кв. м. Взаємовигідна програма співпраці: гарантія збуту та організаційна підтримка! Ознайомлення з бізнес-проектом — безоплатно. Надішліть листа (вкладіть конверт із з/а).

Петро Володимирович Кузьмич,
а/с 116 "Д", вул. Володимирська, 101,
м. Ковель, Волинська обл., 45006

В'єтнамські міні-свині.
Тел. 8(066) 256-25-79

...бджоли, сім'ї-відводки.
Ірпінь, 92-9-31

...лущильна, жарочна, сушильна машина соняшнику (вівса) на козинаки, олію.
Тел. 8 (04352) 28-301

Сходи в нашому домі

Нині існує величезна кількість конструкційних рішень сходів. Деякі з них зображено на рис. 1—5.

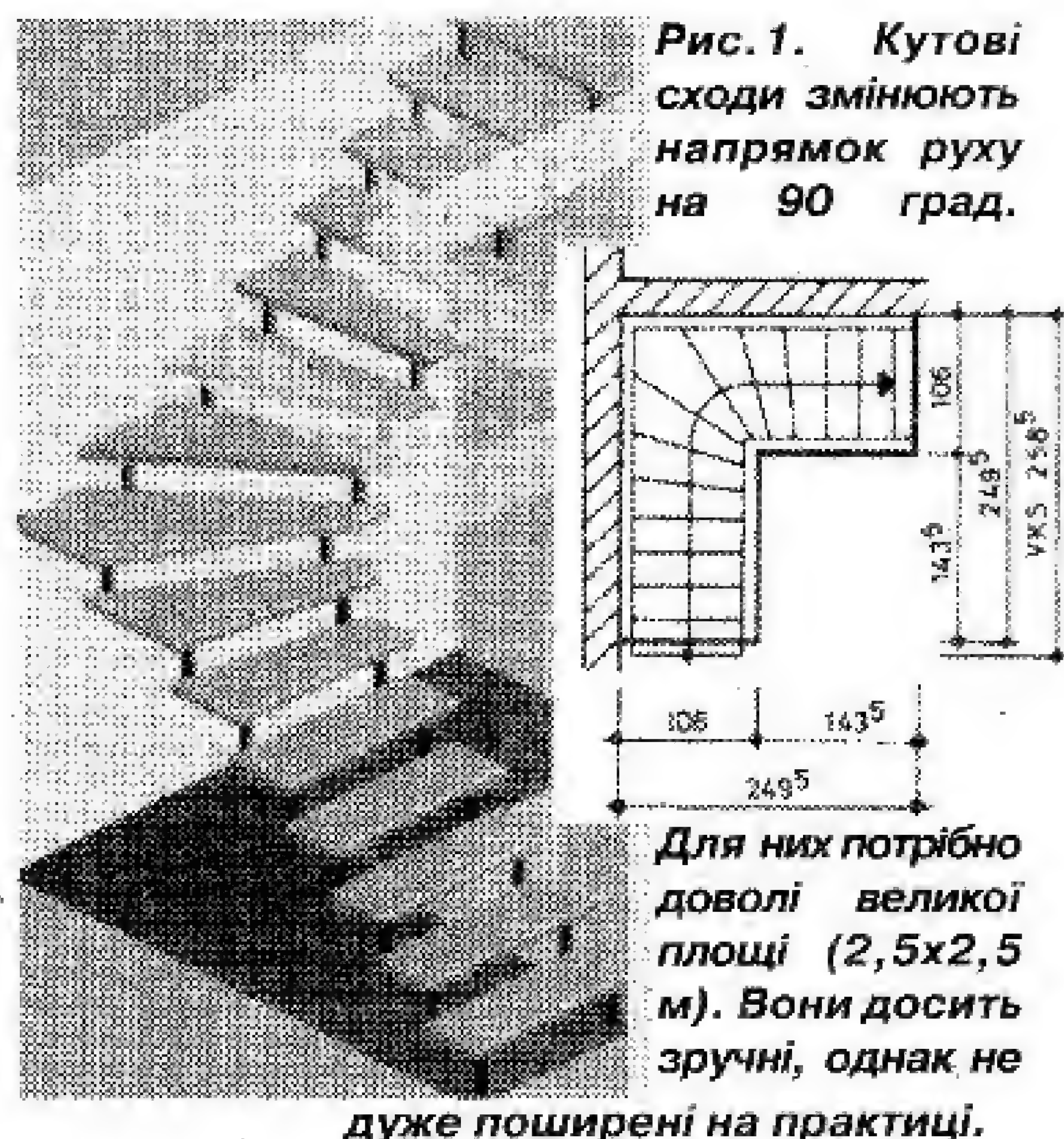

***Рис. 1.** Кутові сходи змінюють напрямок руху на 90 град. Для них потрібно доволі великої площі (2,5х2,5 м). Вони досить зручні, однак не дуже поширені на практиці.*

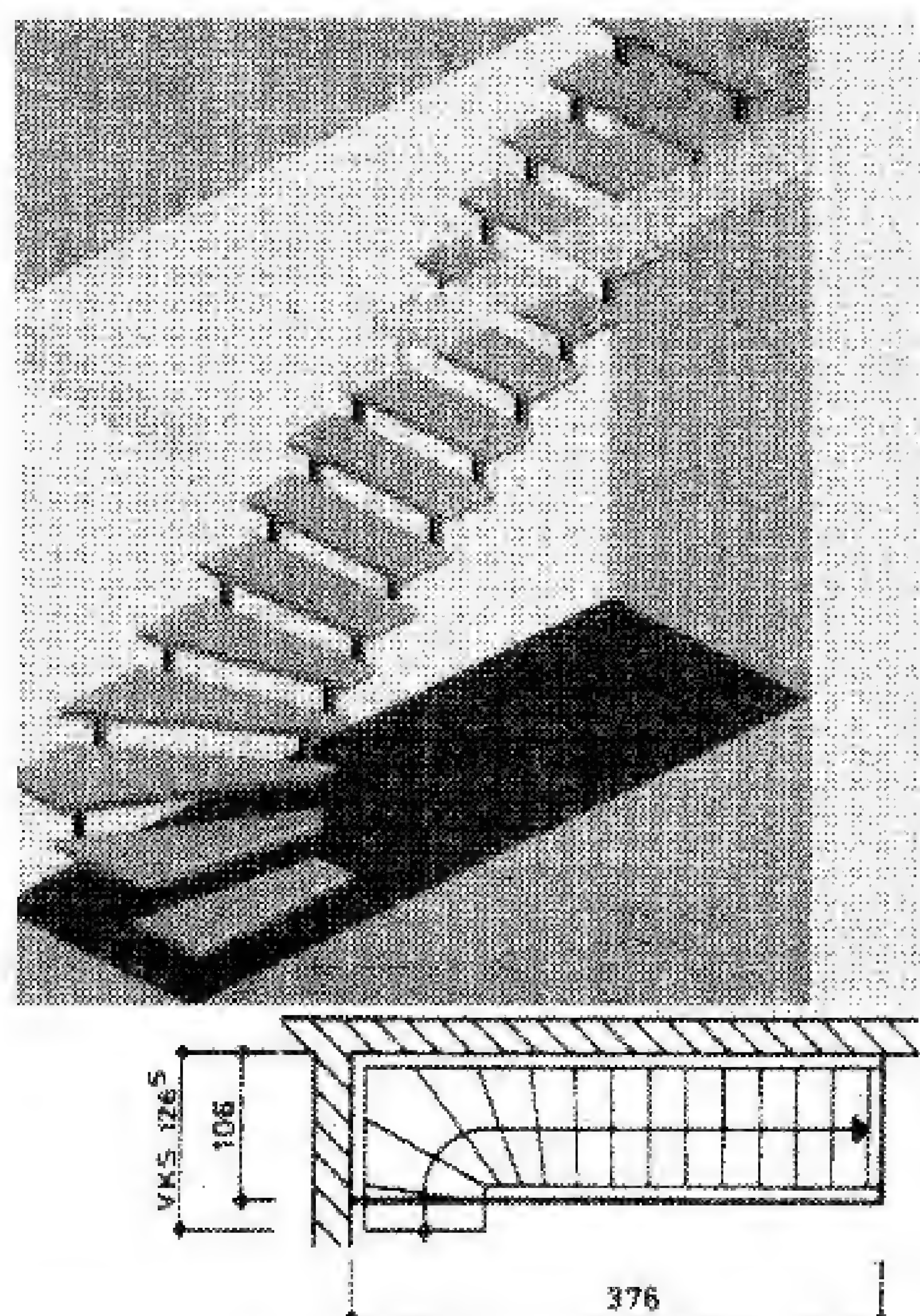

***Рис. 2.** Сходи, що змінюють напрямок руху на чверть повороту. Вони потребують мало площі для встановлення.*

Сходи можуть бути також одно- або двомаршевими (рис. 6,а,б). Основні елементи сходів зображено на рис. 7.

Довжина сходів, виходячи з їх безпечності та зручності, повинна бути обмежена максимально 20 східцями. У приватних оселях, як правило, роблять 14—16 східців. Якщо висота між поверхами до 2,9 м, то встановлюють один марш сходів.

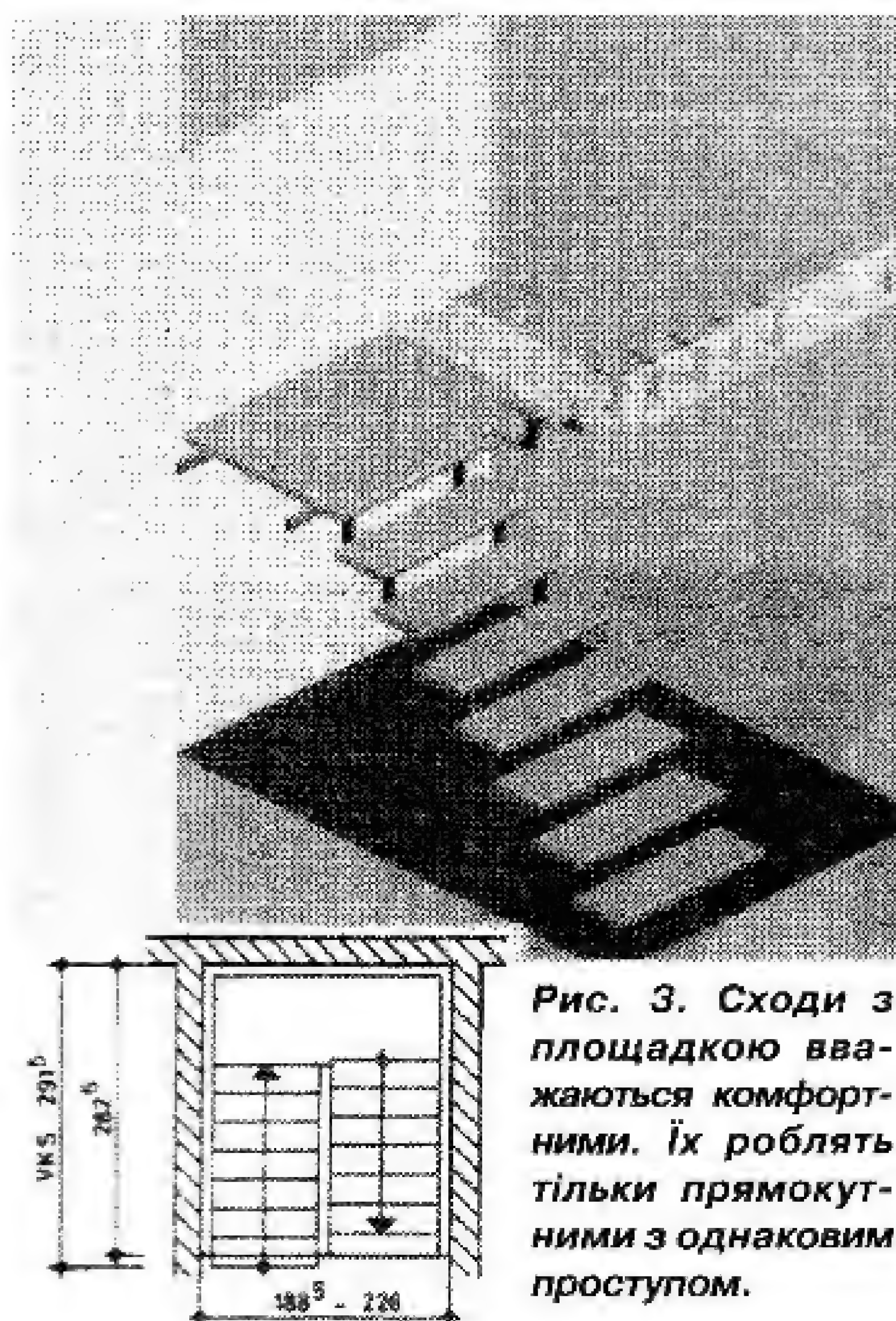

***Рис. 3.** Сходи з площадкою вважаються комфортними. Їх роблять тільки прямокутними з однаковим проступом.*

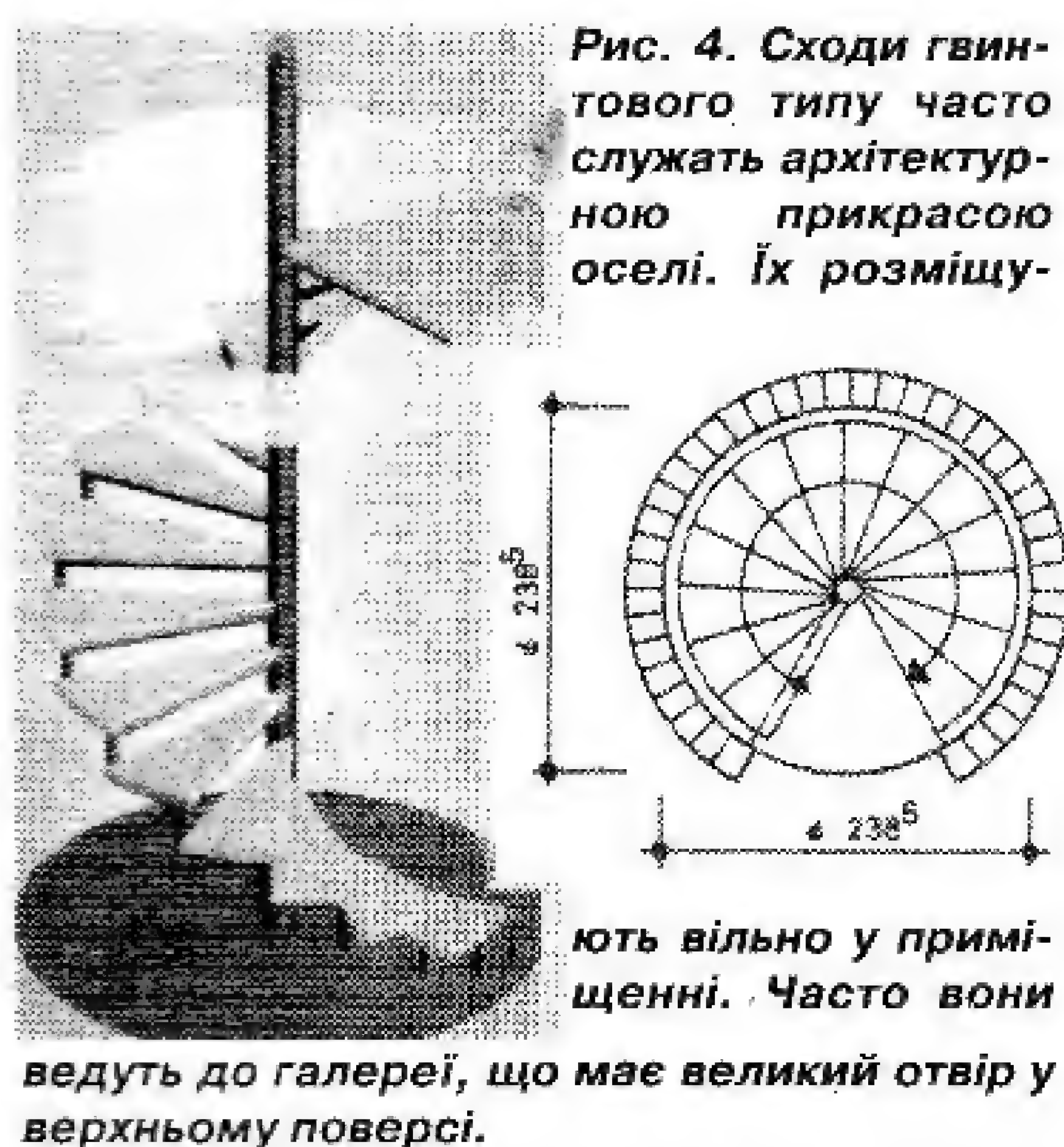
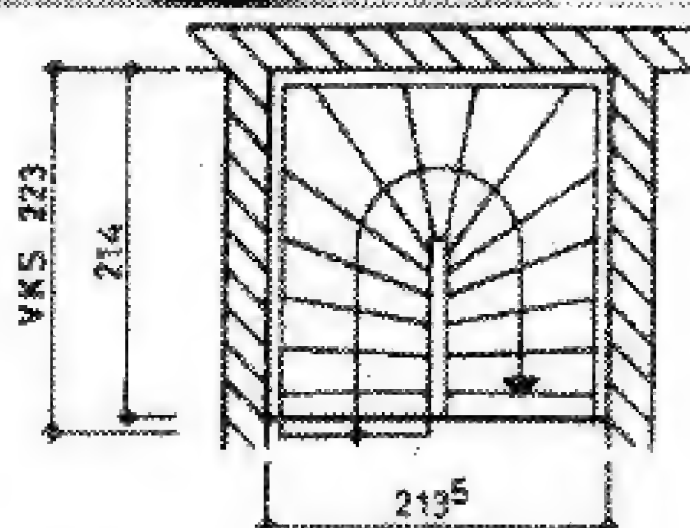

***Рис. 4.** Сходи гвинтового типу часто служать архітектурною прикрасою оселі. Їх розміщують вільно у приміщенні. Часто вони ведуть до галереї, що має великий отвір у верхньому поверсі.*

Рис. 5. Сходи змінюють напрямок руху на 180 град. Дві третини східців трикутної форми. Для їх встановлення необхідно мати площу 2 х 2м.

У разі більшої висоти, влаштовують проміжну площадку. Ширина сходів має бути мінімум 1 м. Щоб вона не була меншою за 1 м, потрібно враховувати ширину перил, які зменшують загальну ширину сходів. Тому рекомендується сходи робити шириною 1,1 м, щоб прохід по сходах, з врахуванням товщини перил, становив не менш як 1 м. Під час проектування сходів необхідно також враховувати, що в майбутньому виникне необхідність піднімати на другий і опускати на перший поверх меблі, а також тривалий час ходити сходами.

Висоту між східцями обчислюють, поділивши висоту між поверхами на кількість східців. Найзручнішою є висота між 14 і 18 см.

Безпечне і зручне пересування по сходах залежить, у першу чергу, від кратності підйому. Щоб визначити цю кратність, приймають довжину кроку дорослої людини на рівній ділянці 63 см. У разі підйому вверх довжина кроку зменшується вдвоє. Звідси виводять таке правило:

2 х висота між східцями (присхідець) + ширина східця (проступа) = 63 см.

З цієї формули випливає, що при меншій висоті між східцями потрібна більша площа проступа. Цю залежність можна продемонструвати так:

Висота між східцями, см	Ширина проступа, см
14,0	35
14,5	34
15,0	33
15,5	32
16,0	31
16,5	30
17,0	29
17,5	28
18,0	27

Якщо висота між поверхами більша за 2,9 м, то необхідно використовувати таку залежність:

З журналу "Наш дім"

Висота між східцями, см	Ширина проступа, см	Кількість східців	Довжина сходів, м
18	27	16	4,32
17	29	17	4,93
16	31	18	5, 58

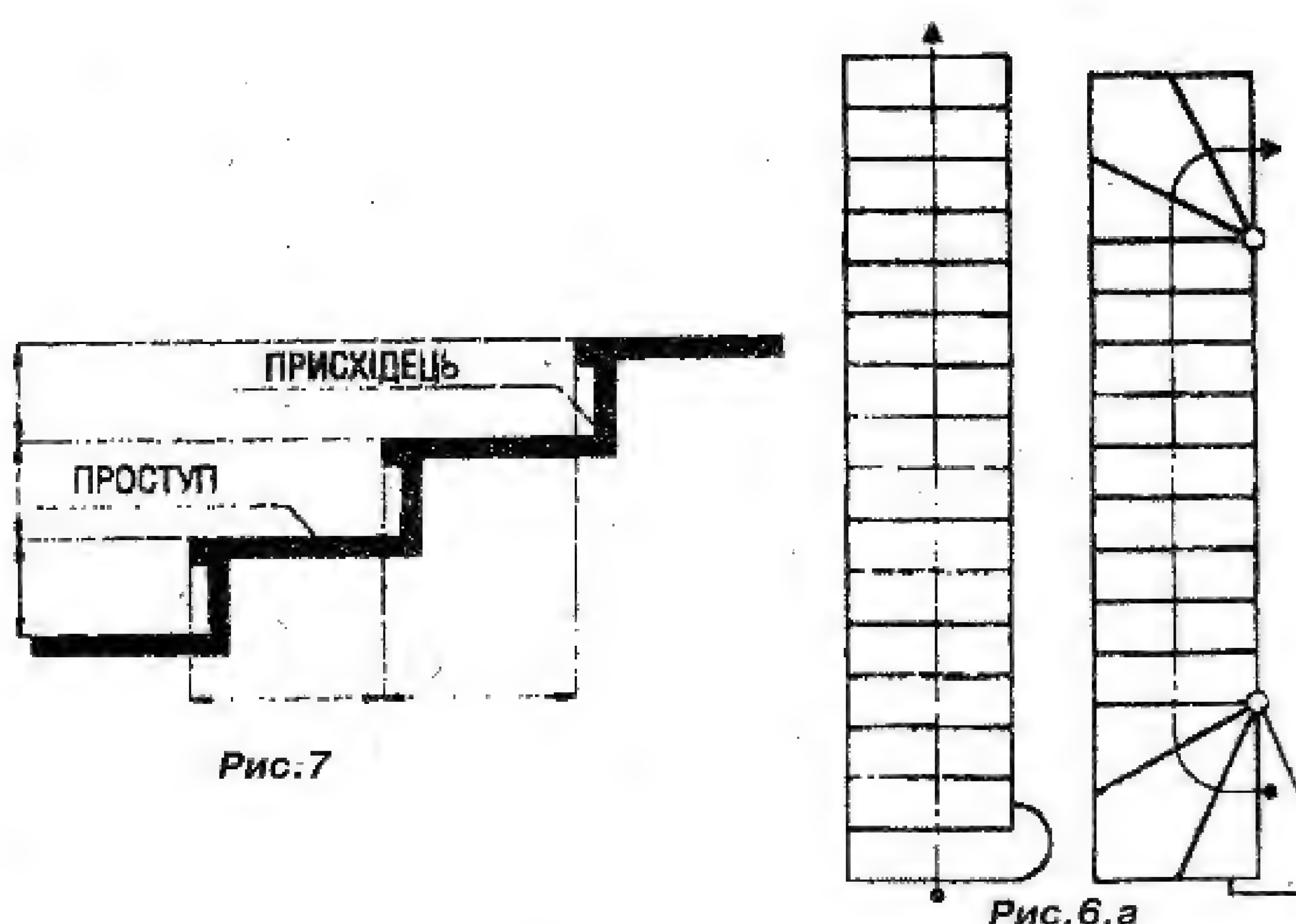

Рис.7

Рис.6,а

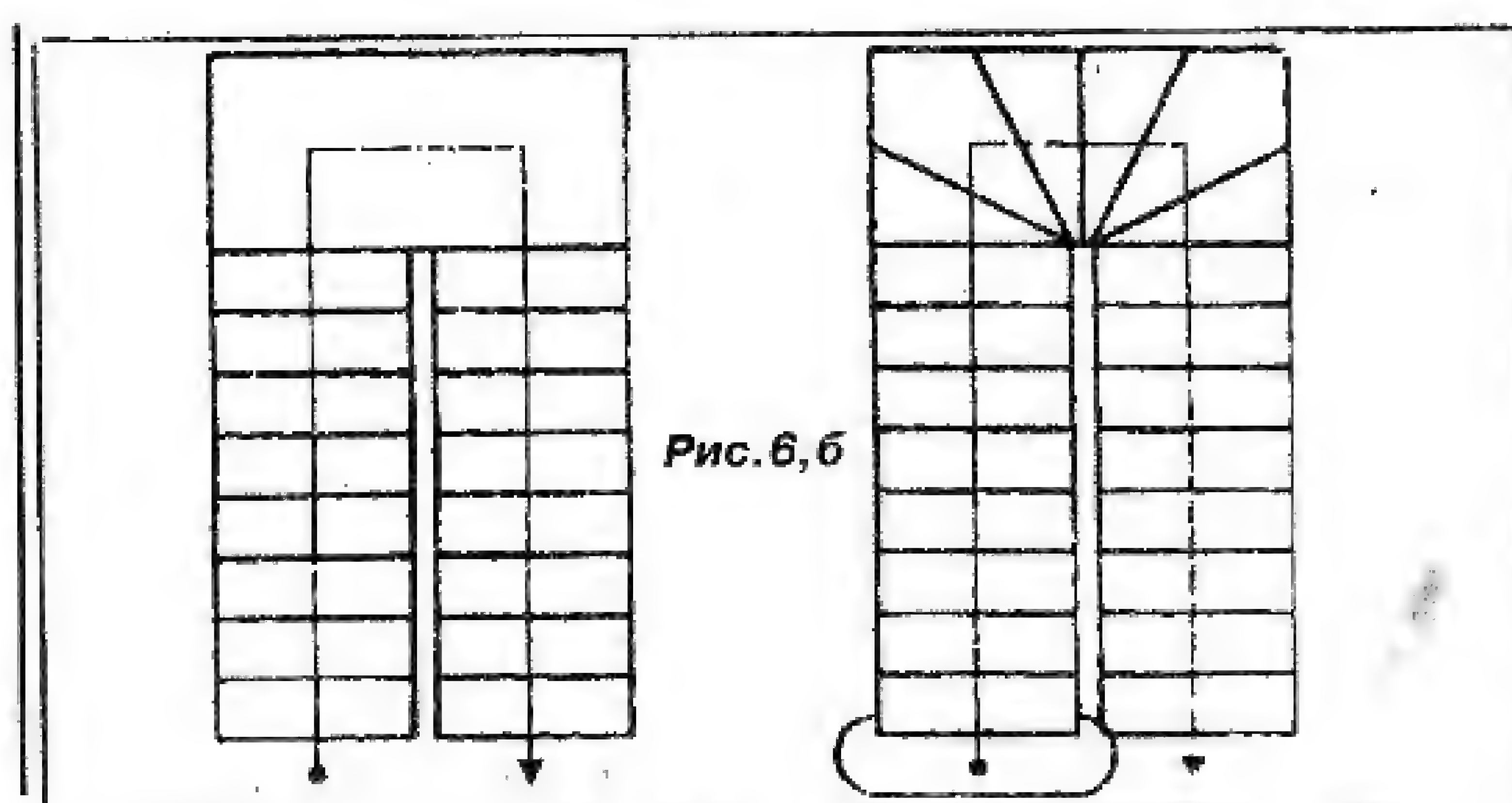

Рис.6,б

Безпечність сходів менше залежить від висоти між східцями, а більше — від ширини проступа, оскільки при його ширині, меншій за 26 см, нога не повністю ступає на проступ.

Висота від проступа сходів до нижньої точки елемента будівлі не допускається меншою за 2,1 м, тобто людина має вільно підніматись по сходах, не створюючи для себе небезпеки.

Висота перил від східця до їх верхньої точки повинна становити 1 м.

Під час планування сходів дуже важливо ув'язати їх верхню і нижню частини з відповідними поверхами, оскільки на першому та другому поверхах може бути різна товщина покриття. Це може спричинити нерівності в стикуванні, а, можливо, й повну неув'язку геометрії сходів.

При цьому важливо визначити точку повороту сходів, через яку проходить їх нижня лінія і починається верхній проступ (рис. 8). Тому рекомендується нарисувати на папері в масштабі 1:10 розміщення сходів по висоті будинку, щоб під час виготовлення уникнути їх нарощення. Як бачимо, композиційних прийомів побудови сходів може бути дуже багато. Деякі їх приклади наводять також німецькі спеціалісти. Так, гвинтові сходи (рис.9, 10) добре вписуються в інтер'єр приміщення і є завжди привабливими. Однак, окрім будівельної естетики та необхідного комфорту, має значення наявність необхідної площі для влаштування таких сходів. Гвинтові сходи завжди виглядають ефектно, але ширина східців у них невелика. Наприклад, у ніші розміром 2 х 2 м і ширині сходів від 80 см можна спланувати проступ шириною всього 24 см. Тому експерти радять для гвинтових сходів виділяти площу діаметром мінімум 2,3 м. Якщо ж у домі мають жити різні покоління людей, то для дітей роблять додатковий поручень на висоті 70 см, а між східцями прилаштовують відповідні планки, щоб дитя не могло пролізти (рис. 10). Якщо у приміщенні мало місця, то німецькі спеціалісти пропонують сходи, зображені на рис. 11. У цьому випадку треба вибирати між комфортом і наявною площею. Можлива конструкція сходів, коли вони піднімаються до стелі, а люк щільно закривається кришкою, що економить тепло у приміщеннях (рис.12). Якщо у стелі можна зробити лише невеликий отвір, то пропонуються сходи, наведені на рис. 13. Такі сходи часто роблять з бука або сосни. На рис. 14 наведені сходи, в яких елементи регулюються за висотою і переставляються на потрібний бік. Східці виконані з деревини товщиною 40 мм. Сходи, що також економлять простір, зображені на рис. 15. Їх можна робити з 12 східцями для висоти між поверхами 280 см і з 13 — для висоти 310 см. Сходи можна також відповідно прикрашати килимами (рис. 16).

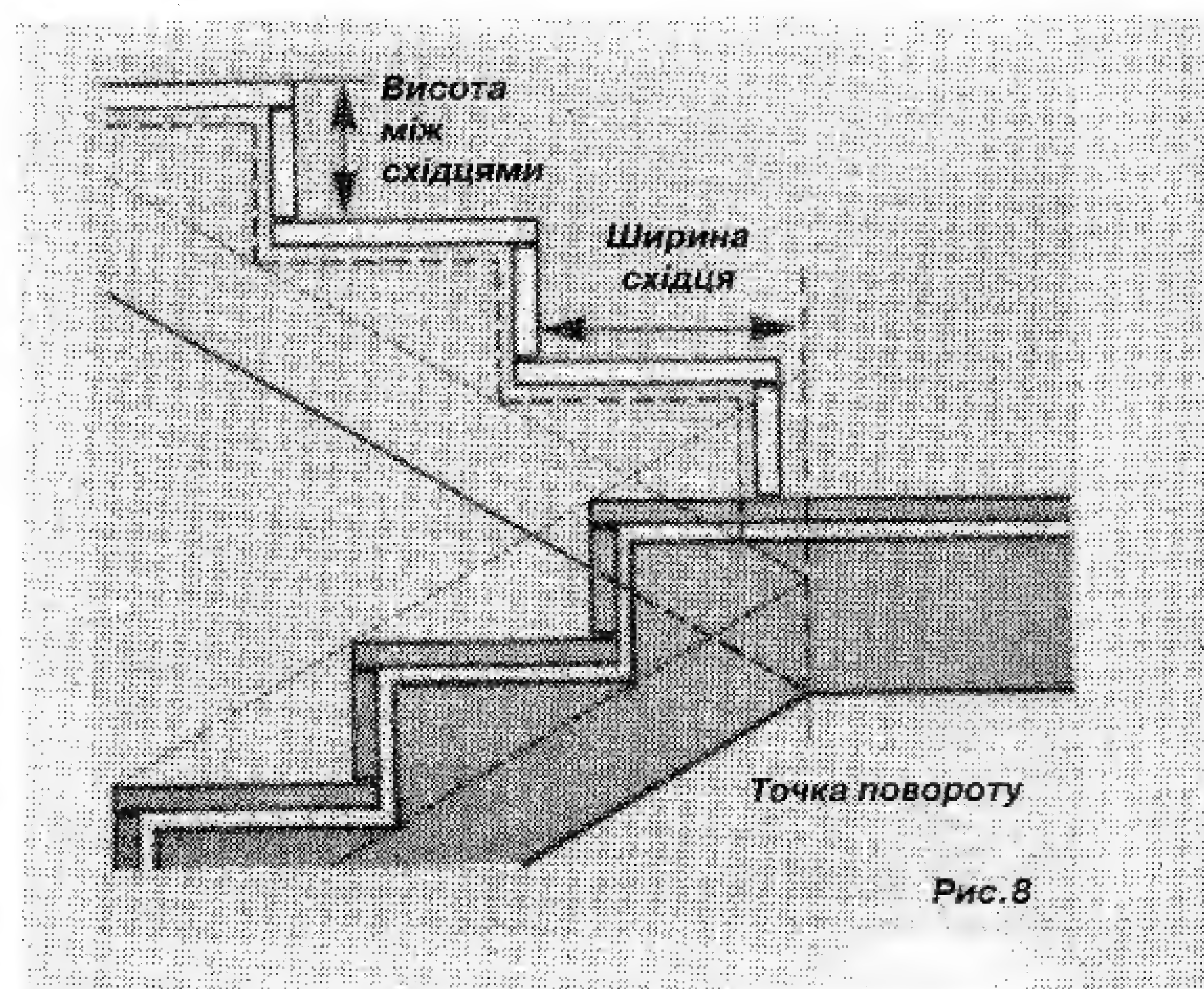

Рис.8

На рис.17 зображено дерев'яні сходи з точковими перилами. Для сходів можна вибрати породу дерева, що гармонійно поєднується з інтер'єром оселі. Поверхню дерева доцільно обробляти екологічно чистим лаком, що не містить формальдегіду. Вирішуючи питання економії житлової площі, не слід забувати про простір, що утворюється під традиційними прямими сходами. Влаштувати там комірчину для будь-якого домашнього мотлоху — ось найпростіший, але не кращий варіант. Пара крісел серед декоративного папоротника створять затишний куточок для приватних бесід. Менш романтично, але корисніше буде використати цей простір під мінімайстерню, стелажі для книг, нарешті, під вбудовані шафи для суконь. Конкретний приклад використання такого простору зображено на рис. 18.

З журналу "Наш дім"

Рис.9. Східці сходів можна обкантувати жерстю.

Рис. 10. Використання деревини і сталі надає сходам сучасного вигляду.

Рис.12

Рис. 11. Сходи економлять площу, вони посередині з'єднані шарнірами і тому легко складаються.

Рис.13

Рис.14

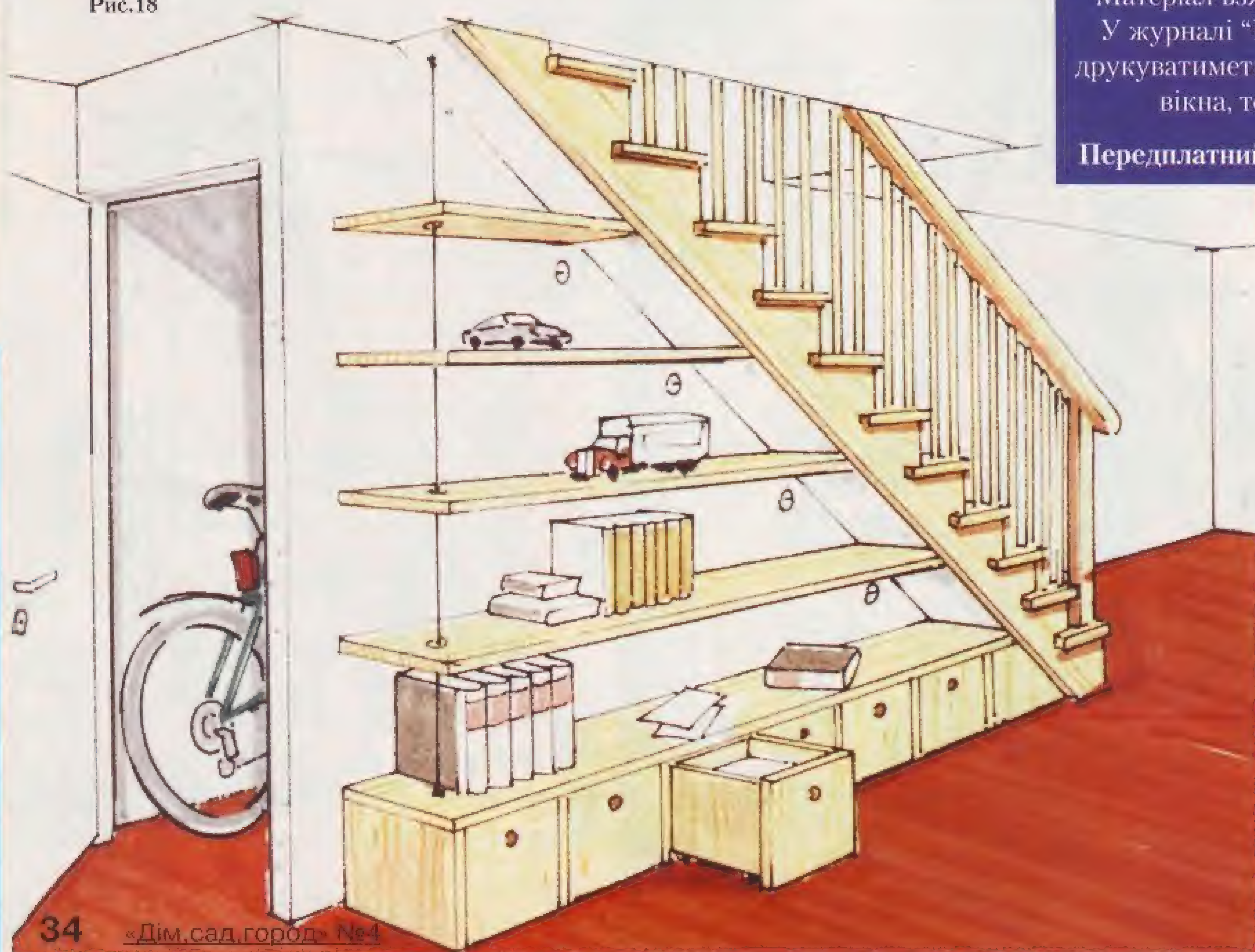

Рис.15

Рис.17

Рис.16

Матеріал взято з журналу "Наш дім".
У журналі "Наш дім" №2 за 2005 рік друкуватиметься матеріал про альтанки, вікна, теплиці... І не тільки!

Передплатний індекс журналу – 74453

Рис.18

Слід зазначити, що дизайн сходів, їх розміщення і оздоблення дрібними інтер'єрними деталями майже не має обмеження для фантазії дизайнера в тандемі з господарем. Успіхів Вам! І візьміть для себе найкраще!

Переклад з німецької
П. П. Власа

СУНИЦЯ: САДІТЬ ПЕРСПЕКТИВНІ СОРТИ

Суниця садова — найпоширеніша ягідна культура в Україні. Часто в народі суницю невірно називають полуницею (рос. — клубніка). Але полуниця промислового поширення не набула, позаяк ягоди у неї дуже дрібні, масою менше 5 г і врожайність значно нижча, ніж у суниці.

Як свідчить сучасна медицина, найпростіший спосіб пригасити негативні емоції та позбутися нервового напруження — смачна і красива їжа. Влітку лiпших за суницю ліків для душі і тіла придумати важко. Адже здавна відомо, що ця ягода — могутній антидепресант, допомагає нормалізувати діяльність серцево-судинної системи, шлунково-кишкового тракту, печінки, нирок, позбавляє від набряків і болів у суглобах, позитивно впливає на діяльність гормональної системи, допомагає схуднути без шкоди здоров'ю. Одним словом, примушує злагоджено й чітко працювати всі системи нашого організму, а це — головна умова здоров'я. Суниці можна і потрібно споживати так багато, щоб вона за кілька тижнів стала набридати, але цього не станеться, бо набриднути вона не зможе ніколи.

МОРФОЛОГІЧНІ ТА БІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СУНИЦІ

Суниця — вічнозелена, багаторічна трав'яниста рослина. Вона має два типи стебел: короткі, завдовжки до 10 см, які називають ріжками, та довгі повзучі — вусики, які утворюються в основному після достигання врожаю. Ріжки мають щорічний приріст — не більше 2 см. Вони виростають з верхніх бокових бруньок у другій половині літа. Під час зрізування надземної частини куща ріжки виростають із сплячих бруньок, розміщених на кореневищах (підземному стеблі). Кожний ріжок закінчується сердечком, з якого навесні виростає суцвіття та розетка листків.

Протягом вегетації на рослинах суниці постійно утворюються нові та поступово відмирають старі листки, котрі, засихаючи, залишаються на рослині. Підземна частина являє собою коротке і розгалужене кореневище, яке є підземним стеблом, і мичкувате коріння. Коренева система розташовується, головним чином, на глибині до 30 см і лише окремі корені проникають до 100 см. Найвищі врожаї коренева система забезпечує 1—3-річним рослинам.

Улітку за спекотної посушливої погоди низькорослій суниці дуже важко витримувати високі температури без поливів. Взимку, щоб краще зберегти зелене листя при зниженні температури за відсутності снігу, насадження суниці вкривають різноманітним легким сухим утеплювальним матеріалом (листям дерев, глицею, соломою тощо), котрий не злежується. Інакше може бути ще гірше, ніж без укриття — кущі суниці під час зимових відлиг з дощами випріють. Рано навесні відмерлі листки акуратно, щоб не пошкодити рослини, згрібають граблями.

Розетки, котрі утворюються влітку на вусиках, використовують на розсаду (особливо ті, котрі вкорінилися на вусику ближче до материнської рослини). Зайві вусики необхідно регулярно видаляти, щоб не послаблювати кущі суниці на грядці.

Усі сорти суниці самозапильні, але за перехресного запилення у них покращується зав'язування ягід, підвищується їх якість і збільшується урожайність. Тому за умов присадибного садівництва доцільно вирощувати кілька сортів різних строків достигання. Від початку цвітіння до початку достигання ягід минає близько 20 днів. За строками достигання сорти поділяють на ранні, середньоранні, середні, середньопізні та пізні. Бувають сорти з дуже великими ягодами (більше 60 г), великими (30—60 г), середніми (15—30 г) і дрібними (менше 15 г).

Суниця росте і добре плодоносить майже на всіх типах ґрунтів. Найвищу врожайність забезпечують легкі за механічним складом чорноземи зі слабокислою реакцією (pH 5,5—6,5). В окремі роки дерново-підзолисті глинисто-піщані ґрунти з достатнім вмістом мінерального живлення дають рекордні врожаї. Вологість ґрунту й повітря залежить насамперед від природно-кліматичної зони. Але високі й постійні врожаї одержують лише за умови рівномірного забезпечення ґрунту вологою на глибину розміщення основної маси кореневої системи. Суниця особливо потребує поливів у фазах цвітіння, формування врожаю, збирання ягід і диференціації бруньок. З іншого боку, суницю не слід висаджувати на ділянках, котрі навесні або після сильних дощів підтоплюються водою, а глибина залягання підґрунтових вод має бути не менше 60 см від поверхні ґрунту. Рослини суниці можуть пристосуватися до різних ґрунтово-кліматичних умов, але посухостійкість їх дуже низька. Найменш стійкі до посухи кущі суниці у фазах цвітіння та плодоношення.

Що стосується морозостійкості, то суниця успішно витримує низькі температури у зимовий період за наявності снігового покриву. Якщо ж снігу немає, то за температури нижче мінус 15°С рослини частково підмерзають. Краще перезимовують сильні рослини. Тому на добре доглянутих ділянках, де рослини в достатній кількості забезпечені елементами живлення, вологою, світлом, захищені від хвороб і шкідників, морози завдають меншої шкоди.

Весняні заморозки під час цвітіння пошкоджують квітки і навіть бутони. Особливо від заморозків страждають ранні сорти.

Навесні за середньодобової температури 5—8°С суниця розпочинає ріст. Через два тижні від початку вегетації з'являються квітконоси, а ще через два тижні, коли середньодобова температура досягне 12—15°С, розпочинається цвітіння.

Ягоди суниці різних сортів (по колу зліва направо): Гігант Джорнея, Референта, Ерліглоу, Богота, Гігантелла Максі, Великобританія, Маршалл.

СОРТИ

Що стосується сортів суниці, то слід відзначити, що навіть з урахуванням світової колекції ідеального сорту не існує. Кожний сорт має свої

переваги й недоліки. Нові сорти суниці повинні забезпечувати високу врожайність, великоплідність, дружнє достигання ягід, мати високі поживні якості, транспортабельність, а рослини мають бути стійкими до хвороб, шкідників, а також зимо- та посухостійкими.

Суниця садова великоплідна буває одноразового плодоношення, ремонтантна (дворазового плодоношення: навесні і восени) та нейтрального світлового дня (безперервного плодоношення протягом періоду з травня по жовтень).

Із власного 25-річного досвіду вирощування суниці вважаю кращими на даний час такі сорти.

Суниця садова великоплідна **одноразового плодоношення:** ранні сорти — Прем'єра московська, Ольвія, Хоней, Біг Бой, Ерліглоу, Ларемі, Ельвіра, Кент, Дарунок вчителю; середньоранні — Гігант Джорнея, Тудла, Московський гігант, Дукла, Ельдорадо, Марлейт; середні — Маршалл, Польський велетень, Старк Крімсон Кінг, Корона, Солодкий Чарлі, Мадам Муто; середньопізні — Гігантелла Максі; Богота, Лорд, Чендлер, Хуммі Гранде; пізні сорти — Чомора Турусі, Гігантелла японська, Вебеніл, Великобританія, Триплоїд.

Суниця садова великоплідна **ремонтантна:** Рюген, Женева, Кардинал.

Суниця садова великоплідна **нейтрального світлового дня:** Проф'южен, Референта, Вест Хем, Королева Єлизавета, Брайтон, Сельва, Триб'ют.

Із сортів суниці нейтрального світлового дня найкращим вважаю сорт Проф'южен (Франція) — цей сорт має найсолодші і найзапашніші (з ароматом лісової суниці), великі (до 60 г), видовжено-конічні (перші — гребінчастої форми), транспортабельні ягоди. Дає надранній урожай (плодоносить з травня по жовтень), дуже урожайна — за сезон кущ забезпечує в середньому до 2 кг ягід. Зимостійка, доволі стійка до хвороб і шкідників. Поширення суниці Проф'южен стримується слабкою вусоутворювальною здатністю і, відповідно, обмеженою кількістю розсади після вступу в повне плодоношення.

При розмноженні даного сорту, для збільшення кількості вусів, необхідно на кущі видалити всі квітконоси. Добре розмножується також поділом куща. Як і всі сорти безперервного плодоношення, вимагає додаткових підживлень влітку і поливів у посушливі періоди.

Із сортів суниці садової великоплідної одноразового плодоношення рекомендую вирощувати: надранні сорти — Прем'єра московська (Росія) та Ерліглоу (США); середньоранні — Гігант Джорнея (США) і Дукла (Голландія); середні — Маршалл (США) і солодкий Чарлі (США); середньопізні — Гігантелла Максі (Голландія) і Богота (США), пізні — Чомора Турусі (Японія) та Великобританія (Англія).

ХАРАКТЕРИСТИКА СОРТІВ

Ерліглоу (США). Новий сорт дуже раннього строку достигання. Ягоди конусоподібної форми, масою до 60 г, щільні, темно-червоні, запашні, солодкі, смачні, дуже транспортабельні. Кущ могутній, високий, добре розмножується (дає багато вусів). Стійкий до хвороб і шкідників, морозо- та посухостійкий. Ягоди починають достигати з 20 травня (на кілька днів раніше, ніж у сорту Десна), а також переважає Десну за врожайністю та стійкістю.

Гігант Джорнея (США). Новий сорт середньораннього строку достигання. Вважаю цей сорт одним із найперспективніших. Це дійсно гігант, але не за масою ягід, а за якістю

Ягоди сорту Чомора Турусі.

та стійкістю. Сорт дуже високоврожайний, має ягоди темно-червоного кольору з яскраво-жовтими крапками, красивої округловидовженої веретеноподібної форми, надзвичайно щільні, солодкі, масою до 80 г, відмінно транспортуються, можуть зберігатися кілька днів. За щільністю й транспортабельністю ягід може зрівнятися з сортом Чомора Турусі, але переважає його, а можливо є найкращим на сьогодні, за стійкістю до хвороб і шкідників та посухо- й морозостійкістю. Кущі могутні, високі, листки великі, темно-зеленого забарвлення, трішечки зігнуті човником. Ягоди починають достигати на початку червня, дає стабільні щорічні врожаї, позаяк, на відміну від вітчизняних сортів, під пізньовесняні заморозки практично ніколи не потрапляє. Ягоди дуже красиві, мають товарний вигляд, вирівняні за величиною, дрібних практично не буває.

Маршалл (США). Середнього строку достигання, один із найврожайніших сортів. Ягоди ширококонічної форми, великі (до 90 г), транспортабельні. Визначальна особливість сорту у формі ягід — це заокруглення на верхівці із увігнутим всередину ягоди носиком. Стійкий до хвороб і шкідників, посухо- і морозостійкий. Цей сорт тепер дуже швидко поширюється по всій Україні, позаяк його розсада завжди має кращий вигляд від усіх інших, має могутній пучок коренів, великі яскраво-зелені листки. Крім того, кущі дають багато вусиків з розетками, що добре вкорінюються. Ще особливість сорту: має великі кущі із світло-зеленим листям, товсті квітконоси під час цвітіння утримують квітки над кущем, а пізніше, коли наростає зав'язь, квітконоси згинаються і ягоди повністю ховаються під великими листками всередині куща. Із недоліків сорту слід відзначити, що у порівнянні з іншими описаними сортами, на мій смак, ягоди менш солодкі та врожайність нарощується повільніше, досягаючи максимуму аж на третій рік після садіння. Масове достигання ягід настає після 10 червня.

Богота (США). Середньопізнього строку достигання, дуже врожайний сорт, ягоди ширококонічні, часто пласкі, у формі гребінця, великі (до 80 г), транспортабельні, мають відмінні смакові якості. (Цей сорт часто плутають зі старим сортом Богота (Данія), котрий має нижчу врожайність та дрібніші ягоди). Кущ могутній, високий, добре розмножується. Рослини стійкі до хвороб і шкідників, морозо- та посухостійкі. Порівняно із сортом Гігантелла Максі має вирівняніші за масою ягоди (у Гігантелли Максі перші ягоди дуже великі — до 110 г, а останні — дрібні) і вищу врожайність.

Чомора Турусі (Японія). Сорт пізнього строку достигання, найвеликоплідніший, перші ягоди масою до 130 г і мають форму широкого гребеня (як великий вареник), а останні ягоди ширококонусоподібні, дрібних практично немає. Вони мають красиве забарвлення, солодкі, щільні, відмінно транспортуються, можуть зберігатися кілька днів. Кущі могутні, з великими листками. У цього сорту найтовстіші вусики; дає якісну розсаду. Сорт дуже врожайний,

високостійкий до хвороб і шкідників, посухо- та морозостійкий. Для досягнення кращих показників вимагає високої агротехніки вирощування (догляд, удобрення, полив). Даний сорт створює прекрасну пару разом з сортом Гігант Джорнея, вони мають оригінальну красиву форму ягід, що дуже різняться між собою, ягоди відмінного смаку, високотранспортабельні, стійкі, але різних строків достигання. Два ці сорти забезпечують ягодами з початку червня до середини липня.

САДІННЯ ТА ДОГЛЯД ЗА РОСЛИНАМИ СУНИЦІ

Суниця добре росте і плодоносить за оптимального забезпечення грунту вологою. Вона негативно реагує на нестачу вологи у верхньому 20-сантиметровому шарі. В той же час її коренева система не витримує перенасичення водою верхнього шару і, відповідно, потребує повітропроникних легких родючих грунтів.

Для культивування суниці не використовують ділянки, котрі затоплюються водою навесні або під час дощів; крутосхили, які пересихають влітку; а також підніжжя схилів, що замулюються. На призначеній під суницю грядці підгрунтові води не повинні залягати ближче, ніж 60 см від поверхні грунту.

Грядка суниці сорту Гігант Джорнея.

Підготовка грунту полягає в перекопуванні ділянки, знищенні личинок травневого хруща і дротяника, боротьбі з бур'янами, внесенні добрив, розпушуванні та вирівнюванні верхнього шару грунту.

Приживлюваність рослин суниці залежить від якості підготовки грунту і його вологості, якості розсади, строків і техніки садіння, погодних умов як під час садіння, так і після нього. Для створення високопродуктивних насаджень необхідно садити оздоровлену розсаду або уважно відбирати рослини для садіння з товстим стеблом (діаметр близько 10 мм) і сильною мичкуватою кореневою системою завдовжки 7—9 см. Коли викопувати і пересаджувати розсаду з грудкою землі, то приживлюваність буде стовідсотковою.

Садити суницю можна навесні, влітку і восени. За будь-якого строку садіння, коли дотримуватися агротехнічних вимог, то приживлюваність буде доброю. У більшості областей кращим строком для садіння вважається ранньовесняний у перші дні польових робіт (початок квітня). При запізненні з садінням приживлюваність рослин знижується, особливо за посушливої весни.

В областях, де опади випадають рівномірно і температура повітря не дуже висока, добрі результати дає літнє садіння у серпні. Висаджені в цей час рослини до кінця вегетації добре розкущуються і в наступному році дають високий урожай. Осіннє садіння найліпше виконувати у першій половині вересня. Але слід зауважити, що за будь-яких строків садіння суницю краще висаджувати у похмуру погоду або у вечірні години, щоб не допустити підсихання коренів і в'янення рослин.

Суницю, зазвичай, вирощують рядами або смугами. При вирощуванні рядами відстань між рослинами в ряду близько 20 см, міжряддя — 50 см, урожай одержують більш великоплідний, а ягоди менше хворіють. Коли вирощують смугами, ширина смуги 20—30 см, відстань між смугами — 50 см. Урожай одержують вищий, але ягоди дещо дрібніші.

Для садіння використовують, як правило, укорінені розетки, котрі виростають на вусиках, беручи 2—3 перші дочірні рослини. Суницю розмножують також поділом куща, відокремлюючи ріжки з кореневою системою і листками.

Розмноження поділом куща використовують у тих випадках, коли розсади на вусиках ще мало або коли сорт суниці дає дуже мало вусиків. Розсаду поміщають у ямку, щоб у ній вільно розмістилися корені без загинань вгору, присипають кореневу систему грунтом і поливають (0,5 л води на кожну рослину). Висаджують на ту ж глибину, на якій розсада росла в маточнику. Верхівкову бруньку не присипають, вона має бути відкритою, інакше загниє. Під час заготівлі, перевезення і садіння розсади стежать, щоб корені не підсихали. Садівники-початківці помилково вважають, що висадивши рослини з більшою кількістю листя, вони швидше досягнуть успіху. Насправді ж легше приживлюються рослини, котрі мають 2—3 молодих листки, а в посушливих умовах у рослини залишають лише один листок. Після садіння рослини поливають і за необхідності поливи продовжують ще протягом 10 днів.

У перший рік росту суниці після висаджування розсади головну увагу звертають на створення добре розвинутих смуг шириною 20—30 см з відстанню між ближніми кущами у смузі не менше 10 см, або формують насадження у вигляді рядка з висаджених та дочірніх рослин з відстанню між кущами в рядку 10—20 см. Для цього розкладають вуса у потрібному напрямку, втискуючи коріння розеток у вологу пухку землю. Зайві вусики з розетками видаляють ще до їхнього укорінення, аби вони не виснажували маточні рослини.

Вважаю, що кожний садівник плекає в собі бажання обзавестись цією цінною ягідною культурою — суницею. Тож раджу — відразу обзаводьтеся чистосортною розсадою нових перспективних сортів, а не кочуючими від сусіда до сусіда непродуктивними старими сортосумішами, котрі дають мізерне цвітіння навесні, низькі врожаї дрібних, уражених хворобами ягід влітку і швидке розростання кущів з утворенням маси непотрібних вусів восени. Суниці також стосуються слова І.В.Мічуріна, що сорт вирішує успіх справи.

П.Г. Шумерук,
м. Київ

ПРИДБАННЯ І ТРАНСПОРТУВАННЯ НУТРІЙ

Перш ніж придбати нутрій, треба добре засвоїти основні правила поводження з цими тваринами. Нутрії швидко звикають до господаря. У деяких амоторів цих тварин вони живуть вільно в квартирі як домашні тварини, реагують на свою кличку, граються з дітьми і домашніми тваринами. Це охайні звірки, які не створюють неприємного запаху. Але поводитися з нутріями слід поособливому.

Цих звірів не треба карати, тому що вони це добре запам'ятовують. Щоб узяти нутрію в руки, треба її загнати (потіснити) у кут клітки, після чого рукою міцно вхопити за середину хвоста і підняти так, щоб від підлоги відірвалися тільки задні лапи, а передніми звірок має триматися за підлогу клітки (будиночка). Другою рукою беруть звірка під грудьми біля передніх лап, захопивши пальцями складку шкіри, тварину піднімають, відриваючи передні ноги від підлоги. Піймавши нутрію за хвіст, її не слід різко відривати від сітчастої підлоги, за яку вона схопилася, бо можна пошкодити пазурі на передніх лапах. Тримають звірів правою рукою за хвіст і задні ноги, пропустивши ліву руку між передніми лапами і захопивши шкіру на грудях. Відтак голова звірка має бути вище тулуба. Якщо звір поводиться агресивно, то його беруть тільки за хвіст і переносять у такому положенні до іншої клітки або проводять огляд. Молодняк ловлять за хвіст правою рукою і потім затискають їхню голову під пахвою лівої руки. Нутрій, які втекли, ловлять звичайним сачком з довгим держаком, у якому сітку замінюють на тканину, щоб звірі не заплутувалися. Треба додати, що в міру відпрацювання методики лову, огляду і перенесення нутрій звірівник знайде підхід до кожної дорослої тварини персонально, оскільки рідко трапляються звірі однакові за характером і звичками. Порісних самок відловлювати треба особливо обережно, їх не можна різко хапати за хвіст і довго тримати тільки за хвіст у вертикальному положенні, це може спричинити аборт.

Захват нутрії під час тої чи іншої операції.

Для транспортування нутрій застосовують будь-які ящики, оббиті зсередини сіткою або бляхою (дерево нутрії легко розгризають). Спеціальні ящики для транспортування одного звіра (450x400x400 мм) виготовляють з тесу. Кришку ящика роблять у вигляді рамки, обтягнутої сіткою з вічками 25 x 25 мм. На невеликі відстані нутрій переносять у сумках, мішках, кошиках тощо. Молодняк з одного виводка перевозять разом. Якщо звірі в ящику поводяться неспокійно, то ящики накривають будь-якою щільною темною тканиною.

Спосіб тримання та перенесення нутрій.

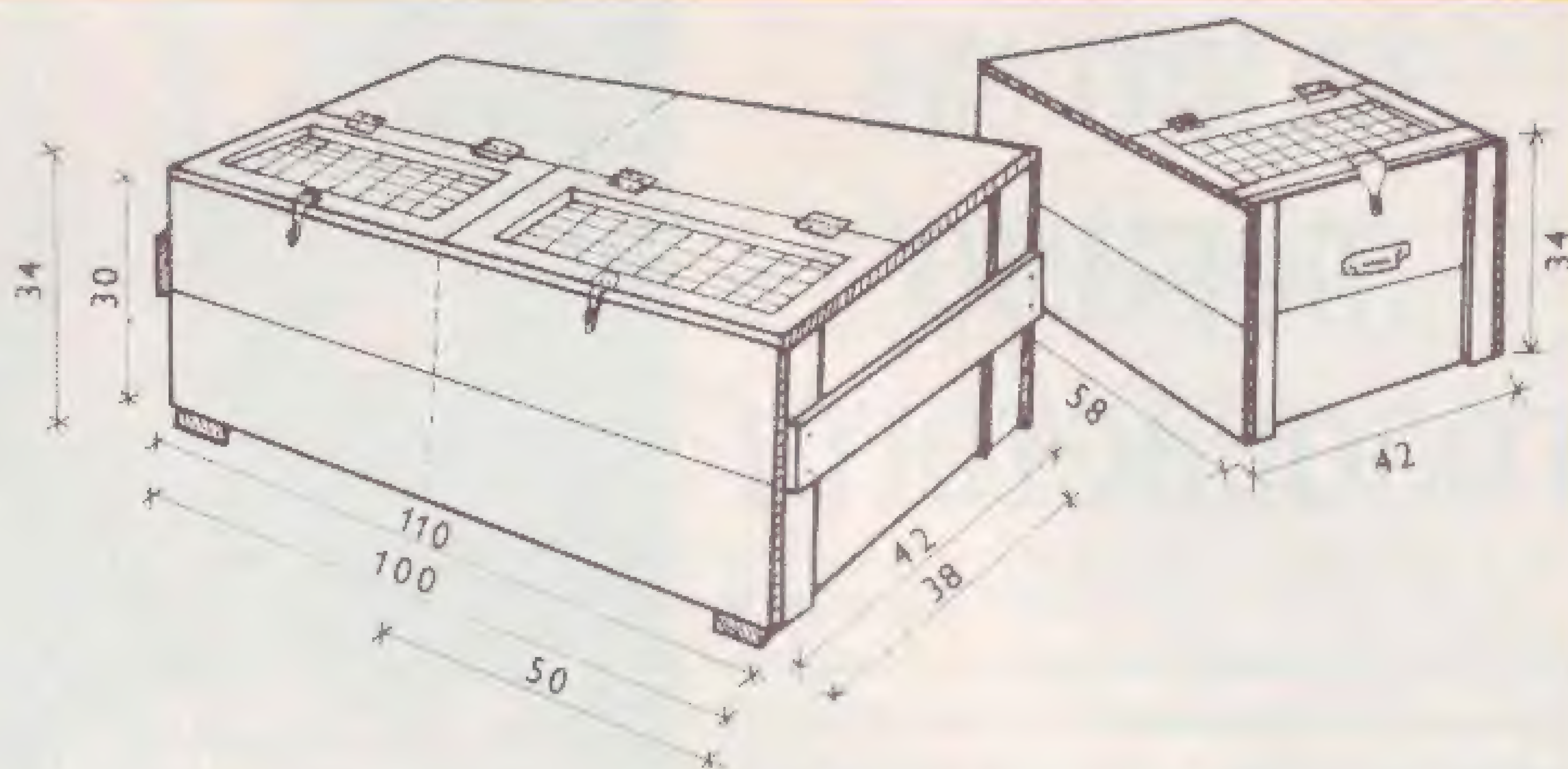
Працюючи з невідомими тваринами, звірівник завжди повинен бути уважним, оскільки нутрія має чудову реакцію і кусається дуже боляче, вона може навіть відкусити палець. Особливу агресивність проявляють лактуючі і вагітні самки, а також молодняк у групових клітках за недостатньої годівлі. Захисну реакцію викликає будь-який дотик до спини звіра, тому що в природі основні вороги нутрії нападають на неї зверху — єдине незахищене місце звірка, який сидить у воді.

Щоб між тваринами і майбутнім господарем склалися добрі взаємини, найкраще купувати тільки-но відлучених від матерів щенят. Вони швидко звикають до ласки хазяїна, його голосу, добре пізнають його і навіть можуть лащитися до нього. Однак є звірі, які не йдуть на тісний контакт з людиною, але під час вирощування таких нутрій з раннього віку між людиною та звірком установлюються нейтральні стосунки: нутрія не підходить близько, але і не кидається, а лише іноді невдоволено підвиває.

Купувати нутрій краще в спеціалізованих звірівницьких господарствах, що гарантують чистоту того або іншого колірного типу нутрій, видають ветеринарне свідоцтво, у якому засвідчується стан здоров'я тварин і благополуччя даного господарства щодо заразних захворювань. Можна купувати нутрій на виставках-продажах і, нарешті, просто на ринках. Гарні нутрії коштують дорого.

На відміну від кролів, купувати кілька самок нутрій нерентабельно, оскільки в нутрієвництві головна мета — виробництво шкурок; м'ясо є супутним, але далеко не другорядним продуктом. Заради м'яса нутрій розводять рідко, бо вони в цьому плані не можуть конкурувати з кро-

лями. Тому створення ферми з розведення нутрій вимагає суттєвих витрат, зокрема й на придбання тварин. Звичайно, можна заощадити і придбати щенят нутрій на ринку. Хоча ризик придбати хворих тварин відносно невеликий, та звірівник протягом декількох років одержуватиме в кількох поколіннях від своїх звірів кольорові "сюрпризи" у вигляді різноманітного забарвлення і відтінків шкурок, з яких важко буде вибрати однотонні шкурки для пошиття хутряних виробів. Купуючи нутрій у племінних господарствах, цих "сюрпризів" можна уникнути, оскільки кожен звірок має свій родовід. Утім, маючи поруч господарство з досвідченим звірівником, можна ризикнути придбати молодняк у нього і постійно консультуватися з ним.

Транспортні ящики для нутрій (розміри у см).

У Польщі у таких ящиках перевозять нутрій на великі відстані.

Розведення нутрій найкраще починати із стандартної нутрії, що відрізняється найвищою плодючістю і якістю волосяного покриву. Ці нутрії добре пристосовані до наших кліматичних умов, за розведення в чистоті дають потомство відносно однорідне за забарвленням хутра. Кольорові різновиди може розводити лише досвідчений звірівник, який знає, як запобігти несприятливому впливу небажаних факторів, що мають місце у розведенні кольорових нутрій. У них часто спостерігається зниження плодючості і життєздатності дитинчат, вади волосяного покриву, у кольоровій зрівнюваності шкурок тощо.

А ще варто з'їздити до одного з великих господарств, де на живих тваринах ознайомитися з різними колірними типами нутрій. Після цього виписати показники їхньої продуктивності за кілька років і підрахувати середню. Потім у заготівельних організаціях або на пушно-хутряних комбінатах треба обов'язково довідатися про чинні закупівельні ціни на шкурки нутрій різних колірних типів, зробити розрахунки економічної ефективності розведення різних нутрій. Тепер у вас є всі підстави для остаточного вирішення, яких тварин варто розводити на фермі сьогодні і, обов'язково, в перспективі.

СТРАВИ З НУТРІЇ

НУТРІЯ, ТУШКОВАНА З ОВОЧАМИ

500 г м'яса, по 400 г моркви і капусти, 1/2 склянки сметани, 50 г нутрієвого жиру або вершкового масла, сіль, приправи за смаком.

М'ясо помити і нарізати шматками (невелику тушку можна використовувати цілком), посолити, поперчити, обсмажити в жирі до утворення рум'яної шкірочки, укласти в гусятницю. Зверху покласти нарізану сиру моркву, шатковану капусту, ріпчасту цибулю, лаврове листя, додати сметану, залити гарячим бульйоном чи водою так, щоб рідина покривала вміст не більше, ніж наполовину, поставити в духовку і тушкувати на повільному вогні до готовності. Подаючи на стіл, м'ясо полити соусом, що утворився.

НУТРІЯ СМАЖЕНА

500 г м'яса, 15—20 г сметани, 25—30 г вершкового масла чи маргарину, 15 г свинячого чи нутрієвого жиру, 15 г ріпчастої цибулі, лавровий лист, коріння, сіль.

Помите, порізане на великі шматки м'ясо посолити, скласти в глибоку сковороду, додати жир, ріпчасту цибулю, коріння, лавровий лист, залити сметаною і обсмажити в духовці. Під час смаження поливати соком, що виділяється із м'яса. Готове м'ясо нарізати на порційні шматки, перекласти у каструлю, залити на 1/3 м'ясним бульйоном (попередньо прокип'яченим і підсоленим), накрити кришкою і зберігати на плиті до подавання на стіл. Перед тим як подавати на стіл, полити бульйоном чи розтопленим жиром, гарнірувати смаженою картоплею, огірками чи помідорами, відвареними макаронами.

Підготувала Г.А. Коваленко

ЗА ЩО МИ ЛЮБИМО ГОЛОСИСТОГО!

Шановна редакціє "ДСГ"! З власного досвіду утримання чубастих, а також із розмов, коли спілкуюся з господарями та знайомими щодо тих матеріалів, які читаю і в нашому журналі, дійшов висновку, що сьогодні багато людей цікавляться різними породами курей і тим як їх утримувати, аби від них мати задоволення, і, зрозуміло, певну користь, тобто і висококалорійні яйця та поживне м'ясо, а, може, навіть і пір'я для подушок.

Тож я хочу поділитися з читачами "ДСГ" на сторінках журналу скромним досвідом, як я утримую своїх буланих.

Скажімо, багато людей цікавляться такими породами, як юрловські голосисті та орнінгтон буланий і чорний.

Отже, кілька слів саме про ці породи. Юрловські голосисті та орнінгтони булані та чорні — це масивні м'ясо-яєчні породи. Батьківщиною юрловських голосистих є Орловська область у Росії. Це справді істинно російська порода. Її вивели самі господарі, аби мати поживні яйця та смачне й калорійне м'ясо.

Птахи цієї породи великі, вельми гарні. Колір у них від білого до чорно-сірого, сріблястий, червоний із сірим та лососевим відтінками. Півні важать до 6,5 кг, а курки — понад 3 кг.

Особлива цінність юрловської голосистої породи у тому, що маса яйця становить 70—90 г, а рекорд — 107 г та надзвичайно високі смакові якості цих яєць. А несуть вони 120—205 штук на рік.

Окрім зовнішньої привабливості, великих та поживних яєць і високої виводимості, ця порода славиться ще й співучими голосистими півнями з неповторним тембром голосу самого виконавця.

У це важко повірити, але насправді півні цієї породи для свого співу мають бас, тенор і баритон з певною приємною хрипливістю. І на практиці його оцінюють так: чим довша і краща його пісня, тим він дорожчий.

Рекордсменами па сьогоднішній день вважаються півні з тривалістю їхньої пісні 12—14 секунд. І для утримання в господарстві вибирають тих півнів, тривалість співу яких найдовша.

Якщо у господарстві утримують кілька порід курей і господар хоче мати й зберігати чисту ту чи іншу породу, то їх обов'язково необхідно розсадити у різні пташники. І неодмінно тримати півня-плідника окремо від іншої породи.

Коли ж щось станеться з основним півнем, а можливо контрольна інкубація покаже, що після запліднення із яєць виводиться мало курчат, то на такий випадок потрібно мати запасного півника. І тут треба знати, що кури важких порід схильні до швидкого ожиріння, а відтак вони й погано запліднюються і тому нестимуть незапліднені яйця.

Тому в період підготовки до племінного сезону необхідно скоригувати раціон, зменшивши у ньому зернові корми і збільшивши даванку зелені, трав'яного борошна та інших низькокалорійних кормів.

А, взагалі, кури юрловської породи добре несуться, дбайливі квочки, а виводимість курчат сягає 80%.

Орнінгтон. Ця порода виведена в Англії у минулому столітті Вільямом Куком і названа вона на честь помістя Кука — Орнінгтон.

За своїм забарвленням має дев'ять кольорових відтінків. У своєму господарстві, наприклад, ми тримали курей цієї породи двох кольорів — буланого та чорного.

Порода курей орнінгтон — типова для загального розведення та утримання, яка виведена шляхом селекції яйценосного та м'ясного типу порід. Ця порода має великий зріст, біло-рожеву шкіру, біле ніжне м'ясо, тонкі кістки. Належно відгодовується. І вважається цінним м'ясним птахом.

Разом з тим за несучістю ця порода стоїть з-поміж інших не на останньому місці. А, взагалі, ці кури добре несуться і дбайливі мами. За рік курка може дати господарю до 140 штук поживних жовтих або буруватих яєць масою 70 г.

Висиджують квочки-орнінгтони майбутніх своїх курчат добре і можуть їх вивести до 90% із підкладених під них яєць. І завдяки дбайливості квочки пташенята ростуть швидко.

Ця порода курей здатна легко витримувати спеку й холод. А обидві породи: юрловські голосисті та орнінгтони розводять та утримують за однакових умов.

Отже, хто небайдужий до гарних, привабливих та продуктивних птахів, раджу мати у своїх господарствах орнінгтонів.

Якщо ж хтось із читачів захоче знати більше про утримання та розведення цих порід, будь ласка, пишіть до нашого журналу, ставте свої запитання, буду радий на них відповісти в наступному матеріалі.

В.Т. Тарасенко,
м. Слов'янськ,
Донецька обл.

ХОЛЕРА КУРЧАТ ТА ЯК З НЕЮ БОРОТИСЯ?

Пастерельоз (синоніми: холера птиці, кривава сентуцемія). Заразна хвороба, уражає усі види птиці, супроводжується високою смертністю.

Це надзвичайно серйозна хвороба і зустрічається часто як поміж курей, так і гусей, качок та індиків, завдає великих збитків господарям від високого падежу молодняку, а також і дорослих птахів.

Маючи птицю у своєму господарстві, ми щоденно спілкуємося з нею, знаємо її характер, поведінку, як вона їсть, який її стан, а це має неабияке значення для профілактики заразних та незаразних хвороб. А їх, на жаль, поміж птиці на сьогодні немало. Скажімо, одного разу ви вийшли до птиці і побачили таку картину: на підлозі лежать трупи, але ще вчора ви не зауважували ніяких ознак хвороби у ваших зозулястих. І тут раптова смерть. Виникає запитання: від чого могло таке статися. Відповідаю: "Від цієї ж холери". За надгострого перебігу холери якраз і настає раптова смерть птиці, без будь-яких ознак. Інколи за перебігу цієї хвороби можете бачити у птиці пригнічений стан, посиніння гребінця.

А за гострого перебігу вже чітко виражена картина: птиця в'яла, сонлива, наїжачене пір'я, деяка сховала голову під крило, апетит майже відсутній, підвищена спрага, гребінці й сережки мають синюшне забарвлення, утруднене (важке) дихання, чути у птиці хрипи, виділення слизу з носа, у деякої – проноси, у калових масах домішки крові. За такого перебігу птиця гине протягом 2–3 діб від 50 до 80%.

За підгострого перебігу можна зауважити у птиці надмірний пронос, дихання важке та пришвидшене, посинілі сережки та гребінці, сильне пригнічення. За такого стану птиця гине протягом 4–7 діб.

За хронічного перебігу бачимо запалення тканин сережок, підщелепового простору, підочкоямкових синусів (пазух), суглобів кінцівок, в основі пальців інколи помічаємо припухлість завбільшки від горошини до лісового горіха.

Падіж за цього перебігу невеликий. Хвороба може тривати місяцями, а наслідок – можете недоотримати велику кількість яєць.

Шановні господарі! Звичайно, клінічних ознак недостатньо для того, щоб запідозрити холеру у птиці. Тому необхідно зробити патологічний розтин птиці, котра загинула. Це дасть можливість зорієнтуватися, що робити далі?

Розрізаючи труп (курчат, курей, бройлерів і т.д.) за надгострого перебігу, ми бачимо наповнення кровоносних судин серця, печінки, селезінки, нирок, у навколосерцевій сорочці рідину (ексудат), тобто патзміни, як і клінічні ознаки виражені слабо.

За гострого перебігу вже бачимо множинні крововиливи, як крапчасті, так і плямисті, на серці (воно ніби облите кров'ю), серозній оболонці кишківника, особливо на 12-палій кишці, на поверхні печінки, селезінки, нирок.

У кишківнику катарально-кровоточиве запалення: стінка ущільнена, слизова набрякла з крапчастими та смугастими крововиливами, вміст кров'янистого кольору. Печінка жовтувата, крововиливи численні.

Селезінка збільшена, з дрібними вогнищами некрозу в пульпі (м'якіші) і крапчасті крововиливи під капсулою.

У порожнині серцевої сорочки накопичена рідина (ексудат). Легені в стані набряку і застійного повнокров'я, можуть бути некротичні вогнища. Падіж становить від 10 до 30%.

За підгострого перебігу вище перелічені ознаки менше виражені. За хронічного перебігу можемо бачити патологічні зміни у сережках (особливо у півнів) або в суглобах (вони потовщені, деформовані), в порожнині їх серозно-фібрінозний ексудат або сироподібні маси.

Ви запитаєте: а чим же ця хвороба зумовлюється? Збудник – це маленька бактерія, у вигляді короткої палички, величиною 0,3–1,3 мк. Інкубаційний період – від 24 годин до 10 днів. Ця хвороба часто переходить разом із колібактеріозом, стафілококозом, стрептококозом, заразним бронхітом, заразним нежитем, мікоплазмом та супроводжується високою смертністю.

Переносниками зараження є миші, щурі, дикі птахи. Перезараження птиці відбувається через повітря та аліментарно (корми, вода).

Ослаблення організму птиці спричинюють нестача в раціоні годівлі вітамінів, амінокислот, перегрупування, транспортування, переохолодження та утримання її у незадовільних умовах.

Як боротися з цією хворобою та як їй запобігти?

ПРОФІЛАКТИКА ТА ЛІКУВАННЯ:

1. Дотримуватися високої санітарної культури в приміщенні, в загорожі, у дворі, де перебуває ваша птиця. Це – головна умова.

2. Постійне прибирання посліду, оздоровлення приміщення, регулярна побілка стін негашеним вапном, дезінфекція (знезараження) вірконом С1, вірцидом, С12-2000, формаліном та іншими дезінфектантами, яке є у вашому регіоні.

Якщо їх немає у вашому регіоні, звертайтеся до НВП "Біо-Тест Лабораторія", м. Київ, вул. Ушинського, 25-а, тел. 495-10-80, 241-11-39, 243-72-52. Тут ви отримаєте і препарати, і належну консультацію.

3. Повноцінне і збалансоване годування за поживними речовинами, вітамінами, амінокислотами та мінеральними речовинами. Це – запорука здоров'я вашої птиці та належної віддачі від неї.

4. Якщо у вашому дворі в дорослої птиці вже з'явилася ця хвороба і встановлений достеменний діагноз у ветлабораторії, то доцільно, аби не мати втрат від падежу, її краще забити.

Умовно здорову птицю пролікувати антибіотиками та сульфаніламідними препаратами. Найдієвіші сучасні антибіотики зарубіжних фірм: байтрил 10%-й, енроксил 10%, флоксидин 10%-й, парацилін, флубактин, гентаміцин та інші.

5. Не купуйте птицю чи в дворі, чи в ПС, чи на ринку.

6. Для профілактики пастерельозу курей, індиків, качок, гусей можна застосовувати вакцину того чи того виробника. Є також вакцина нашого українського виробника (Дніпропетровська біофабрика).

7. За виникнення хвороби обов'язково робити дезінфекцію (аерозольно) йодистими препаратами, вірконом С, віроцидом – за перебування птиці у приміщенні тричі на тиждень.

8. З питань діагностики, дезінфекції й дератизації (знищення щурів, мишей), лікування, вакцинації негайно звертайтеся до ветлікаря.

Н.Я. Боцуляк,
ветлікар

САЛЬМОНЕЛЬОЗ – НЕБЕЗПЕЧНА ХВОРОБА СОБАК

Одного сонячного дня ви вийшли на подвір'я і помітили, що ваш улюблений песик надто змінився. Куди поділася поведінка енергійного, доброго помічника? Ви зрозуміли, що ваш собака захворів. І після консультації з ветеринарним лікарем було поставлено невтішний діагноз — сальмонельоз. Це є наслідком того, що пес бавився кілька днів назад млявим пацюком.

Собака — одна з перших тварин, яка стала найкращим помічником для людини і навіть на сьогодні є невід'ємним другом у господарстві. Багато господарів, особливо самотні люди, заводять собак, які стають потім членами сім'ї. З кожним роком у містах з'являється усе більше й більше цих тварин, особливо екзотичних порід, яких завозять з інших країн разом із збудниками багатьох нових хвороб, яких не реєструвалося раніше на землях нашої держави.

Можна впевнено сказати, що надзвичайно поширені хвороби спільні для тварин та людей. Однією з них є сальмонельоз.

Сальмонельоз — хвороба, яка уражує різні види сільськогосподарських та дрібних домашніх тварин і характеризується в основному гострим запаленням шлунково-кишкового тракту й бронхопневмонією.

Збудником хвороби є бактерії з роду сальмонел, які входять до великої групи ентеробактерій, чисельність яких перевищує 2000 серологічних варіантів, що спричиняють хворобу.

Поміж собак сальмонельоз найчастіше проявляється у цуценят віком 1—6 місяців. У дорослих собак хвороба може переходити у прихованій формі — такі тварини є носіями збудника. За даними ряду дослідників, з-поміж клінічно здорових собак можна виявити до 19% сальмонелоносіїв. Слід зауважити, що заражені тварини без характерних для хвороби ознак, виділяють збудник разом із випорожненнями непостійно.

У людини захворювання проявляється такими симптомами: підвищення температури тіла до 38—40°С, озноб, болі у надчеревній ділянці, нудота, блювання, часті проноси. За тривалого проносу може виникнути синдром зневоднення організму: спрага, посиніння губ, судоми, зниження артеріального тиску. Лихоманка триває 2—5 діб.

За легкої форми хвороба обмежується одноразовою блювотою і слабким проносом не більше 1—2 днів.

Собака здебільшого заражається, поїдаючи забруднений корм, а також гризунів.

Залежно від зовнішніх та внутрішніх чинників сальмонельоз у собак може проявлятися у гострій, підгострій, хронічній і прихованій формах.

Гостра форма хвороби здебільшого розвивається у цуценят та дорослих собак із слабкими захисними силами організму. У тварин спостерігається короткочасне підвищення температури до 40—40,5°С, загальне пригнічення, поганий апетит, блювота, пронос із кров'ю та інші симптоми розладів шлунково-кишкового тракту.

За несприятливого перебігу хвороби тварина гине на 2—4-й день (як наслідок отруєння й зневоднення організму).

Підгостра форма характеризується подібними, але менш вираженими симптомами, і розвивається поступово протягом 5—15 днів, додатково проявляються супутні захворювання органів дихання (бронхіт, пневмонія тощо). Іноді спостерігаються порушення координації руху, судоми м'язів. За тяжких порушень уражується печінка з ознаками жовтушності слизових оболонок, ротової й носової порожнин.

Хронічна форма здебільшого буває у дорослих собак, які мають достатньо високу резистентність організму. В них клінічні ознаки сальмонельозу проявляються в'яло і слабко виражені, але за уважного обстеження тварини спостерігають розвиток хронічних гастроентеритів, бронхопневмонії, запалення суглобів та ін.

Прихована форма перебігає без чітких клінічних ознак. Виявити її можна лише лабораторними дослідженнями.

Лікують тварин залежно від форми перебігу хвороби за допомогою індивідуальної терапії.

Добре зарекомендувало себе застосування полівалентної антитоксичної сироватки проти сальмонельозу (паратифу) молодняку сільськогосподарських тварин, яку вводять підшкірно в дозі 10—15 мл.

За гострого перебігу хвороби із змішаним зараженням рекомендується застосовувати антибіотики, до яких чутливі сальмонели. Позитивний ефект мають: левоміцетин, тетрациклін і неоміцин у дозах згідно з настановами щодо їхнього застосування.

Лікують тварин розчинами для ліквідації зневоднення та токсикозу організму тварини, тобто застосовують загальнозміцнюючі препарати, а також курс дієтотерапії.

Дієтотерапію застосовують для відновлення організму поживними й біологічно активними речовинами, що сприяють швидкому видужанню організму. Годування має запобігати травмуванню слизової оболонки кишкового тракту. До раціону вводять натуральні дієтичні, легкоперетравні продукти і годують 4—5 разів на добу невеликими порціями. Нині є широкий асортимент готових консервованих та сухих кормів для дієтичного годування собак.

Однак найкраще застосовувати препарати рослинного походження, які не мають шкідливого впливу на організм.

З рослинних препаратів для детоксикації організму та збереження дії печінки рекомендую застосовувати "очищаючий чай", який готують з імуностимулюючого збору: аралія маньчжурська (корінь) 15 г, череда трироздільна (трава) 10 г, левзея сафлороподібна 15 г, глід (ягоди) 15 г, шипшина (плоди) 15 г, календула лікарська (квітки) 10 г, горобина чорноплідна (ягоди) 10 г, подорожник великий (листя) 10 г.

Профілактику спрямовувати на суворе дотримання умов годування та постійний догляд за твариною з урахуванням специфічних особливостей сальмонельозу собак. Зазначені заходи передбачають:

— карантин усіх придбаних собак (30 діб);

— дезінфекцію, дезінсекцію (комахознищення) й дератизацію (щурознищення) приміщення, а також дезінфекцію посуду для годування та предметів догляду за твариною;

— дотримання особистої гігієни й профілактика.

Враховуючи велику небезпеку від сальмонельозу, особливу увагу слід звернути на цю хворобу тим родинам, які мають дітей, оскільки вони найчутливіші до такої недуги.

За наявності найменших ознак захворювання рекомендую негайно звернутися до кваліфікованого лікаря ветеринарної медицини, який призначить найновіші та найдієвіші препарати для збереження здоров'я вашого улюбленця.

І.Б. Владимирський,
лікар ветеринарної медицини,
Інститут ветеринарної медицини УААН

З АМАТОР стало можливим стовідсоткове виживання курчат!

Сучасні породи курчат потребують особливого догляду. Адже вони витрачають багато сил та енергії і на те, щоб вижити, і на те, аби швидко стати великими. Але, на жаль, необхідної кількості вітамінів і мінералів, яких у цей період так потребує їхній організм, у природних кормах просто не буває. Як у такому разі збалансувати корм? Як зберегти, по можливості, всіх курчат? Як з найперших днів потурбуватися про здоровий і правильний ріст птиці, підвищити імунітет і розкрити в майбутньому всі її природні можливості?

Велику частину свого життя ми з чоловіком прожили в місті. Жили не дуже добре, але й не дуже погано. А так, як живе більшість українців. Чоловік працював на заводі, я — в дитячому садку. Потім обоє вийшли на пенсію. І ось в цей час від нас у черговий раз відвернулася доля. Чоловік дуже захворів. Лікарі казали, що хвороба важко лікується. Цілий рік ми купували якісь ліки за нечуваними цінами, але чоловіку краще ніяк не ставало. А потім нам порадили змінити місце проживання. А точніше кажучи — переїхати в село. І довелося продати квартиру, покинути знайомих і друзів та виїхати зовсім в інший кінець України. Добре — діти допомогли, хто чим зміг.

Купили невеликий будинок, щоправда покинутий. Дуже довго приводили його в порядок. Потім розібрали старенький сарай і побудували на його місці невеликий, тепленький курник. Але, правда, перед цим, довелося велику кількість книжок перечитати. Ми ж міські — з птицею справ ніколи не мали. Ходили собі на базар та купували все готове: яйця, курей. А як їх вирощувати, особливо і не замислювалися.

Потім довго сперечалися — вибирали добру на наш погляд породу, щоб багато яєць несла. Зупинилися на Ломан Брауне. Поїхали на найближчу птахоферму і купили 30 курчат. (Нас же ніхто не попередив, що, зазвичай, беруть у два рази більше, ніж потрібно). Потім у місті придбали індиченят та каченят. І ось тут почалося у нас не життя, а одна морока. Через три дні почали дохнути курчата, а за ними — індиченята. Від чого — один Бог знає. Ми ж їх і прищепили, і яйцями вареними годували, і в теплі тримали. Я вже думала, що всі подохнуть. Знаєте, як шкода було? Залишилися, як кажуть, три каліки! Троє індиків, дві индички, дві качки, два півники і три курочки. Щось жахливе! Чоловіку ж яйцями курячими лікуватися прописали. І їсти можна тільки пташине м'ясо. Що робити? Довелося весь рік у сусідів купувати і те й інше. Наша історія в анекдот сільський перетворилася.

Аби швидше адаптуватися до сільського життя, такого не схожого на міське, почали журнал "Дім, сад, город" передплачувати. І якось, перегортаючи його сторінки, прочитали статтю. Правда, хоча і була вона в рекламній рубриці, а все ж таки викликала великий інтерес. В статті один селянин розказував, як допомогла йому вітамінно-мінеральна добавка ***АМАТОР-курча***. Та не те що допомогла, а якесь диво створила. Селянин набрав за звичкою купу курчат та індиченят. Став давати їм добавку ***АМАТОР-курча***, і що Ви думаєте? Майже всі вижили, почали швидко рости. То він, бідний, потім не знав, що з ними робити.

У нас у селі рекламі ніхто не вірить. Деякі люди навіть спеціально не купують товари, які дуже часто показують по телебаченню. Тому чоловік мій прочитав статтю і сказав: "Вже онуки скоро підростуть, а ти все в казки віриш". Я, звичайно, промовчала, але про чудову добавку запам'ятала.

Прийшла весна, і ми вирішили знову брати курчат, і знову саме тієї породи. Чоловік поїхав на птахоферму, а я слідом за ним у місто. Краще хай чоловік свариться, ніж знову дивитися, як курчата стануть гинути. Знайшла ветеринарну аптеку і купила вітамінно-мінеральну добавку ***АМАТОР-курча***. В аптеці мене відразу попередили, що добавка ***АМАТОР*** концентрована і одного пакетика вистачає на сорок кілограмів комбікорму. Тому багато купувати, як інших добавок, не треба. Ще мені порадили відкривати акуратніше пакетик, оскільки там знаходиться мірна ложечка. Щоб зручніше користуватися. А біля виходу мене наздогнав чоловік, котрий стояв за мною у черзі, порадив звернути увагу на упаковку. Мовляв, там дуже добрий рецепт правильного домашнього комбікорму надрукований. Я подякувала і пішла на ринок. Якщо люди радять від душі — треба прислухатися. Купила необхідні компоненти, небагато, щоб спробувати, і поїхала додому.

Увечері приїхав мій чоловік і привіз 60 курчат і 40 індиченят. Спочатку я йому нічого не сказала про свою покупку. Нагодувала смачною вечерею і тільки потім показала декілька пакетиків добавки. Після невеликої суперечки я умовила його спробувати.

Так і пішло: комбікорм готувала за спеціальним рецептом і давали курчатам, а також для проби, індиченятам. Чоловік на очах теплішав. Обличчя з кожним днем робилося дедалі радіснішим. Курчата, не зменшуючись у кількості, завзято перебирали лапками і щось щипали. А як же швидко рости стали. Перегнали всіх сусідських курчат. І бігають такі маленькі пухнасті грудочки. А поряд задиристі індиченята. На превеликий подив усього села у нас жодне пташеня не здохло. Через два місяці це голосисте стадо заповнило весь курник.

Пізніше ми дізналися, що в селі якась куряча хвороба ходила. А у нас жодне курча її не підхопило. Це тому, що вітамінно-мінеральна добавка ***АМАТОР-курча*** імунітет у курчат підвищує. Подумати тільки, ці звичайні вітаміни і мінерали, виявляється, скільки корисних справ роблять відразу.

Так, яєць ми одержали минулого року предостатньо. Постійно користуємося вітамінно-мінеральними добавками ***АМАТОР*** і живемо спокійно, без проблем. Курчат, що підросли, на добавку ***АМАТОР-несучка*** перевели, і з 60 курей щодня 50 яєць одержуємо. Яйця часто на ринок виносимо. Виходить, наші курочки нам ще і додаткову копійку заробляють. А завдяки тому рецепту правильного домашнього комбікорму, надрукованому на упаковці з добавками, чоловік ніколи не втомлюється. Не потрібно корми варити, запарювати, залишається час на себе, на дітей і онуків. А яйця, без жодної хімії, нам дуже допомагають. Аналізи поліпшуються. Чоловік швидко йде на поправку. Спасибі вітамінно-мінеральним добавкам ***АМАТОР***.

Ганна Петрівна Кандиба,
Слов'яно-Сербський район, Луганська обл.

ГОТУЄМОСЬ ДО ВЕЛИКОДНЯ

Найголовніша страва на святковому столі — це паска. Приготувати паску можна за різними рецептами, які різняться головним чином за складом та кількістю продуктів. Це суттєво впливає на її смак. Сам процес випікання однаковий. Пропонуємо кілька варіантів.

Перший варіант. Треба мати: 5 склянок борошна, 1,5 склянки вершків, 200 г вершкового масла, 1 склянку цукру, 8 яєчних жовтків, півсклянки мигдалю, півсклянки родзинок, півсклянки цукатів, 1 чайну ложечку солі, 100 г дріжджів, пачечка ванільного цукру, глазур для прикрашання верхівки паски.

Другий варіант. Треба мати: 4 склянки борошна, 0,7 склянки м'якого вершкового масла, 1 склянку молока, 0,7 склянки цукру, 6 курячих яєць, півсклянки цукатів, півсклянки родзинок, 1 чайну ложечку солі, 70 г дріжджів, ванілін за смаком.

Третій варіант. Треба мати: 7 склянок борошна, 2 склянки молока, 1 склянку вершкового масла, 7 яєчних жовтків, 1,5 склянки цукру, 1 чайну ложечку солі, 80 г дріжджів, ванілін за смаком, 1 столову ложку коньяку або горілки.

Дріжджове тісто готуємо опарним способом. Опару ставимо на молоці або вершках, залежно від рецептури. Опару готуємо так: вершки або молоко підігріваємо, розводимо в них дріжджі і половину кількості указаної в рецепті борошна і ставимо опару в тепле місце на 1,5—2 години. Жовтки розтираємо з цукром-піском до білого кольору. Окремо збиваємо вершкове масло до пишного стану і з'єднуємо з розтертими жовтками. Родзинки перебираємо, промиваємо, підсушуємо і обкачуємо у борошні або крохмалі. Це робимо для того, щоб родзинки не осіли донизу паски. У готову опару вводимо розтерті жовтки з маслом. Потім додаємо родзинки та подрібнені цукати й мигдаль. Масу ретельно перемішуємо, додаємо сіль, борошно, що залишилося, та ванілін. Тісто ретельно вимішуємо і ставимо у тепле місце приблизно на півтори години, аж поки тісто не збільшиться в об'ємі удвічі. Після цього тісто треба обім'яти і знову поставити в тепле місце. З тіста формуємо паски і кладемо у спеціальні форми з високими стінками, змащені маслом і обсипані борошном. Дно форми можна вистелити промасленим папером. Якщо немає форм, можна використати консервні банки з вирівняними краями. Висоту банки можна збільшити. Для цього треба взяти тонкий картон (від коробки з-під цукерок) склеїти його по внутрішньому діаметру банки, змастити маслом і всавити в середину банки.

Форму заповнюємо тістом на третину або половину висоти форми. Тісто має постояти у формі 30—40 хв., поки не підійде. Випікаємо паску у духовці або печі при температурі 200—220°С не менше 1 год. Якщо верх паски потемніє, його треба накрити зволоженим папером. Під час випікання трясти або рухати паску не бажано, бо вона може осісти.

Готову паску не можна зачіпати 30—40 хв., тобто треба дати їй охолонути і тільки після цього обережно вийняти з форми і прикрасити верхівку глазур'ю, мармеладом або спеціальною присипкою.

ПАСКА АРОМАТИЗОВАНА ТРОЯНДОВОЮ ОЛІЄЮ

Щоб приготувати паску, треба мати: 3 склянки молока, 12 склянок борошна, 50 г дріжджів, 7 яєць, 2 склянки цукру, 1 чайну ложечку солі, 0,5 склянки олії "Олейни", родзинки, ванілін, кардамон, трояндова олія.

Розчиняємо опару з теплого молока, 6 склянок борошна та дріжджів, ставимо її у тепле місце, щоб підійшла. Ретельно розтираємо 5 жовтків з двома склянками цукру, чайною ложечкою солі, потім до-

даємо ванілін, кардамон та краплю трояндової олії. Коли опара підніметься, додаємо розтерті жовтки, 2 яйця з білками, "Олейну" та 6 склянок борошна, але так, щоб тісто не було надто густим. Добре вимішуємо його, додаємо родзинки і залишаємо підходити на ніч у теплому місці. Вранці вимішуємо тісто ще раз і даємо йому відстоятись. Готове тісто розкладаємо у форми, даємо тісту піднятися. Зазвичай, вважається, що паска піднялася, коли її поверхня вкрилася бульбашками і від дотику "ходить". Після цього паску можна випікати. За цим рецептом паски виходять дуже смачними і довго залишаються свіжими.

ПАСКА СИРНА

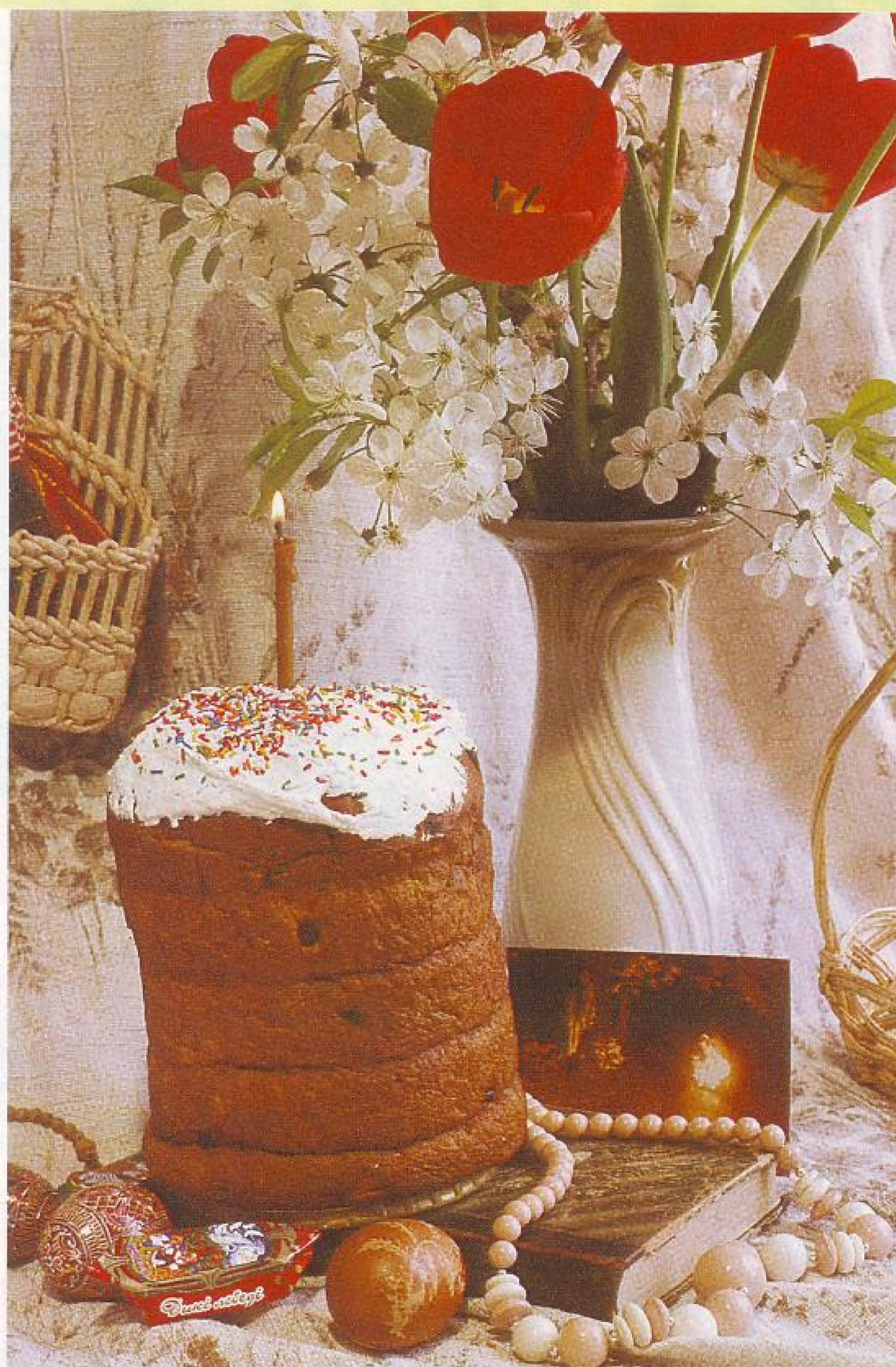
Треба мати: 1 кг добре віджатого сиру, 400 г вершкового масла, 4 яєчних жовтки, 2 яєчних білки, 1 склянку цукру, 0,5 склянки сметани або густих вершків, 1,5 склянки родзинок, цукати та ванілін за смаком. Вершкове масло розтираємо до білого кольору потім поступово додаємо до нього яєчні жовтки, ванілін та цукор. Сир пропускаємо через металеве сито, з'єднуємо масло з сиром і сметаною або вершками, розтираємо до однорідної маси. Потім збиваємо густі вершки і яєчні білки, з'єднуємо з підготовленим сиром. Додаємо подрібнені цукати та розпарені родзинки. Все перемішуємо і викладаємо у пасочницю. Потім пригнічуємо і ставимо на холод на добу.

БУЖЕНИНА ДОМАШНЬОГО ПРИГОТУВАННЯ

Беремо філе будь-якого м'яса, нашпиговуємо його шматочками часнику, обкачаного у меленому перці з сіллю. Потім сам шматок м'яса посипаємо сіллю з перцем, обкладаємо лавровими листочками і даємо настоятися 4—5 год. Шматок м'яса обсмажуємо на сковороді або деці з усіх боків до утворення рум'яної шкоринки. Потім мясо перекладаємо у товстостінну каструлю або гусятницю, підливаємо склянку гарячого м'ясного бульйону або окропу. Накриваємо кришкою і тушкуємо до готовності. Не забувайте м'ясо час від часу перевертати та поливати бульйоном. Коли м'ясо повністю охолоне, нарізуємо його скибочками та подаємо до столу, прикрасивши листочками салату та зелені.

ЗАВИВАНЕЦЬ

Щоб приготувати завиванці, треба мати: шматочки м'яса як на відбивні, із розрахунку на кожний шматочок одне посічене круто зварене яйце, чайна ложечка з верхом смаженої цибулі, столова ложка без верху гречаної каші, довільна кількість смажених, готових до вживання грибів. Перець, сіль за смаком. На кожний шматочок м'яса викладаємо начинку. М'ясо загортаємо рулетиком, обв'язуємо грубою ниткою, щоб не розгорнулося і смажимо на гарячій сковороді на будь-якому жирі. Перед подачею до столу завиванці треба звільнити від нитки. Вживати можна як у гарячому, так і у холодному вигляді.

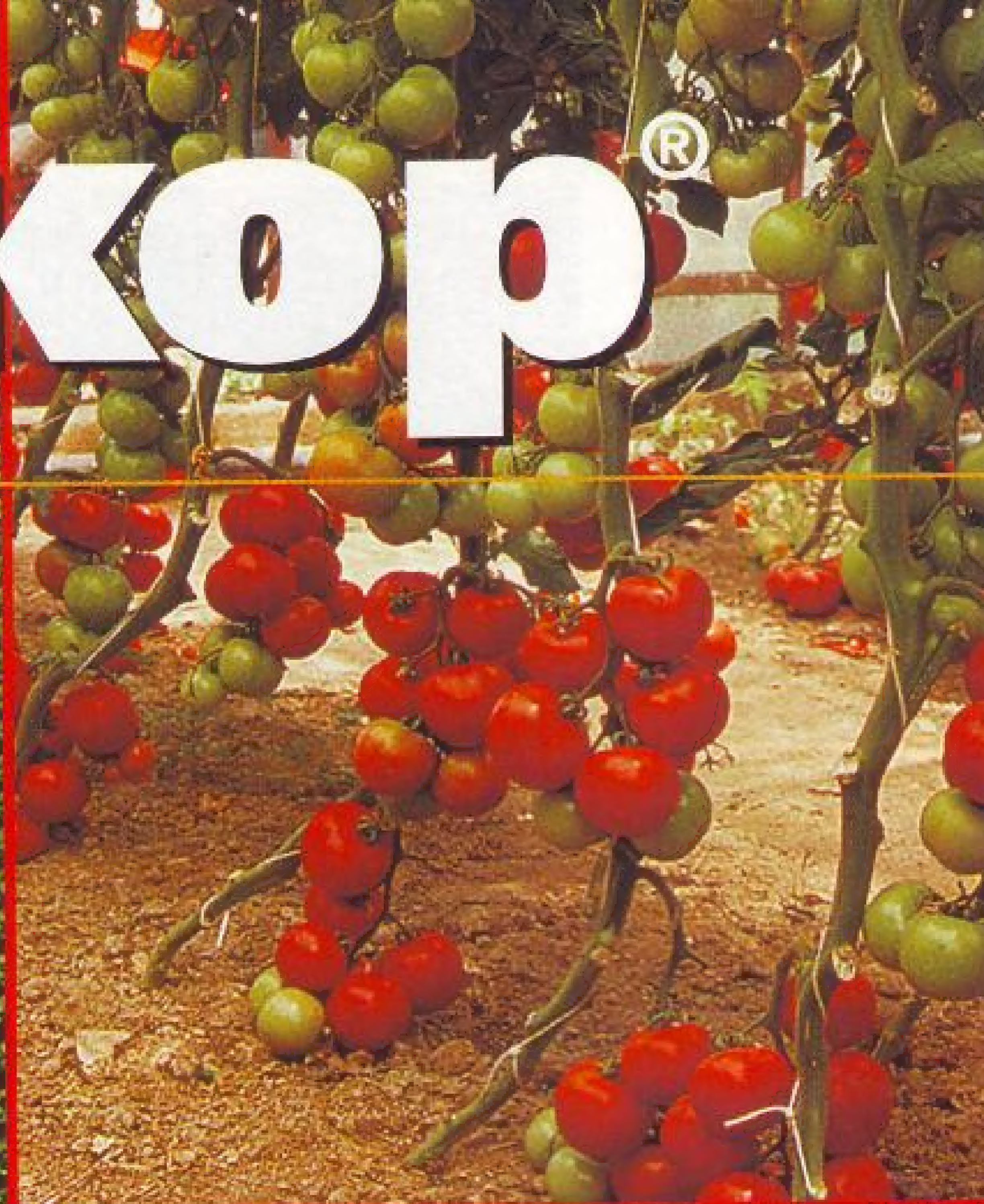
ХОЛОДЕЦЬ-АСОРТІ

Щоб приготувати холодець, треба мати: 2 телячі ніжки, 2 свинячі ніжки, 1—2 морквини , 1 корінь петрушки, 3 цибулини, часник (кількість — за смаком), лаврові листочки, гвоздичні палички, білок одного яйця, 1 лимон, зелень та болгарський перець для прикрашання, перець, сіль.

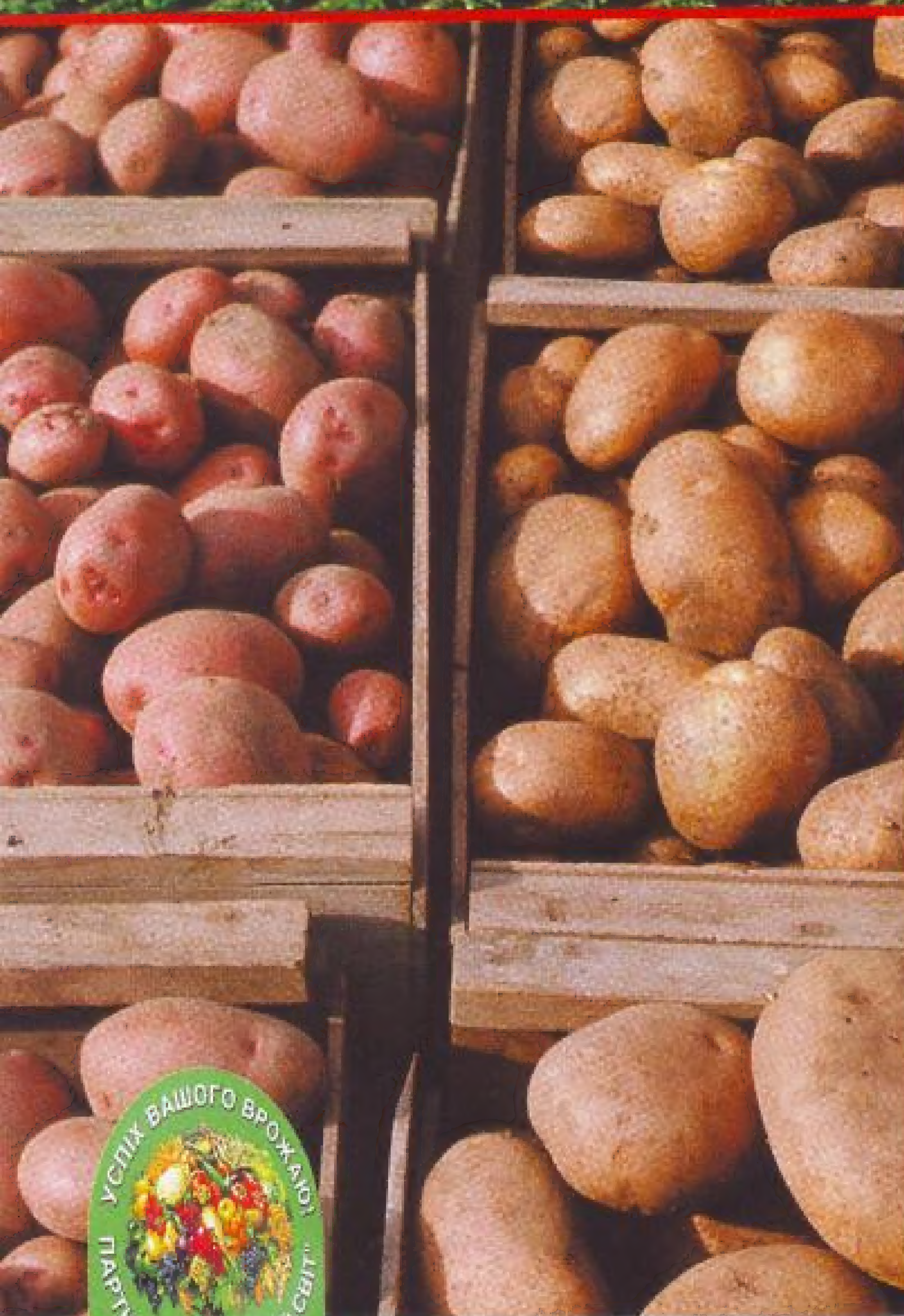
Очищені ніжки облити окропом. Окріп злити і залити ніжки холодною водою. Додати корінь моркви, петрушки, спеції і варити на помірному вогні до готовності, тобто, коли м'ясо буде вільно відділятися від кісток. Отриманий бульйон треба процідити через сито, накрите марлею. Влити лимонний сік, а потім освітлити бульйон білком. Щоб холодець був прозорим, треба охолодити бульйон і зняти з нього жир. Поставити каструлю з бульйоном на маленький вогонь, додати збитий до піни білок одного яйця і, помішуючи, довести бульйон до кипіння. Коли білок звариться, треба дати бульйону відстоятись 15—20 хв. і знову процідити через густе сито з марлею. М'ясо зняти з кісток, нарізати соломкою і рівномірно викласти у тарілки. Залити холодним бульйоном і поставити у холодне місце, щоб застиг. Якщо невпевнені, що холодець застигне, можна додати желатин за рецептом, вказаним на пакетику.

Холодець бажано прикрасити зеленню та шматочками круто зварених яєць. До холодцю треба подавати хрін, гірчицю та гострі соуси.

Зенкор®

ЩОБ УСПІХУ
НІЩО
НЕ ЗАВАЖАЛО!

Завітай до нас вчасно і земля вродить рясно!

Вінницька обл.
м.Вінниця, Немирівське шосе, 78, тел.: (0432) 62-13-65
м. Ладижин, вул. Працишина (біля автовокзалу), тел.: (04343) 6-10-59
Волинська обл.
м. Луцьк, вул. Мєдвєдєва, 4, тел.: (03322) 7-47-59
Дніпропетровська обл.
м. Дніпропетровськ, вул. Шмідта, 11, тел.: (0562) 31-80-97
м. Кривий Ріг, пр-т Металургів, 9, тел.: (0564) 23-25-62
м. Кривий Ріг, Центральний ринок, тел.: (0564) 23-25-62
с. Мар'янське, Апостолівський р-н, вул. Шевченка, 24-г, тел.: (0564) 23-25-62
Донецька обл.
м. Донецьк, Київський пр-т, 3, тел.: (062) 381-84-75
Запорізька обл.
м. Запоріжжя, пр-т Металургів, 5, тел.: (0612) 13-51-71
м. Мелітополь, пр-т Богдана Хмельницького, 27, тел.: (0619) 43-60-28
Житомирська обл.
м. Житомир, вул. Київська, 39, тел.: (0412) 22-99-04
Закарпатська обл.
м. Ужгород, вул. Минайська, 15-а, тел.: (03122) 2-79-82
Івано-Франківська обл.
м. Івано-Франківськ, вул. Угорницька, 12-а, тел.: (0342) 55-06-65
Київська обл.
м. Київ, вул. Нижній Вал, 13/15, тел.: (044) 467-69-69
Кіровоградська обл.
м. Олександрія, вул. 50-річчя Жовтня, 19/2, тел.: (05235) 2-28-22
Луганська обл.
м. Луганськ, Квартал Гаєвого, 20, тел.: (0642) 95-02-86
м. Антрацит, вул. Молодогвардійська, 4-б, тел.: (06431) 3-71-85
м. Новопсков, вул. Леніна, 32, тел.: (06463) 2-11-15
п. Марківка, вул. Леніна, 22, тел.: (06464) 9-27-47
м. Старобільск, пл. Базарна, тел.: (0642) 52-05-55
с.м.т.Троїцьке, вул. Лихачьова, 37, тел.: (06456) 2-27-97
с.м.т. Мілове, вул. Армійська, 2, тел.: (0642) 52-05-55
Львівська обл.
м. Львів, вул. Городецька, 110, тел.: (0322) 33-03-91
м. Стрий, вул. Болехівська, 34, тел.: (03245) 5-10-05
Миколаївська обл.
м. Миколаїв, пр-т Миру,2 , ринок "Колос", тел.: (0512) 42-44-56
м. Снігурівка, вул. Леніна, 142, тел.: (05162) 2-14-03
Одеська обл.
м. Одеса, вул. Водопровідна, 6, тел.: (048) 777-31-28
с. Троїцьке, Любашівський р-н, вул. Леніна,10, тел.: (04864) 3-31-18
м. Кілія, вул. Пролетарська, 63, тел.: (04843) 4-40-27
Полтавська обл.
м. Полтава, вул. Шевченка, 51, тел.: (0532) 56-29-29
Рівненська обл.
м. Рівне, вул. Соборна, 2-а, тел.: (0362) 26-44-45
м. Сарни, вул. Ярослава Мудрого, 6, тел.: (0362) 26-44-45
м. Дубно, вул. Замкова, 51, тел.: (0362) 26-44-45
с.м.т. Володимирець, вул. В. Стуса, 5, тел.: (03654) 2-60-57
Сумська обл.
м. Суми, вул. Засумська, 14, тел.: (0542) 21-34-30
м. Суми, вул. Інтернаціоналістів, 21 (ринок), тел.: (0542) 21-34-30
м. Охтирка, вул. Тельмана, 19, тел.: (05446)2-30-38
с.м.т. В.Писарівка, вул. Коцюбинського, 4, тел.: (0542) 21-34-30
м. Путівель, вул. Кірова, 36, тел.: (0542) 21-34-30
Тернопільська обл.
м. Тернопіль, бул. Шевченка, 43, тел.: (0352) 52-80-71
Харківська обл.
м. Харків, вул. Червоноармійська, 4/6, тел.: (0572) 12-40-53
м. Красний Кут, вул. Перемоги, 16-а, тел.: (05756) 3-10-04
м. Лозова, вул. Леніна, 7, тел.: (05745) 2-20-19
м. Первомайський, вул. Комарова, 5-а, тел.: (05748) 3-35-27
м. Вовчанськ, вул. Короленка, 11, тел.: (05741) 2-20-00
м. Балаклея, вул. Жовтнева, 57-б, тел.: (05749) 5-34-82
м. Зміїв, пл. Радянська, 24, тел.: (0572) 19-59-90
с.м.т. Близнюки, вул. Радянська, 22, тел.: (05754) 5-15-03
с.м.т. Дворічна, вул. Радянська, 8, тел. (05750) 7-13-56
Херсонська обл.
м. Каховка, вул. Південна, 2, тел.: (0552) 32-60-59
м. Гола Пристань, вул. Червоноармійська, 115-а, тел.: (067) 687-04-85
Хмельницька обл.
м. Хмельницький, вул. Шевченка, 85-а, тел.: (0382)65-43-97
м. Шепетівка, центральний ринок, тел.: (03840) 4-12-69
м. Кам'янець-Подільський, вул. Огієнко, 24, тел.: (03849) 3-16-62
м. Красилів, вул. Булаєнка, 10, тел.: (03855) 4-27-72
Чернівецька обл.
м. Чернівці, вул. Б. Хмельницького, 18, тел.: (03725) 2-21-29
м. Чернівці, вул. Дубінська, 8, тел.: (03725) 2-21-25
Чернігівська обл.
м. Чернігів, вул. 50 років СРСР, 5, тел.: (0462) 17-04-24
Черкаська обл.
м. Черкаси, вул. Смілянська, 40, тел.: (0472) 32-14-19
м. Умань, вул. Залізняка, 8, тел.: (04744) 3-42-48
АР Крим
м. Сімферополь, вул. Гоголя, 36, тел.: (0652) 54-88-85, 54-88-86

Р.П. АА №00645 Ліц. АА №315961

Що таке ЗЕНКОР?

Це високоефективний засіб для боротьби з дводольними та злаковими бур'янами при вирощуванні картоплі та томатів.

У чому унікальність ЗЕНКОРу?

- Зенкор відрізняється якісною дією проти дводольних та однодольних бур'янів при порівняно низьких нормах витрати.
- Зенкор діє як через коріння так і через листя.
- Залежно від погодних умов Зенкор забезпечує чистоту посівів культури аж до літа.

ЗЕНКОР

та іншу продукцію компанії "Байєр КропСаєнс" можна придбати у національній мережі ТКЦ "Зелений Світ" та в їх авторизованих місцях продажу (при наявності стенду та наліпки "Партнер – ТКЦ "Зелений Світ").

Національна мережа
торговельно-консультаційних центрів

Довідки цілодобово: 8-800-500-18-80 (по Україні дзвінки безкоштовні)

www.zelenysvit.com

Bayer CropScience

У НОМЕРІ

„ДІМ, САД, ГОРОД"
виробничо-практичний журнал
№4, квітень, 2005 р.
Головний редактор
М.І. Халимоненко
Головний художник
Т.П. Колодницька
Заступники головного редактора
Б.К. Донгаш, І.Ф. Куштенко
Зав.відділами
А.М.Капітульська, О.В.Кисленко
Літературний редактор
М.П.Чернецька
Дизайн, верстка
Є.А. Макарчук
Комерційний директор
Г.А.Донець, тел. 552-90-45
Реклама, оголошення
О.В.Давидко, тел. 552-90-49
О.К.Шевченко, тел. 552-95-11
E-mail: reclama@dimsadgorod.com
Розповсюдження, маркетинг
Т.І.Лазебник, тел.552-94-60
E-mail: lazebnik@dimsadgorod.com
Видання зареєстровано, серія КВ, №3536 від 23.10.98

Підписано до друку 21.03.2005 р.
Загальний тираж 143 125 прим.
Ціна договірна.

Адреса редакції та видавця:
вул. Краківська, 20, Київ-94, 02094.
Тел. (044) 552-95-13
E-mail: dsg@dimsadgorod.com

При передруку та використанні тексту й ілюстрацій посилання на „Дім, сад, город" обов'язкове.

Думки авторів і редакції не завжди збігаються. Редакція не несе відповідальності за зміст рекламних оголошень. Листування з читачами лише на сторінках журналу.

Комп'ютерний набір, верстку зроблено у редакції журналу «Дім, сад, город». Надруковано у Державному видавництві «Преса України». 03148, Київ-148, вул.Героїв Космосу, 6. З. 0118504

ПЕРЕДПЛАТНІ ІНДЕКСИ КОМПЛЕКТІВ ЖУРНАЛІВ У СКЛАДІ:

«Дім, сад, город» + «Виноград. Вино» — 22430.
«Дім, сад, город» + «Квіти України» — 22431.
«Дім, сад, город» + «Яблунька» — 22432.
«Дім, сад, город» + «Будьмо здорові» — 22433.
«Дім, сад, город» + «Пасіка» — 22434.
«Дім, сад, город» + «Наш дім» — 21871.
«Дім, сад, город» + «Чумацький шлях»+ + «Вокруг света» — 21843.

Індекс 74142; 90245

Якісний захист - це Ваш

Престиж®

Р.П. AN №00679 Ліц. АА №315961

Що таке ПРЕСТИЖ?

ПРЕСТИЖ – протруйник інсектицидно-фунгіцидної дії для захисту картоплі від гризучих та сисних шкідників, а також хвороб сходів.

В чому унікальність ПРЕСТИЖу?

- Неперевершений захист картоплі від колорадського жука, грунтових шкідників та хвороб з самого початку росту та розвитку рослин.
- Комбінований захист від шкідників та хвороб.
- Надзвичайно довгий період захисту (до кінця цвітіння картоплі).
- Безпечність для корисних комах та довкілля.

ПРЕСТИЖ

та іншу продукцію компанії "Байєр КропСаєнс" можна придбати у національній мережі ТКЦ "Зелений Світ" та в їх авторизованих місцях продажу (при наявності стенду та наліпки "Партнер - ТКЦ "Зелений Світ").

Довідки цілодобово: 8-800-500-18-80 (по Україні дзвінки безкоштовні)

www.zelenysvit.com

Завітай до нас вчасно і земля вродить рясно!

Вінницька обл.
м.Вінниця, Немирівське шосе, 78, тел.: (0432) 62-13-65
м. Ладижин, вул. Працишина (біля автовокзалу), тел.: (04343) 6-10-59
Волинська обл.
м. Луцьк, вул. Мєдвєдєва, 4, тел.: (03322) 7-47-59
Дніпропетровська обл.
м. Дніпропетровськ, вул. Шмідта, 11, тел.: (0562) 31-80-97
м. Кривий Ріг, пр-т Металургів, 9, тел.: (0564) 23-25-62
м. Кривий Ріг, Центральний ринок, тел.: (0564) 23-25-62
с. Мар'янське, Апостолівський р-н, вул. Шевченка, 24-г, тел.: (0564) 23-25-62
Донецька обл.
м. Донецьк, Київський пр-т, 3, тел.: (062) 381-84-75
Запорізька обл.
м. Запоріжжя, пр-т Металургів, 5, тел.: (0612) 13-51-71
м. Мелітополь, пр-т Богдана Хмельницького, 27, тел.: (0619) 43-60-28
Житомирська обл.
м. Житомир, вул. Київська, 39, тел.: (0412) 22-99-04
Закарпатська обл.
м. Ужгород, вул. Минайська, 15-а, тел.: (03122) 2-79-82
Івано-Франківська обл.
м. Івано-Франківськ, вул. Угорницька, 12-а, тел.: (0342) 55-06-65
Київська обл.
м. Київ, вул. Нижній Вал, 13/15, тел.: (044) 467-69-69
Кіровоградська обл.
м. Олександрія, вул. 50-річчя Жовтня, 19/2, тел.: (05235) 2-28-22
Луганська обл.
м. Луганськ, Квартал Гаєвого, 20, тел.: (0642) 95-02-86
м. Антрацит, вул. Молодогвардійська, 4-б, тел.: (06431) 3-71-85
м. Новопсков, вул. Леніна, 32, тел.: (06463) 2-11-15
п. Марківка, вул. Леніна, 22, тел.: (06464) 9-27-47
м. Старобільск, пл. Базарна, тел.: (0642) 52-05-55
с.м.т.Троїцьке, вул. Лихачьова, 37, тел.: (06456) 2-27-97
с.м.т. Мілове, вул. Армійська, 2, тел.: (0642) 52-05-55
Львівська обл.
м. Львів, вул. Ґородецька, 110, тел.: (0322) 33-03-91
м. Стрий, вул. Болехівська, 34, тел.: (03245) 5-10-05
Миколаївська обл.
м. Миколаїв, пр-т Миру,2 , ринок "Колос", тел.: (0512) 42-44-56
м. Снігурівка, вул. Леніна, 142, тел.: (05162) 2-14-03
Одеська обл.
м. Одеса, вул. Водопровідна, 6, тел.: (048) 777-31-28
с. Троїцьке, Любашівський р-н, вул. Леніна,10, тел.: (04864) 3-31-18
м. Кілія, вул. Пролетарська, 63, тел.: (04843) 4-40-27
Полтавська обл.
м. Полтава, вул. Шевченка, 51, тел.: (0532) 56-29-29
Рівненська обл.
м. Рівне, вул. Соборна, 2-а, тел.: (0362) 26-44-45
м. Сарни, вул. Ярослава Мудрого, 6, тел.: (0362) 26-44-45
м. Дубно, вул. Замкова, 51, тел.: (0362) 26-44-45
с.м.т. Володимирець, вул. В. Стуса, 5, тел.: (03654) 2-60-57
Сумська обл.
м. Суми, вул. Засумська, 14, тел.: (0542) 21-34-30
м. Суми, вул. Інтернаціоналістів, 21 (ринок), тел.: (0542) 21-34-30
м. Охтирка, вул. Тельмана, 19, тел.: (05446)2-30-38
с.м.т. В.Писарівка, вул. Коцюбинського, 4, тел.: (0542) 21-34-30
м. Путівель, вул. Кірова, 36, тел.: (0542) 21-34-30
Тернопільська обл.
м. Тернопіль, бул. Шевченка, 43, тел.: (0352) 52-80-71
Харківська обл.
м. Харків, вул. Червоноармійська, 4/6, тел.: (0572) 12-40-53
м. Красний Кут, вул. Перемоги, 16-а, тел.: (05756) 3-10-04
м. Лозова, вул. Леніна, 7, тел.: (05745) 2-20-19
м. Первомайський, вул. Комарова, 5-а, тел.: (05748) 3-35-27
м. Вовчанськ, вул. Короленка, 11, тел.: (05741) 2-20-00
м. Балаклея, вул. Жовтнева, 57-б, тел.: (05749) 5-34-82
м. Зміїв, пл. Радянська, 24, тел.: (0572) 19-59-90
с.м.т. Близнюки, вул. Радянська, 22, тел.: (05754) 5-15-03
с.м.т. Дворічна, вул. Радянська, 8, тел. (05750) 7-13-56
Херсонська обл.
м. Каховка, вул. Південна, 2, тел.: (0552) 32-60-59
м. Гола Пристань, вул. Червоноармійська, 115-а, тел.: (067) 687-04-85
Хмельницька обл.
м. Хмельницький, вул. Шевченка, 85-а, тел.: (0382)65-43-97
м. Шепетівка, центральний ринок, тел.: (03840) 4-12-69
м. Кам'янець-Подільський, вул. Огієнко, 24, тел.: (03849) 3-16-62
м. Красилів, вул. Булаєнка, 10, тел.: (03855) 4-27-72
Чернівецька обл.
м. Чернівці, вул. Б. Хмельницького, 18, тел.: (03725) 2-21-29
м. Чернівці, вул. Дубінська, 8, тел.: (03725) 2-21-25
Чернігівська обл.
м. Чернігів, вул. 50 років СРСР, 5, тел.: (0462) 17-04-24
Черкаська обл.
м. Черкаси, вул. Смілянська, 40, тел.: (0472) 32-14-19
м. Умань, вул. Залізняка, 8, тел.: (04744) 3-42-48
АР Крим
м. Сімферополь, вул. Гоголя, 36, тел.: (0652) 54-88-85, 54-88-86

Національна мережа торговельно-консультаційних центрів

Bayer CropScience

ISSN 1814-4357. Дім, сад, город. № 4. 2005. 1-48 с. Ціна договірна.